

*Utafiti
Wa
biblia
Sehemu ya kwanza
Agano la kale*

HARVESTIME INTERNATIONAL INSTITUTE

Funzo hii ni sehemu ya **Harvestime International Institute**, mpango uliotengenezwa kuimalisha waumini katika kazi njema ya mavuno ya kiroho

Kusundi kuu ni kufunza yale aliofunza yesu iliosababisha watu waliokua wavuvi, watosha ushuru kuwa watu waliobandilika na kuwa wakristo wenye faida

kuuwalioufikia ulimwengu wao kwa Injili kupitia nguvu za Roho

Kitabu hiki ni funzo moja katika mipangirio kadhaa ya mafunzo ya kituo hiki ambayo inawezesha muumini kutoka hali ya kuwa na maono hali ya kuongezeka, hali ya mipangilio, na hali ya mikusanyiko ili kufikia malengo ya uinjilisti.

Kitabu hiki kimetafsiliwa nakuandaliwa na;

REV PATRICK NJUGUNA GACHERU (DIP;B.A MA)

HARVESTTIME TRANSLATORS NETWORK

MOMBASA

KENYA

TEL +254 727 114 355

EMAIL; poweroffaithmin@yahoo.co.uk

© Harvestime International Institute

YALIOMO

Maelezo kuhusu utumianji wa Kitabu.....	I
Ujadili wa masomo wa vikundi.....	II
Mwanzo wa kosi.....	1
Lengo.....	2

MAELEZO YA BIBLIA

1. Maelezo kuhusu Biblia.....	3
2. Vitabu via Biblia.....	15
3. Aina sa tafsili za Bibilia.....	35
4. Mwanzo wa sehemu ya nje.....	41

AGANO LA KALE

Mwanzo wa vitabu vya Sheria.....	46
5. Mwanzo.....	47
6. Kutoka.....	52
7. Mambo ya walawi.....	59
8. Hesabu.....	64
9. Kumbukumbu la torati.....	69

Mwanzo wa vitabu vya Historia.....	73
10. Yoshua.....	74
11. Waamuzi.....	78
12. Ruthu.....	84
13. Samueli wa kwanza na wa pili.....	88
14. Wafalme wa kwanza na wa pili.....	93
15. Mambo ya nyakati wa kwanza na wa pili.....	99
16. Ezra.....	103
17. Nehemia.....	107
18. Esta.....	112

Mwanzo wa vitabu vya shairi.....	117
19. Ayubu.....	118
20. Zaburi.....	123
21. Mithali.....	129
22. Mhubiri.....	133
23. Wimbo urio bora.....	137

Mwanzo wa vitabu vya unabii.....	141
24. Isaya.....	144
25. Yeremia.....	149

26. Maombolezo.....	153
27. Ezeieli	157
28. Danieli	161
29. Hosea	167
30. Joeli	171
31. Amosi	175
32. Obadia	179
33. Yona	183
34. Mika	187
35. Nahumu	191
36. Habakuki	195
37. Sefania	199
38. Hagai	203
39. Zekaria	207
40. Malaki	212
Majibu baada ya kujjaribu	216

JINSI YA UTUMIAJI WA KITABU

MUUDO WA KITABU

Kwa kila ukurasa uko na:

Lengo: Kuna yale mambo mambo unafaa utilie manani. Yasome Kabla hujaanza Lesoni.

Ufunguo: Mstari huu ndio wa muhimu sana katika ukurasa huu kwa hivyo. Ukalili

Ukurasa Uliomo: Soma kila kurasa. Tumia Biblia yako kwa maelezo abayo hayajaandikwa katika hiki kitabu.

Jalibio: Chukua jalibio hili baada ya kumaliza kusoma kurasa renyewe.jaribu kujibu maswali bila kutumia biblia yako ama kitabu hiki. Ukimaliza jaribio hili angalia majibu katika kurasa la majibu lenye liko mwicho wa kitabu.

Kwa Masomo zaidi: Ukurasa huu utakusaidia kuendelea kusoma neno la Mungu, kuongeza jukumu lako la masomo, na kuwa na ulichosoma ndani ya maisha yako na huduma.

Majalibio ya mwicho: Kama Umeingia kwa hii kosi na ndeni, utapokea Mtihani wa mwisho wa hii kosi. Wakaki wa malizia kosi hii Unafaa umalize mtihani huu na kuurudisha kama ilivyo elezewa.

VITU VINAVYOHITANJIKA

Unahitanji Biblia (King James version).

MAJANDILIANO YA VIKUNDI

MUKUTANO WA KWANZA

Kufungua: Kufungua na Maombi na maelezo. Uandikishaji wa wanafunzi.

Maelezo kuhusu kikundi: Kuchagua mwenye atakaongoza mkutano, masaa, siku na tarehe ya mkutano.

Kusifu na kuambudu: Kukaribisha Nguvu za Roho Mtakatifu katika Mafundisho yenu.

Kupeana vitabu kwa wanafunzi: Waeleze chanzo cha kitabu na yaliomo ilioko katika kurasa za mwanzo wa kitabu.

Jalibio la kwanza: Wanafunzi watasoma kurasa walizopewa kisha wajijalibu wenyewe Kupanga Mukutano ujao. Kila kurasa utakayoisoma kwa kila mkutano italingana na kitabu chako na tena kujitolea kwa kikundi chako.

MUKUTANO WA PILI NA INAYOFUATA

Kufungua: Kuomba. Kukalimbisha na kuandikisha mwafunzi mpya na kumpea kitabu. Kutuliza na kuwa na wakati mzuri wa kusifu na kuambudu.

Kurejea: Toa tarifa kidogo kuhusiana na ale muliyosoma katika mkutano uliopita.

Lesseni: Jadili kila jambo kwa kila kurasa ukitumia **VICHTWA VIMEANDIKWA KWA HERUFI KUBWA** Katika ufundishaji, Uliza wanafunzi maswali au jambo lolote kuhusiana na mafundisho. weka mafundisho ndani ya maisha na huduma ya mwanafunzi wako.

Jaribio: Hakikisha mwanafunzi amemaliza jalibio. (Tiria maanani, kama hutaki mwanafunzi aone majibu unafaa uondoe kurasa la majibu ilioko nyuma ya kila kitabu)

Kwa masomo zaidi: Unaweza kusoma huu mujadala kwa kikundi ama wewe binafsi.

Mtihani wa kumaliza: Kama kikundi chako kimejiandikisha sahani hili na deni, umepokea mtihani wa mwisho na sahani hili. Unahitaji kuwa **nakala** ya kila mwanafunzi na kuandikisha mtihani kabla hujamaliza funzo hili.

II

1

Muudo: Sahani: Kiini cha Biblia I

UTANGULIZI

Wasimamisi wa Yesu katika agano la kale wakati Yesu alikuwa akihundumu dunia hii inahusisha sana mambo yale alifundisha kuhusu kunjua Mandiko. Kwa sababu Yesu aliwahimiza umuhimu wa neno la Mungu akiwafundisha. Harvestime International Institute Inakuletea: "*Utafiti wa Biblia*" ni moja ya masomo tuliyonayo ya kuhimiza waume kwa wanawake kufikishia nchi yao ujumbe wa Mungu.

" *Utafiti wa Biblia* " Inakujulisha Biblia na kujandili utafsili wake.

Inakuletea Historia za Biblia gongorafi na maisha katika Biblia.

Masomo haya yako na lengo ya kila kitabu cha biblia na inafundisha kindani kuhusu Biblia na pia kwa upana sana. Inapanua lengo hizi kwa makini ili kunjua Biblia.

Kwa kila unjube ambao uko katika kila kitabu uko na mwandishi ,watu ambao waliandikiwa, Kusudi kamili la kuandika kitabu hicho, mistari ya ufunguo, orodha ya waliohusika, na lengo ya yaliomo.

Njia za Maisha na huduma zimewekwa katika kitabu Njia hizi ndizo za kukufanya mkristo kukua na huduma ambaye unatafuta katika maisha yako. Mapu za kukusaidia na orodha ya masaa ya kunamalizia zote ziko hapa kwa haya masomo.

Masomo yamegawanyishwa kwa sehemu mbiri:

Sehemu ya kwanza: Iko na mwanzo na lengo za vitabu vya agano la kale.

Sehemu ya pili: Iko na lengo za vitabu vya agano jipya.

" *Utafiti wa Biblia* " ni pamoja na "*Njia za kusoma Biblia*" Zenye zinafundisha njia nzuri za kunjua Biblia. Zote zimetengenezwa kukuwezesha kuelewa neno la Mungu.*

---

* Kwa maana kila kosi ya Harvestime International Institute imetengenezwa kuwa imeka,ilika yenyewe, ilibindi tuweze kurundia utangulizi katika kitabu cha "*Njia mwafaka za kufanya mafunzo ya Biblia.*" Tat u ya sura za utangulizi zinafanana katika vitabu hizi bili

MALENGO YA KOSI HII

Baada ya kumaliza masomo haya utaweza ku:

- Kutabua migayo ya Biblia .
- Elezea kuhusu tofauti ya tafsioli, kutafsiri, na kutabua aina ya Biblia
- Elezea maisha ya kila siku wakati wa Biblia.
- Malizia chronology ya Biblia.
- Tengeza na upanue lengo.

Kwa kitabu cha Biblia iko na :

- Mwandishi
- Mwenye aliandikiwa
- Wakati iliyoandikwa
- Kusudi ya kitabu
- Mstari wa kufungua
- Njia za Maisha na huduma
- Endelea na kitabu kilicho elezewa zaidi kuhusu Neno la Mungu mmwisho wa masomo haya.

3

SEHEMU YA KWANZA: MWANZO WA BIBLIA

SURA YA KWANZA

MAELEZO YA BIBLIA

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

Andika mstari wa kufungua kwa kumbukumbu.

- Eleza maana ya neno "Bibilia."
- Eleza maana ya neno "Andiko."
- Eleza pahali Bibilia ilitoka.
- Eleza sababu kuu ya Biblia.
- Eleza ya kwamba Agano la Kale na Agano Jipya ndizo sehemu mbili kuu za Bibilia.
- Taja sehemu nne za Agano la Kale.
- Taja sehemu nne za Agano Jipya.
- Eleza maana ya " umoja na umbali " wa Bibilia.
- Eleza yule ambaye anazungumziwa kwa ufunuo wa Agano zote mbili.

MSTARI KIELELEZO

kila andiko, lenye pumzi ya Mungu, lafaa kwa mafundisho, na kwa kuwaonya, watu makosa yao, na kwa kuwaongoza, na kwa kuwadhibisha katika haki

*ili mtu wa Mungu awe kamili, amekamilishwa apate kutenda kila tendo jema..
(Timotheo wa Pili 3:16-17)*

UTANGULIZI

Sura hii inaeleza kuhusu Bibilia amboyo imeandikwa neno Mungu mmoja wa ukweli. Neno "Bibilia" lamaanisha "vitabu." Bibilia ina vitabu sitini na sita tofauti.

Neno "Andiko" linatumwa pia kumaanisha neno la Mungu. Neno hili ni la kilatini linaloamaanisha "kuandika." Wakati neno "Andiko" limetumiwa na herufi kubwa "S" inamaanisha maneno

matakatifu ya Mungu mmoja wa ukweli. Neno "Bibilia" halitumiki katika Bibilia..Ni neno lililotumiwa na watu kama kichwa cha cha maneno yote ya Mungu.

4

CHANZO CHA BIBILIA

Bibilia ni neno la Mungu lililoandikwa. Katika Bibilia Ametumika watu wasiopungua arobaine kuandika neno lake. Watu hawa waliandika kwa zaidi ya miaka elfu moja na mia tano. Kukamilishwa kwa agano ya waandishi hawa jambo moja ya wote waliongozwa na mwandishi mmoja. Mwandishi huyo alikuwa Mungu.

Waandishi wengine waliandika yale maneno Mungu alikuwa amesema:

Twaa gombo la chuo, ukaandike ndani yake maneno yote niliyokuambia juu ya Israeli, . . . (Jeremia 36:2)

Waandishi wengine kuhusu waliyoyapitia au yale Mungu aliwafunulia kuhusu wakati ujao:

Basi uyaandike mambo haya uliyoyaona, nayo yaliopo, nay ale yatakuapo baada ya hayo. (Ufunuo 1:19)

Waandishi wote walioandika kwa uwezo wa Mungu neon Lake kwetu.

SABABU YA BIBILIA

Bibilia yenyewe imerekodi sababu yake kuu:

Kila andiko yenye pumzi ya Mungu lafaa kwa mafundisho ,kuwaonya watu makosa yao na kwa kuwaongoza na kwa kuwabandilisha katika haki: ili mtu wa Mungu awe kamili amerkamilishwa ikli aweze kutenda kila tendo njema. (Timotheo wa pili 3:16-17)

Maandiko yanatumiwa kwa mafundisho, kukanya na kurekebisha maovu, na kufunza kuhusu utakatifu. Yatakusaidia kuishi unavyohitajika na kukutayarisha ili kumfanyia Mungu kazi.

MIGAO MIKUU

Bibilia imegawanyishwa kwa sehemu mbili kuu ambazo ni Agano la Kale na Agano jipya. Neno "Agano" lamaanisha agano tu. Agano ni kuelewana. Agano la Kale imerekodi Agano ya kwanza ya Mungu au uelewano wake na binadamu. Agano Jipya imerekodi Agano lile Mungu alifanya kupitia kwa mwana wake, Yesu kristo.

Nini kilikuwa kipindi cha Agano hizi mbili? Yote mawili yalikusishia kurejesha mtu aliyetenda dhambi kwa uhusiano mzuri na Mungu. Mungu alitengeneza amri yakuwa dhambi inaweza samehewa baada ya kumwagwa kwa damu:

. . . bila kumwagika kwa damu hakuna kusamehewa. (Wahibilania 9:22)

Chini ya Agano la Mungu katika Agano la Kale,damu ya mnyama kama dhabihu ilitengenezwa na binadamu. Hii ilisimamia damu ya dhabahu Yusu alitoa katika Agano Jipya.Kupitia kwa kuzaliwa,kuishi,kufa, na kufufuka kwa Yesu,dhabihu lamwisho sababu ya dhambi ilitolewa:

*Lakini kristo akishakuja aliye kuhani mkuu wa mambo yote
,kwa hema iliyokubwa na kamilifu zaidi,
isiofanyika kwa mikono maana yake ,
isio ya ulimwengu huu,*

*wala si kwa sdamu ya mbuzi na dama mbali kwa damu yake mwenyewe
aliingia mara moja tu katika patakatifu,
akishapata ukombozi wa milele*

*kwa maaana ikiwa damu ya mbuzi na mafahali na majivu ya dama ya ngombe
walionyunziwa wenye uchafu hutakasa hata kusafisha mwili*

*Basi si zaidi damu yake kristo ambaye kwamba kwa roho wa milele alijitoa nafsi yake kwa
Mungu kuwa sadaka isio na mawaa,*

*itawasafisha dhamili yeenu na matendo mafu mpatwe kumwabundu Mungu aliye hai nakwa
sababu hii ni ujumbe wa Agano jipya*

*Maiti ikishakufanyika kwa kukomboa makosa yaliokuwa chini ya Agano laKwanza.Hao
walioitwa walipokea ahadi ya uridhi wa milele.(Ahibilania 9:11-15)*

Agano zote mbili ni neno la Mungu na lazima tusome ili tuelewe ujumbe wa Mungu. Maneno Agano "kale" na "jipya" zinatumiwa kutofautisha kati ya magano ya Mungu na binadamu mbele na baada ya kuzaliwa kwa yesu kristo

MGAYO ZAIDI

Bibilia kwa umbali imegawanywa kwa vitabu sitini na sita. Agano la kale ina vitabu thelathini na tisa. Agano Jipya lina vitabu ishirini na saba. Kila kitabu kimegawanywa kwa Milango na Mistari. Hata kama yaliyokuwa kwa kila kitabu ni neno la Mungu, kugawanywa katika Milango na Mistari ilifanywa na mtu kuifanya rahisi kueleza ujumbe wa maana. Ingekuwa ngumu sana kupata ufahamu kama vitabu vyote vilikuwa kwa sura moja kuu. Hapa ni mchoro unaoonyesha vile vitabu vya Bibilia vimegawanyishwa:

BIBILIA

Agano la kale

Agano Jipya\

Vitabu 39

Vitabu 27

UMOJA WA BIBLIA

Tukiongea kuhusu umoja wa biblia, tuna maana mbili:

YA KWANZA: BIBLIA IMESHIKANISWA NA YALIYOMO:

Ata ingawa Biblia imeandikwa na watu wengi kwa miaka mingi haina hata kosa, mwandishi mmoja hajaharibu mwandishi mwingine.

Biblia inajadili kuhusu kuudwa kwa kitu tofauti kinachotajwa. Ata ingawa wandishi wa Biblia wanaongea mambo kuazia kitabu cha kwanza Biblia mpaka kitabu cha mwisho. Hii iliwezekana kwa kuwa kulikuwa na mwandishi mmoja: Mungu. Wandishi hurekodi chini ya magizo yake na maelezo yake ka hivyo Biblia iko na Umoja.

YA PILI: BIBLIA IMESHIKANISHWA NA KUSUNDI:

Watu hufikili Biblia ni mkusanyiko wa vitabu 66 kando na zenye tofauti. Hawajui yakuwa Biblia imeshikaniswa na theme. Toka mwanzo mpaka mwisho, Biblia inatufunza Kusudi kubwa la Mungu ambalo limekamilishwa katika kitabu cha Waefeso:

Akisha kutujulisha siri ya mapenzi yake sawasawa na uradhi wake alioukusudia katika yeye yaani kuleta madaraka ya wakati mukamirifu atavijumlisha vitu vyote katika kristo vitu vya mbinguni na vitu vya duniani pia Naam katika yeye huyo.

Na ndani yake sisi nasi tilifanya urinthe, huku tukchaguliwa tangu zamani sawasawa na kusudi lake yeye ambaye hufanya mambo yote kwa shauri ya mapenzi yake. (Waefeso 1:9-11)

Biblia inafunza mambo ya mipango ya Mungu yenye ni munganisho mkuu wa Biblia . ni ufunuo wa Yesu krito aliye muokozi wetu. Yesu alielezea vile agano la kale walimuangazia:

Kisha akawambia hayo ndiyo maneno yangu niliyowambiwa nilipokuwa nikali pamoja nanyi ya kwamba ni lazima yatimizwe yote niliyoandikiwa na torati ya musa na katika manabii nazaburi.(Luka 24:44)

Kwenye huu mwanzo, Yesu akaedelea . . .***akawafunulia akili zao wapate kuelewa na mandiko. (Luka 24:45)***

Ni ujumbe gani yesu aliwapa ili kuelewa ? Ukweli wakuwa wote walimwelekea:

. . . Akawambia ndiyo ilvyo andikwa kwamba Kristo atateswa na kufufuka siku ya tatu nakwamba mataifa yote watahubiriwa kwa jina lake habari ya toba na odoleo la dhambi kuanza tangu yerusalemu nanyi dini mashahidi wa mambo haya.(Luka 24:46-48)

Agano jipya na la kale zote zinapeana hadithi za Yesu. Agano la kale linatutayalisha kwa yanayotendeka nalo lile jipya linatweleza yale yaliyotendeka. Katika agano la kale Watu waliomwangalia Yesu walisamehewa dhambi zao kupitia kwa imani ya Mungu. Yeyote atakaye fanya hivyo na kumtazama Yesu atatendewa vile vile katika imani

KUPANULIWA KWA BIBLIA

Tunavyo ongea kuhusu jina kunuliwa kwabiblia ina maana kuwa Biblia ina upana. Inaeleza jia mbili tofauti venye Mungu alivyopambana na watu na njia tofauti walizomjibu nazo. Biblia imeandikwa na njia tofauti mistari ingine inakupa furaha na ingine inakupa huzuni. Biblia ina aina nyingi za uandishi. Iko na hadithi, shairi, unambii, barua, ndimi, miujiza, na hadithi za mapenzi na kwa sababu ya upana wake, Biblia imegawanyishwa kwa vikundi vya vitabu.

KUGAWANYWA KWA AGANO LA KALE

Vitabu vya agano la kale vimegawa kwa vikundi nne vikumbwa: sheria, historia, shairi, na unambii.

VITABU VYA SHERIA:

Kuna vitabu tano vya sheria. Majina ya vitabu hizi ni:

1. Mwanzo
2. Kutoka
3. Mambo ya walawi
4. Hesabu
5. Kumbukumbu la torati

Vitabu hivi vinaeleza Mungu aliumba wa mtu na dunia na historia mbeleni ya mtu.

Vinaeleza vile Mungu aliinua nchi ya Israeli kama watu wale angepitia ili ajionyeshe duniani.

Vitabu hivi vimerekodi amri za Mungu Sehemu inayojulikana sana ni amri kumi za Mungu (Kutoka 20:3-17), amri kuu kwa zote (Kumbukumbu la torati 6:5), amri ya pili kuu ni (Mambo ya Walawi 19:18).

Fungua Biblia yako na uandike vitabu vya amri. Andika Mistari iliyokuwa mbele ya aya na uisome. Mifano ya amri za Mungu zilizorekodiwa katika kitabu hiki.

VITABU VYA HISTORIA

Kuna vitabu kumi na viwili katika Agano la Kale. Majina ya vitabu vya historia ni haya:

1. Yoshua
2. Waamuzi
3. Ruthu
4. Samueli wa kwanza na wa pili
5. Wafalme wa kwanza na wa pili
6. Mambo ya Nyakati
7. Ezra
8. Nehemia
9. Esta

Tafuta vitabu hivi katika Biblia. Vinapatikana baada ya vitabu vya sheria. Vitabu vya historia ya eleza kuhusu historia ya watu wa Mungu kwa wakati wa miaka elfu moja., Israeli. Kawaida yake hayaelezi kila kitu kilichofanyika, lakini mambo muhimu yaliyotendeka nakuonyesha matokeo ya waliofuata na waliokataa ari za Mungu

VITABU VYA SHAIRI:

Kuna vitabu vitano vya mashiri. Majina ya vitabu ni:

1. Zaburi
2. Mhubili
3. Wimbo uliobora

Vitabu hivi ni vitabu vya kuabundu vya watu wa Mungu, Israeli. Vinatumika kama vitabu vya kuabudu na waumini wa sasa. Fungua Zaburi 23 na usome .Huu ni mfano mzuri wa abundu nzuri la mashairi katika vitabu hivi.

VITABU VYA UNABII:

Vitabu vya unabii viko katika Agano la Kale na vimegawanywa kwa vikundi viwili vinavyoitwa Vitabu vya Manabii Wakuu na wale wadogo. Hivi si kumaanisha kuwa vitabu vya Manabii wakuu ni wa maaana kuliko wale wadogo. Kichwa kinatumika sababu Manabii wakuu ni vitabu vikumbwa kuliko Manabii wadogo. Kuna vitabu kumi na saba vya Manabii katika Agano la Kale. Majina ya vitabu vya unabii ni hivi:

Manabii wakuu:

Kuna vitabu vitano vya manabii

1. Isaya
2. Jeremia
3. Maombolezo
4. Ezekieli
5. Danieli

Manabii wadogo:

1. Hosea
2. Nahumu
3. Yoeli
4. Habakuki
5. Amosi
6. Zefania
7. Obadaya
8. Hagai
9. Yonah
10. Zechariah
11. Mika
12. Malaki

Vitabu hivi ni ujumbe wa Unabii kutoka kwa Mungu kwa watu wake kuhusu mambo yajao. Unabii mwingi ushakamilishwa, lakini mengine yatatimizwa baadaye. Pata vitabu hivi kutoka kwa Biblia yako. Ni vitabu vya mwisho katika Agano la Kale.

KUGAWANYWA KWA AGANO JIPYA

Vitabu vya agano jipya vimegawa kwa vikudi nne vikumbwa: Injili, historia, shairi, na unambii..

INJILI:

Kuna vitabu nne za injili. Majina ya vitabu haya ni:

1. Mathayo
2. Mariko,
3. luka,
4. Yohana

Vitabu hizi zinaongea kuhusu kifo, uhai, na kufufuka kwa Yesu Kristo. Kusudi la vitabu hizi ni kukufanya ujue Yeye ni Kristo mwana wa Mungu Angalia injili katika Biblia yako na usome Yohana 20:31 yenye inaelezea haya.

KITABU CHA HISTORIA:

Kuna kitabu kimoja tu cha historia katika Agano jipya, kitabu cha

1. Matendo ya Mitume .

Kitabu hii inatueleza jinsi kanisa ilianza na kutekeleza mambo ya Yesu na injili dunia nzima. Tafuta kitabu hii kwa biblia.

WARAKA:

Kuna barua 21 katika agano jipya. Majina ya Barua hizi ni:

1. Warumi
2. Tito
3. Wakorintho wa kwanza
4. Wakorintho wa pili
5. Filemoni,
6. Wagalatia,
7. Wahibirania
8. Waefeso
9. Yakobo
10. Wafilipi
11. Petro wa kwanza
12. Yohana wa pili
13. Wakolosai
14. Yohana wa kwanza
15. Yohana, pili na
16. Yohana wa tatu
17. Wathesalonike wa kwanza
18. Wathesalonike wa pili
19. Yuda
20. Timotheo wa kwanza
21. Timotheo wa pili

Barua imeandikiwa waamini wote kusudi yao ni kuwalida na kuwasaidia kuka vile Yesu anataka. Warumi 12 ni mfano mwema kwa mafundisho yao. Fungua bilia.

UNABII

1. Ufunuo ni kitabu cha kipekee cha unambii katika agano jipya. Inasema kuhusu ushindi wa Yesu na watu wake. Kusudi lake nikukuhimiza kukaa ukiwa mukristo mpaka mwisho wa masiku. Ujumbe wake unamaliziwa katika kitabu cha Ufunuo 2:10.

MUTHANI WA KUJIJARIBU

1. Andika mstari wa ufunguo:

---

2 Jina Biblia inamana gani? _____

3 Jina andiko lina maana gani? _____

4. Ni migayo ipi mikumbwa katika Biblia?

6. Tanja vikundi vine vile vimegawa agano la kale:

_____

7. Tanja vikundi vine vile vimegawa agano Jipya

_____

8. Jina agano lina maana gani?

_____ wa

mwisho _____

12

9. Tanja kusudi mara nne ya Biblia? Soma Biblia ili kupata majibu.

_____

_____

_____

10. Ninini maana ya umoja katika Biblia?"

11. Ninini maana ya upana katika Biblia

12. Soma kila tarifa. Kama taarifa ni ya ukweli weka herufi T Kama taarifa ni ya uongo weka herufi F:

a. _____ Biblia ni Neno la Mungu Mtakatifu.

b. _____ Ingawa Mungu ndiye mwenye Biblia alitumia watu kuiandika.

c. _____ Kwa sabab kulikuwa na waandishi wengi wa Biblia miaka mingi iliyopita ndiyo sababu Biblia ina kutosikisana kwingi.

d. _____ Hakuna umoja katika Biblia ni munganisho wa vitabu kutoka vipindi tofauti .

e. _____ Manambii wakuu wa agano la kale ni wa maana kuliko manambii wandogo.

13. Ninani aliyeyatajwa katika ufunuo wa kale na mpya? Soma Biblia kukusaidia kwa maswali jibu. _____ mstari wa bibilia _____

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MAELEZO ZAIDI

Alama ya vitabu iliyokatika ukurasa ufwatao itakusaidia kusoma mgawanyiko wa Biblia . Zitoe alama za vitabu kutoka kwa laini inayowagawanyisha na uyaweke katika Biblia. Kama umeshindwa kupata mahali utakapoweka hizo alama, tumia utangulizi katika Biblia

yako.Inaorodhesha vitabu hivi kqwa mpangilio vile vilivyo katika Bibila.Bado inaeleza nambari za kurasapale kila kitabu kimeanzia.

AGANO LA KALE

Weka alama ya kwanza katika mwanzo wa Kwanza.

Weka alama ya pili katika mwanzo wa Yoshua.

Weka alama ya tatu katikka mwanzo Ayubu.

Weka alama ya nne mwanz waIsaya.

AGANO JIPYA

Weka alama ya tano katika mwanzo wa mathayo.

Weka alama sita katika mwanzo wa Matendo.

Weka alama ya saba kwa mwanzo wa Warumi

Weka alama ya tanokatika mwanzo wa kitabu cha Ufunuo.

Unaweza zipata sehemu hizo za kugawanywa kwa sehemu kuu ya Bibilia. Endelea kutumia alama mpaka utaje na uandike hiyo migawanyiko kwa ukumbusho.

14

AGANO LA AGANO LA KALE AGANO LA KALE AGANO LA KALE

SHERIA (1) HISTORIA (2) SHAIRI (3)

MWANZO YOSHUA AYUBU

KUTOKA WAMUZI ZABURI

MAMBO YA WALAWI RUTHU MITHALI

HESABU SAMWELI WA KWANZA MUHUBIRI

KUMBUKUMBU LA TORATI SAMWELI WA PILI WIMBO ULIO BORA

MFALME WA KWANZA NA WAPILI

MAMBO YA NYAKATI WA KWANZA NA PILI

EZRA

NEHEMAYA

ESTA

AGANO LA KALE

UNAMBII (4)

MANAMBII WAKUU NA WANDOGO:

ISAYA HOSEA **VITABU VYA AGANO LA KALE**

YEREMAYA YOELI MAOMBOLEZO AMOSI

EZEKIELI OBADIA

DANIEL JONAH

MIKA

NAHUMU

HABAKUKI

ZEKARIA
HAGAI
ZEKARIA
MALAKI

AGANO JIPYA AGANO JIPYA AGANO JIPYA
INJILI (5) HISTORIA (6) BARUA (7)

MATHAYO MATENDO WARUMI
MARIKO WAKORINTHO WA KWANZA
LUKA WAKORINTHO WA PILI YOHANA WAGALATIA
WAEFESO
WAFILIPU
WAKOLOSAI
WATHESALONIKE WA KWANZA NA WA PILI
TIMOTHEO WA KWANZA NA WA PILI
TITO
FILEMONI
WAEBRANIA
YAKUBU
PETRO WA KWANZA NAPILI

YOHANA WA

KWANZA

AGANO JIPYA YOHANA WA PILI
UNAMBII (8) YOHANA WA TATU
YUDA
UFUNUO

VITABU VYA AGANO JIPYA

SURA YA PILI

VITABU VYA BIBLIA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza::

- Andika mstari wa ufunguo kwa kumbukumbu.
- Taburisha ni vitabu ngapi viko katika agano la kale.
- Taburisha ni vitabu ngapi viko katika agano Jipya.
- Elezea ni kwanini uwe na mpango kamili wa kusoma Biblia.
- Toa maoni mara nne ukitaka kuelewa Biblia.

MUSTARI KIELELEZO:

Ee, bwana, kilio changu na kikukaribie, Unifahamisha sawasawa na neno lako. (Zaburi 119:169)

UTANGULIZO

Sura iliyopita ulijifunza kuhusu Bibilia kama neno la Mungu. Ulisoma kuwa ina sehemu mbili kuu Agano la Kale na Agano Jipya. Ulisoma kuhusu sehemu nne za Agano la Kale:

1. Sheria
2. Historia
3. Mashairi
4. Manabii

Pia ulisoma kuhusu sehemu nne za Agano Jipya:

1. Injiri
2. Historia
3. Barua
4. Manabii

Picha ifwatayo inajumuisha kile ambacho umesoma kuhusu Bibilia kwa sasa:

BIBILIA

NENO LA MUNGU LILILOANDIKWA

(66) VITABU SITINI NA SITA

MGAWANYIKO WA AGANO LA KALE

MGAWANYIKO WA AGANO JIPYA

Sheria

Injiri

Historia

Historia

Mashairi

Barua

Manabii

Manabii

Sura hii ina jumla ya kila vitabu sitini na sita za Biblia zinazotengeneza sehemu kuu ya Agano la Kale na Agano Jipya. Inatupa kielelezo na yanayohusika katika Agano zote mbili. Maoni nne ya kuweza kusoma Biblia yamebeanwa na utachagua mtindo ilo na mpangilio ilikuanza kusoma neno la Mungu

VITABU VYA AGANO LA KALE

(39) Vitabu thelathini na tisa)

VITABU VYA SHERIA:

Mwanzo:

Inarekodi mwanzo wa dunia, binadamu, sabatu, kuoa, dhambi, dhabihu, nchi, na serikali na wanaume wakuu wa Mungu kama Abram, Isaka, Yacobo, na Yusufu

Kutoka

Inaeleza vile Israeli ilikuja kuwa nchi na Musa kama kiongozi wao. Israeli ilikombolewa kutoka utumwani na wakaelekea mlima Sinai pale Amri za Mungu zilipeanwa.

Mambo ya WAlawii:

Kitabu hiki kilikuwa mwongozo wa kuabudu kwa Israeli. Kinatoa masharti kwa viongozi wa

dini na kinaeleza vile mtenda dhambi anaweza mwongeresha mtu mtakatifu. Kina uhusiano na kuja kwa Yesu Kristo kama mwana wa Mungu anayechukua dhambi zote za dunia

Hesabu:

Rekodi miaka Arobaine ya Waisraeli ya kuteseka huko jangwani iliyosababishwa na kutomtii Mungu Kichwa cha kitabu kimetolewa katika hesabu mbili (Kuhesabu kwa watu) iliyofanyikawaliokuwa safarini.

Kumbukumbu la Torati:

Kimerekodi siku za mwisho za maisha ya Musa na kurejerea sheria zilizopeanwa katika Kutoka na Hesabu

VITABU VYA HISTORIA:

Yoshua:

Maelezo kuhusu Yoshua, ulinchi wa Musa, kuongozwa kwa waisraeli mpaka nchi ya magano canani. Inareodi mgayo wa mashamba kwa watu.

Wamuzi: Israeli walimugeuka Mungu baada ya kifo cha Yoshua. Kitabu hii kinarekodi habari mbaya kwa dhambi zao na hukumu Mungu akawatoa katika mikono mwa adui.

Ruthu:

Hadithi ya Ruthu, mwanamke wa kimataifa kutoka Moambi, mwenye aliamua kutumikia Mungu wa Israeli. Alikuwa nyanya ya Daudi.

Samweli wa kwanza:

Kitabu hiki kinalenga watu watatu: alikuwa wa mwisho katika wamuzi wa Israeli; Sauli, alikuwa mfalme wa kwanza Israeli; naye Daudi alimufanya Sauli kuwa mfalme.

Samweli wa pili:

Miaka arobaine ya uongozi wa Daudi uko katika kitabu hiki.

Mfalme wa kwanza:

Uongozi wa mfalme sulemani na viongozi wa mgayo wa mataifa chini ya uongozi wa ababu katika kaskazini na Yehosafati kusini ziko katika kitabu hiki.

Mfalme wa pili:

kuanguka kwa mwisho Israeli na Yuda kumekumbukwa kayika kitabu iki. Watu wa Mungu wako kwa dhambi.

Mambo ya nyakati wa kwanza:

Uongozi wa Daudi na kutayalishwa kwa kujenga hekaru ni katika kitabu hiki. Wakati wa kitabu hiki ni sawa na Samweli wa pili.

Mambo ya nyakati wa pili

Kitabu hiki kinaedeleza historia ya Israeli wakati wa uongozi wa mfalme sulemani ikiwa lengo kwa taifa la kuzini . Inamalizia na watu waliorundishwa kutoka babiloni hadi Yerusalemu.

Ezra:

Kurudi kwa wayahudi kutoka utumwani wa babiloni iko hapa.

Nehemia:

Ujenzi wa kuta za Yerusalemu kwa uongozi wa Nehemia. Huduma ilianza mwaka wa kumi na nne baada ya Ezra kuludi na watu.

Esta:

Ukomboi wa Mungu kwa wayahudi kupitia kwa Esta na Moridekai iko hapa.

VITABU VYA MASHAIRI:

Ayubu:

Kitabu hiki kina historia ya Ayubu, mtu aliyeishi wakati wa Abram. Lengo kuu ni swali la kwa nini mtu mtakatifu huteseka.

Zaburi:

Kitabu cha maombi na sifa cha Mungu.

Mithali:

sehemu ya hekima ya shinda zetu za kila siku

Mhubiri:

Mazungumzo ya umuhimu wa maisha kando na mambo ya Mungu.

Wimbo ulio Bora:

Kinaeleza kuhusu hali ya kimapenzi kuhusu Sulemani na mpenzi wake wa Kishunami. Hiki kinaeleza kuhusu Upendo wa Mungu kwa Waisraeli na Wakristo kwa kanisa.

VITABU VYA UNAMBII:

Vitabu vingi kati ya hizi ziliandikwa wakati nchi ya Israeli ilipogawanywa kwa mataifa mawili tofauti: Israeli na Yuda.

Isaya:

Inaonya kuhusu hukumu yawa Yuda kwa sababu ya dhambi zao.

Yeremia:

Iandikwa wakati wa kuanguka kwa Yuda. Inaongea kuhusu hukumu ya Nebukadreza.

Maombolezo:

Kuombolezo kwa Yeremia kwa kuhalibiwa kwa Yerusalemu na Babiloni.

Ezekieli:

Inaonya kuanguka kwa kwanza kwa Yerusalemu harafu kulejeshwa kwake.

Danieli:

Nambii Danieli alishikwa wakati wa Yuda na kupelekwa Babiloni. Kitabu hiki kinafundisha kuhusu historian na unambii venye ni muhimu kwa kuelewa Unambii wa Biblia.

Hosea:

Lengo la kitabu hiki ni waisraeli kutokuwa waminifu adhibu yao na kulejeshwa na Mungu.

Yoeli:

Inaeleza kuhusu mapigo inayoonyesha kuhusu hukumu.

Amosi:

Wakati wa kuenea kwa uhalibifu, Amosi aliwaonya Israeli na nchi zingine kuhusu hukumu ya Mungu juu ya dhambi zao.

Obadia:

Hukumu ya Mungu kwa Edomi, na mataifa mabaya yene yako kusini mwa Dead Sea.

Yona:

Hadithi ya nambii Yona mwenye alihubiri kutubu mji wa Nineve kitabu inaonyesha upendo na mpango wa kutumbu.

Mika:

Unambii mwingine kuhusu dhambi za Israeli. Inaongea nchi ya kuzaliwa kwa yesu miaka 700 kabla kufanyike.

Nahumu:

Inaeleza kuhusu kuangamizwa kwa nineve kwenye kulikuwa kumewekwa miaka 150 wakati wa mahubiri ya Yohana.

Habakuki

Huonyesha mpango wa Mungu wa kuadhibu mataifa yenye dhambi. Inatufunza kuwa wema wataishi kwa haki"

Zefania:

Hukumu na kulejeshwa kwa Yuda.

Hagai:

Inahimiza wayahudi kujenga hekaru baada ya kukaa miaka 15 juu ya kuzuiwa na adui.

Zekaria:

kumaliza hekaru na kufanya upya kwa mambo ya kiroho, kuhusu kuja kwa Yesu mara ya kwanza na ya pili.

Malaki:

Inaonya kuhusu upunguvu wa kiroho na kuja kwa Yohana mbatizaji na Yesu.

AGANO JIPYA

(27) Vitabu Ishirini na saba)

INJIRI:

Vitabu hivi vinne vya Injiri vimerekodi kuzaliwa, maisha, huduma, mafunzo, kufa na kufufuka kwa Yesu Kristo. Kila kitabu kina tofauti kwa uandishi:

- Mathayo:

Kinasisitiza Tesu Kristo kama Mfalme na kilielekezwa kwa Wayahudi.

- Mariko:
Kinasisitiza kuhusu Yesu Kristo kama mtumishi wa Mungu na kilielekezwa kwa Warumi.
- Luka:
Kinaonyesha Yesu Kristo kama "Mwana wa Mungu," mwanaume aliyekamilika kama mwokozi.
- Yohana:
Kinaonyesha Yesu akiwa kwa nafasi hiyo ya kuwa Mwana wa Mungu.

VITABU VYA HISTORIA:

- Matendo Ya Mitume.:
Hiki ndicho kitabu kimoja tu cha historia katika Agano Jipya kinachoeleza kuhusu kukua kwa ukristo wa zamani kwanzia wakati Yesu ilirudi mbinguni kupitia kufungwa kwa Paulo huko Romu. Kitabu hiki kinaeleza kuhusu miaka Thelathini na tatu na kinasisitiza kuhusu kazi ya Roho Mtakatifu.

NYARAKA:

- Warumi:
Kitabu kama cha Injiri kinachosisitiza kuhusu wokovu katika imani pekee .
- Wakorintho wa kwanza:
Kiliandikwa ilikurekebisha makosa ya mienendo ya mkristo huko kanisani.
- Wakorintho wa pili:
Kinaongea kuhusu huduma ya ukweli ya injiri, na Paul's na mamlaka ya Paulo ya kitume
- Wagalatia:
Inahusika na shinda ya kuchanganya sheria na imani. Lengo ni kutakaswa kwa imani pekee.
- Waefeso:
Kinawahimiza waaminifu kuhusu nafasi yao kama wakristo.
- Wafilipi:
Kinasisitiza kuhusu furaha ya umoja wa Wakristo.
- Wakolosai:

- Kinahusiana na shinda ya funzo la uongo lililokataa ya kwamba Yesu alikuwa kweli mwana wa Mungu na wa binadamu. Kiatbu pia kinasisitiza Yesu kama kiongozi wa kanisa.
- Wathesalonike wa kwanza:
Mawaidha kuhusu maisha ya Mkristo na kusisitiza kwa kurudi kwa Yesu.
- Wathesalonike wa Pili:
Maagizo zaidi juu ya kurudi kwa Yesu na vile ujuzi wa haya unahusiano na maisha ya kila siku .
- Timotheo wa kwanza:
Kinasisitiza mafunzo bora, Serikali ilyokuwa na mpangilio mzuri wa kanisa, na sheria zitakazoiongoza kanisa kwa miaka ijao.
- Timotheo wa Pili:
Kinaeleza kuhusu mtumishi wa ukweli waq Yesu kristo. Kinawaonya kuhusu kuanguka kwa kiroho kulikokuwa kushaanza. Kinaeleza neno la Mungu kwa kitabu cha kurekebisha shinda zote.
- Tito:
Barua ya Paulo kwa mtumishi mchanga aliyemitwa tito aliyemtumikia huko jangwa la Crete Mafundisho na maisha ya kumfwata Mungu wamesisitizwa.
- Filemone:
Paulo anaomba kwa sababu ya mtumwa mkolosai aliyekuwa mkristo tajiri aweze kutoroka. kinaelezeavile Yesu aliomba kanisa kwa niamba ya waamini waliokuwa mwanzo watumwa wa dhambi.
- Ahibirania:
kinaeleza kuhusu ukuu wa Wakristo kuliko Wayuda. Kinaonyesha Yesu kama mkuu ,kuhani mkuu na anaowapatanisha Mungu na binadamu.
- Yakobo:
Kinafunza ya kuwa imani ya kweli inadhibitishwa na kazi, hata kama wokovu ni kwa imani pekee.

- Petero wa kwanza:
barua ya kuwapumzisha na kuwatia nguvu waamini, sanasanawaliokuwa wanaumia kwa mapabano ya kiroho kutoka nje ya kanisa kwa hao wasioamini.
- Petero wa Pili:
Onyo sababu ya vita vya kiroho kutoka tu huko karibu. kwa mfano, walimu wa uongo waliokuwa wameshikilia kanisa.
- Yohana wa kwanza:
Kiliandikwa ili kibinge yale yalimkana Kristo kama mwana wa Mungu na wa binadamu. Kitabu hiki kinasisitiza kuhusu ushirika na upendo kati ya waamini na kinawaahidi uhai wa milele waamini wa ukweli.
- Yohana wa Pili:
Kimawaonya juu ya upinzani wowote na shinda za mafundisho na kuisisitiza ya kwamba ukwelilazima uzingatiwe kwa upendo.
- Yohana wa Tatu:
Kuwaonya juu ya dhambi ya kukataa ushirika na wale waliokuwa waamini wa kweli.
- Yuda:
Onyo lingine juu ya mafundisho ya uongo. Lengo ni sawa na hilo la Petero wa Pili.

KITABU CHA UNABII:

Ufunuo: Kitabu hiki cha ufunuo wa mambo ya mwisho ya historia ya dunia. kinaeleza kuhusu mambo yaliyo, yako, yatakayokuwa baadaye kwa mpango wa Mungu (Ufunuo 4:22).

KUSOMA BIBILIA KULIKOAMIKA

Utajifunza mengi katika funzo kuhusu vile unawerza kuelewa na kueleza Bibilia. Utajifunza pia kuhusu njia za kusoma Bibilia na kuelewa. Jambo la kwanza la kuelewa Bibilia na kisoma kwanza. Kukusaidia kuanza kusoma Bibilia tumeorodhesha mipango tofauti ya kusoma Bibilia. Hizo zinahuzisha mpango kwa wale wanaoanza kusoma na wale wameendelea kusoma neno la Mungu.

Kwanza, hapa kuna maoni mara nne ya msomi Bibilia bora:

1. SOMA BIBILIA:

Bali sheria ya BWANA ndiyo impendezayo, Na sheria yake yake huitafakari mchana na usiku. (Zaburi 1:2)

Mungu aliuba mwili wako kwa hivyo lazima uwe na chakula cha kila siku ili uwe na nguvu. Kwa njia hiyo, roho yako lazima ilishwe na chakula ambacho ni neno la Mungu kama utakuwa na nguvu za kiroho:

... Imeandikwa ya kwamba mtu hataishi kwa mkate tu. (Luka 4:4)

2. SOMA UKICHAGUA:

Anza kwa kusoma "maziwa" ya neno. Huu ndio ukweli wa neno la Mungu:

Kama watoto wachanga waliozaliwa sasa yatamanini maziwa ya akili yasiyoghoshiwa, ili kwa hayo mpate kuukulia wokovu. (Petro wa kwanza 2:2)

Baadaye utakomaa kiroho ili uweze kula "nyama" ya neno la Mungu. Hivi ni kumaanisha ya kuwa

utaweza kuelewa mafunzo magumu ya Bibilia:

Kwa maana kila mtu atumiaye maziwa hajui sana neno la haki,kwa kuwa ni motto mchanga. Lakini chakula kigumu ni cha watu wazima,ambao akili zao,kwa kutumiwa,zimezoezwa kupambanua mema na mabaya.(Waebrania 5:13-14)

Niliwanyweshwa maziwa sikuwalisha chakula;kwa kuwa mlikuwa hamjakiweza.Naam,hata sasa hamkiwezi . . . (Wakorintho wa Kwanza 3:2)

3.SOMA KIMAOMBI:

Kwa maana huyo Ezraailkuwa ameuelekeza moyo wake kuitafuta sheria ya BWANA,na kuitenda,nakufundisha maagizo na hukumu katika Israeli. (Ezra 7:10)

Kabla ya kuanza kusoma,Omba kwa Mungu na umuulize akusaidie kuelewa ujumbe aliokupa kupitia kwa neno lake lililoandikwa.Wacha maombi yako yawe kama ya Daudi mzaburi aliyoomba:

Uyafumbue macho yanguniyatazame maajabuyatokayokatika sheria yako.(Zaburi 119:18)

4.KUSOMA KWA MPANGILIO:

Watu wengine hushidwa kuelewa neno la Mungu sababu hawana mpangilio kamili wa kusoma. Wanasoma sura hapa na pale na kushindwa kuelewa vile yote yameunganishwa. Hivi ni kama kusoma kurasa chache hapa na pale katika kitabu cha udakitari harafu ujaribu kufanya utabibu.

Bibilia inatueleza tu "tutafute sura" (Yohana 5:39).Hii ni kumaanisha waisome kwa utaratibu. Bibilia ni kama kitabu kinachotumika shuleni.Lazima ilisome kwa utaratibu ili uweze kuelewa ujumbe wote.Chagua onyesho moja la kusoma na uanze kusoma Bibilia kila siku.

KWA WANZILISHI

Kama hujawahi soma Biblia anza na kitabu cha Yohana katika agano la kale.

Kitabu hiki kiliandikwa na mfuasi mmoja wa Yesu aitwaye Yohana anaelezea kuhusu Yesu na njia abaye utaelewa.

Soma kurasa moja ya Yohana kila siku kwa mpango venye viko katika biblia yako. Tumia orodha hii.

Injili ya Yohana:

1	5	9	13	17
2	6	10	14	18
3	7	11	15	19
4	8	12	16	20

MPANGILIO MFUPI

Mpangilio mfupi wa kusoma biblia inasaidia kuhusu kujua kupitia vivungo hivi. Tumia orodha.

AGANO JIPYA:

_____ Yohana _____ wathesalonike wa kwanza _____ waefeso
 _____ Mariko _____ wakorintho wa kwanza _____ Timotheo wa kwanza
 _____ Luka _____ warumi _____ petro wa kwanza
 _____ matedo _____ filemone _____ Yohana wa kwanza
 _____ warumi _____ wafilipi _____ ufunuo 1-5; 19:6-22:21

AGANO LA KALE:

_____ Mwanzo _____ Amosi
 _____ kutoka _____ Isaya 1-12
 _____ Hesabu 10:11-21:35 _____ Yeremia-25;39-33
 _____ kumbukumbu la torati 1-11 _____ Ruthu
 _____ yoshua 1-12; 22-24 _____ yona
 _____ wamuzi 1-3 _____ zaburi 1-23
 _____ samweli wa kwanza 1-3, 9-10,1 3,15-18,31 _____ ayubu 1-14, 38-42
 _____ samweli wa pili _____ mithali 1-9
 _____ mfalme wa kwanza 1-II _____ Danieli 1-6
 _____ Nehemia

MIPANGILIO MIKUBWA

Orodha hii ya vivungu inashika pahali pakubwa pa biblia kuliko ile ingine.

AGANO JIPYA:

_____ Mariko _____ wafipi
_____ Mathayo _____ waefeso
_____ Yohana _____ Timotheo wa pili
_____ Luka _____ Tito
_____ Matedo _____ Timotheo wa kwanza
_____ wathesalonike wa kwanza _____ petro wa kwana
_____ wathesalonike wa pili _____ wahibirania
_____ wakorintho wa kwanza _____ Yakubu
_____ wakorintho wa pili _____ Yohana
_____ wagalatia _____ Yohana wa pili
_____ warumi _____ Yohana wa tatu
_____ Filemone _____ Yuda
_____ wakolosai _____ petro wa pili
_____ ufunuo 1-5 na 19:6-22:21

(Mipango mikubwa inaendelea)

AGANO LA KALE:

_____mwanzo _____Yeremia 1-25 na 30-33
_____kutoka (1-24) _____Nahumu
_____mambo ya walawi 1-6:7 _____Habakuki
_____hesabu 10:11-21:35 _____Ezekieli 1-24 na 33-39
_____kumbukumbu la torati 1-11 na 27-34 _____Obadia
_____Yoshua 1-12 na 22-24 _____maombolezo
_____wamuzi 1-16 _____Isaya 40-66
_____samweli wa kwanza _____Zekaria 1-8
_____samweli wa pili _____Malaki
_____mfalme wa kwanza _____yoeli
_____mfalme wa _____Ruthu
_____mambo ya nyakati wa kwanza _____Yona
_____mambo ya nyakati wa pili _____zaburi
_____Ezra _____Ayubu
_____Nehemia _____mithali 1-9
_____Amosi _____wimbo ulio bora
_____Hosea _____muhubiri
_____Mika _____Esta
_____Isaya 1-12 _____Danieli
_____Zefania

MIPANGILIYO KAMILI

Kumalizia kwa mipangilio ya Biblia itakuorodhesha mwaka mzima.

Januari Februari

_____ 1. Mwanzo 1-2	_____ 1. Kutoka 14-17
_____ 2. Mwanzo 3-5	_____ 2. Kutoka 18-20
_____ 3. Mwanzo 6-9	_____ 3. Kutoka 21-24
_____ 4. Mwanzo 10-11	_____ 4. Kutoka 25-27
_____ 5. Mwanzo 12-15	_____ 5. Kutoka 28-31
_____ 6. Mwanzo 16-19	_____ 6. Kutoka 32-34
_____ 7. Mwanzo 20-22	_____ 7. Kutoka 35-37
_____ 8. Mwanzo 23-26	_____ 8. Kutoka 38-40
_____ 9. Mwanzo 27-29	_____ 9. Mambo ya walawi 1-4
_____ 10. Mwanzo 30-32	_____ 10. Mambo ya walawi 5-7
_____ 11. Mwanzo 33-36	_____ 11. Mambo ya walawi 8-10
_____ 12. Mwanzo 37-39	_____ 12. Mambo ya walawi 11-13
_____ 13. Mwanzo 40-42	_____ 13. Mambo ya walawi 14-16
_____ 14. Mwanzo 43-46	_____ 14. Mambo ya walawi 17-19
_____ 15. Mwanzo 47-50	_____ 15. Mambo ya walawi 20-23
_____ 16. Ayubu 1-4	_____ 16. Mambo ya walawi 24-27
_____ 17. Ayubu 5-7	_____ 17. Hesabu 1-3
_____ 18. Ayubu 8-10	_____ 18. Hesabu 4-6
_____ 19. Ayubu 11-13	_____ 19. Hesabu 7-10
_____ 20. Ayubu 14-17	_____ 20. Hesabu 11-14
_____ 21. Ayubu 18-20	_____ 21. Hesabu 15-17
_____ 22. Ayubu 21-24	_____ 22. Hesabu 18-20
_____ 23. Ayubu 25-27	_____ 23. Hesabu 21-24
_____ 24. Ayubu 28-31	_____ 24. Hesabu 25-27

- _____ 25. Ayubu 32-34 _____ 25. Hesabu 28-30
 _____ 26. Ayubu 35-37 _____ 26. Hesabu 31-33
 _____ 27. Ayubu 38-42 _____ 27. Hesabu 34-36
 _____ 28. Kutoka 1-4 _____ 28. Kumbukumbu la torati 1-3
 _____ 29. Kutoka 5-7
 _____ 30. Kutoka 8-10
 _____ 31. Kutoka 11-13

(Mipango mikubwa inaendelea)

Machi Aprili

- _____ 1. Kumbukumbu la torati 4-6 _____ 1. Samweli wa kwanza 21-24
 _____ 2. Kumbukumbu la torati 7-9 _____ 2. Samweli wa kwanza 25-28
 _____ 3. Kumbukumbu la torati 10-12 _____ 3. Samweli wa kwanza 29-31
 _____ 4. Kumbukumbu la torati 13-16 _____ 4. Samweli wa pili 1-4
 _____ 5. Kumbukumbu la torati 17-19 _____ 5. Samweli wa pili 5-8
 _____ 6. Kumbukumbu la torati 20-22 _____ 6. Samweli wa pili 9-12
 _____ 7. Kumbukumbu la torati 23-25 _____ 7. Samweli wa pili 13-15
 _____ 8. Kumbukumbu la torati 26-28 _____ 8. Samweli wa pili 16-18
 _____ 9. Kumbukumbu la torati 29-31 _____ 9. Samweli wa pili 19-21
 _____ 10. Kumbukumbu la torati 32-34 _____ 10. Samweli wa pili 22-24
 _____ 11. Yoshua 1-3 _____ 11. Zaburi
 _____ 12. . Yoshua 4-6 _____ 12. Zaburi
 _____ 13. . Yoshua 7-9 _____ 13. Zaburi 7-9
 _____ 14. Yoshua 10-12 _____ 14. Zaburi 10-12
 _____ 15. . Yoshua 13-15 _____ 15. Zaburi 13-15
 _____ 16. . Yoshua 16-18 _____ 16. Zaburi 16-18
 _____ 17. . Yoshua 19-21 _____ 17. Zaburi 19-21
 _____ 18. . Yoshua 22-24 _____ 18. Zaburi 22-24
 _____ 19. Hesabu 1-4 _____ 19. Zaburi 25-27
 _____ 20. Hesabu 5-8 _____ 20. Zaburi 28-30
 _____ 21. Hesabu 9-12 _____ 21. Zaburi 31-33
 _____ 22. Hesabu 13-15 _____ 22. Zaburi 34-36
 _____ 23. Hesabu 16-18 _____ 23. Zaburi 37-39
 _____ 24. Hesabu 19-21 _____ 24. Zaburi 40-42
 _____ 25. Ruthu 1-4 _____ 25. Zaburi 43-45
 _____ 26. Samweli wa kwanza 1-3 _____ 26. Zaburi 46-48

_____	27. Samweli wa kwanza 4-7	_____	27Zaburi 49-51
_____	28. Samweli wa kwanza 8-10	_____	28. Zaburi 52-54
_____	29. Samweli wa kwanza II-13	_____	29. Zaburi 55-57
_____	30. Samweli wa kwanza 14-16	_____	30. Zaburi 58-60
_____	31. Samweli wa kwanza 17-20		

(Mipango mikubwa inaendelea)

Mei Juni

_____	1. Zaburi 61-63	_____	1. Mithali1-3
_____	2. Zaburi 64-66	_____	2. Mithali4-7
_____	3. Zaburi 67-69	_____	3. Mithali8-11
_____	4. Zaburi 70-72	_____	4. Mithali 12-14
_____	5. Zaburi 73-75	_____	5. Mithali 15-18
_____	6. Zaburi 76-78	_____	6. Mithali19-21
_____	7. Zaburi 79-81	_____	7. Mithali 22-24
_____	8. Zaburi 82-84	_____	8. Mithali 25-28
_____	9. Zaburi 85-87	_____	9. Mithali 29-31
_____	10. Zaburi 88-90	_____	10. Muhubiri 1-3
_____	11. Zaburi 91-93	_____	11. Muhubiri 4-6
_____	12. Zaburi 94-96	_____	12. Muhubiri 7-9
_____	13. Zaburi 97-99	_____	13. Muhubiri 10-12
_____	14. Zaburi 100-102	_____	14. Wimbo urio bora 1-4
_____	15. Zaburi 103-105	_____	15. Wimbo urio bora 5-8
_____	16. Zaburi 106-108	_____	16. Mfalme wa kwanza 5-7
_____	17. Zaburi 109-111	_____	17. Mfalme wa kwanza 8-10
_____	18. Zaburi 112-114	_____	18. Mfalme wa kwanza 11-13
_____	19. Zaburi 115-118	_____	19. Mfalme wa kwanza 14-16
_____	20. Zaburi 119	_____	20. Mfalme wa kwanza 17-19
_____	21. Zaburi 120-123	_____	21. Mfalme wa kwanza 20-22
_____	22. Zaburi 124-126	_____	22. Mfalme wa pili1-3
_____	23. Zaburi 127-129	_____	23. Mfalme wa pili 4-6
_____	24. Zaburi 130-132	_____	24Mfalme wa pili7-10
_____	25. Zaburi 133-135	_____	25. Mfalme wa pili 11-14:20

_____ 26. Zaburi 136-138	_____ 26. Yoeli 1-3
_____ 27. Zaburi 139-141	_____ 27. Mfalme wa pili 14:21-25; Yona 1-4
_____ 28. Zaburi 142-144	_____ 28. Mfalme wa pili 14:26-29; Amosi 1-3
_____ 29. Zaburi 145-147	_____ 29. Amosi 4-6
_____ 30. Zaburi 148-150	_____ 30. Amosi 7-9
_____ 31. Mfalme wa kwanza 1-4	

(Mipango mikubwa inaendelea)

Julai Agosti

_____ 1. Mfalme wa pili 15-17	_____ 1. Mfalme wa pili 20-21
_____ 2. Hosea 1-4	_____ 2. Zefania 1-3
_____ 3. Hosea 5-7	_____ 3. Habakkuk 1-3
_____ 4. Hosea 8-10	_____ 4. II Kings 22-25
_____ 5. Hosea 11-14	_____ 5. Obadia/Yeremia 1-2
_____ 6. Mfalme wa pili 18-19	_____ 6. Yeremia 3-5
_____ 7. Isaya 1-3	_____ 7. Yeremia 6-8
_____ 8. Isaya 4-6	_____ 8. Yeremia 9-12
_____ 9. Isaya 7-9	_____ 9. Yeremia 13-16
_____ 10. Isaya 10-12	_____ 10. Yeremia 17-20
_____ 11. Isaya 13-15	_____ 11. Yeremia 21-23
_____ 12. Isaya 16-18	_____ 12. Yeremia 24-26
_____ 13. Isaya 19-21	_____ 13. Yeremia 27-29
_____ 14. Isaya 22-24	_____ 14. Yeremia 30-32
_____ 15. Isaya 25-27	_____ 15. Yeremia 33-36
_____ 16. Isaya 28-30	_____ 16. Yeremia 37-39
_____ 17. Isaya 31-33	_____ 17. Yeremia 40-42
_____ 18. Isaya 34-36	_____ 18. Yeremia 43-46
_____ 19. Isaya 37-39	_____ 19. Yeremia 47-49
_____ 20. Isaya 40-42	_____ 20. Yeremia 50-52
_____ 21. Isaya 43-45	_____ 21. Maombolezo 1-5
_____ 22. Isaya 46-48	_____ 22. Mambo ya nyakati wa kwanza 1-3
_____ 23. Isaya 49-51	_____ 23. Mambo ya nyakati wa kwanza 4-6
_____ 24. Isaya 52-54	_____ 24. Mambo ya nyakati wa kwanza 7-9
_____ 25. Isaya 55-57	_____ 25. Mambo ya nyakati wa kwanza 10-13
_____ 26. Isaya 58-60	_____ 26. Mambo ya nyakati wa kwanza 14-16
_____ 27. Isaya 61-63	_____ 27. Mambo ya nyakati wa kwanza 17-19

- _____ 28. Isaya 64-66 _____ 28. Mambo ya nyakati wa kwanza 20-23
 _____ 29. Micah 1-4 _____ 29. Mambo ya nyakati wa kwanza 24-26
 _____ 30. Micah 5-7 _____ 30. Mambo ya nyakati wa kwanza 27-29
 _____ 31. Nahumu 1-3 _____ 31. Mambo ya nyakati wa pili 1-3

(Mipangilio kamili inaendelea)

Septemba Octoba

- _____ 1. Mambo ya nyakati wa pili 4-6 _____ 1. Esta 4-7
 _____ 2. Mambo ya nyakati wa pili 7-9 _____ 2. Esta 8-10
 _____ 3. Mambo ya nyakati wa pili 10-13 _____ 3. Ezra 1-4
 _____ 4. Mambo ya nyakati wa pili 14-16 _____ 4. Hagai 1-2/Zechariah 1-2
 _____ 5. Mambo ya nyakati wa pili 17-19 _____ 5. Zechariah 1-2
 _____ 6. Mambo ya nyakati wa pili 20-22 _____ 6. Zechariah 3-6
 _____ 7. Mambo ya nyakati wa pili 23-25 _____ 7. Zekaria 7-10
 _____ 8. Mambo ya nyakati wa pili 26-29 _____ 8. Ezra 5-7
 _____ 9. Mambo ya nyakati wa pili 30-32 _____ 9. Ezra 8-10
 _____ 10. Mambo ya nyakati wa pili 33-36 _____ 10. Nehemia 1-3
 _____ 11. Ezeikieli 1-3 _____ 11. Nehemia 4-6
 _____ 12. Ezeikieli 4-7 _____ 12. Nehemia 7-9
 _____ 13. Ezeikieli 8-11 _____ 13. Nehemia 10-13
 _____ 14. Ezeikieli 12-14 _____ 14. Malaki I-4
 _____ 15. Ezeikieli 15-18 _____ 15. Mathayo 1-4
 _____ 16. Ezeikieli 19-21 _____ 16. Mathayo 5-7
 _____ 17. Ezeikieli 22-24 _____ 17. Mathayo 8-11
 _____ 18. Ezeikieli 25-27 _____ 18. Mathayo 12-15
 _____ 19. Ezeikieli 28-30 _____ 19. Mathayo 16-19
 _____ 20. Ezeikieli 31-33 _____ 20. Mathayo 20-22
 _____ 21. Ezeikieli 34-36 _____ 21. Mathayo 23-25
 _____ 22. Ezeikieli 37-39 _____ 22. Mathayo 26-28
 _____ 23. Ezeikieli 40-42 _____ 23. Mariko I-3
 _____ 24. Ezeikieli 43-45 _____ 24. Mariko 4-6
 _____ 25. Ezeikieli 46-48 _____ 25. Mariko 7-10
 _____ 26. Danieli 1-3 _____ 26. Mariko II-13

_____ 27. Danieli 4-6	_____ 27. Mariko 14-16
_____ 28. Danieli 7-9	_____ 28. Luka 1-3
_____ 29. Danieli 10-12	_____ 29. Luka 4-6
_____ 30. Esta 1-3	_____ 30. Luka 7-9
_____ 31. Luka 10-13	

(Mipangilio kamili inaedelea)

Novemba Decemba

_____ 1. Luka 14-17	_____ 1. Warumi 5-8
_____ 2. Luka 18-21	_____ 2. Warumi 9-11
_____ 3. Luka 22-24	_____ 3. Warumi 12-16
_____ 4. Yohana 1-3	_____ 4. Matendo 20:3-22
_____ 5. Yohana 4-6	_____ 5. Matendo 23-25
_____ 6. Yohana 7-10	_____ 6. Matendo 26-28
_____ 7. Yohana 11-13	_____ 7. Waefeso 1-3
_____ 8. Yohana 14-17	_____ 8. Waefeso 4-6
_____ 9. Yohana 18-21	_____ 9. Wafilipi 1-4
_____ 10. Matendo 1-2	_____ 10. Wakolosai 1-4
_____ 11. Matendo 3-5	_____ 11. Waebrania 1-4
_____ 12. Matendo 6-9	_____ 12. Waebrania 5-7
_____ 13. Matendo 10-12	_____ 13. Waebrania 8-10
_____ 14. Matendo 13-14	_____ 14. Waebrania 11-13
_____ 15. Yakobo 1-2	_____ 15. Filemone/Petro wa kwanza 1-2
_____ 16. Yakobo 3-5	_____ 16. Petro wa kwanza 3-5
_____ 17. Wagalatia 1-3	_____ 17. Petro wa pili 1-3
_____ 18. Wagalatia 4-6	_____ 18. Timotheo wa kwanza 1-3
_____ 19. Matendo 15-18:11	_____ 19. Timotheo wa kwanza 4-6
_____ 20. Wathesalonikewa kwanza 1-5	_____ 20. Tito 1-3

_____ 21. Wathesalonike wa pili 1-3	_____ 21. Timotheo wa pili 1-4
_____ 22. Wakorintho wa kwanza 1-4	_____ 22. I Yohana 1-2; Matendo 18:12-19:10
_____ 23. Yohana wa kwanza 3-5	_____ 23. I Wakorintho 5-8
_____ 24. Yohana wa pili na wa tatu	_____ 24. Wakorintho wa kwanza 9-12
_____ 25. Ufunuo 1-3, Yuda	_____ 25. Wakorintho wa kwanza 13-16
_____ 26. Ufunuo 4-6	_____ 26. Matendo 19:11-20:1; Wakorintho wa pili 1-3
_____ 27. Ufunuo 7-9	_____ 27. Wakorintho wa pili 4-6
_____ 28. Ufunuo 10-12	_____ 28. Wakorintho wa pili 7-9
_____ 29. Ufunuo 13-15	_____ 29. Wakorintho wa pili 10-13
_____ 30. Ufunuo 16-18	_____ 30. Matendo ya Mitume 20:2/Warumi 1-4
_____ 31. Ufunuo 19-22	

JARIBIO

1. Andika mstari mkuu kutoka kwa ukumbusho.

2.Kuna vitabu vingapi katika Agano la Kale?

3Kuna vitabu vingapi katika Agano Jipya?

4.Kuna umuhimu gain kuwa na mpangilio kamili wa kusoma Bibilia?

5.Eleza maoni manne ya msomi hodari wa Bibilia?

(Majibu ya kujaribu yametolewa kwa kimalizio cha sura ya mwisho wa kielezo hiki.)

kusoma ama kuandika. Hakukuwa na jina kuandika ama kusoma katika lugha zao ama kitabu. Wahidiwa auka walikuwa wanachonga michongo wanaweka kwa mali yao kama vitambulisho. Hakukuwa na neno Andiko kuandika ama kitabu. Wakati Biblia ilitafusiliwa na lugha yao iliitwa "Kuchongwa kwa Mungu." Hii ni kutaburisha ni kitu cha Mungu. Ii ni moja wapo ya mashida kuhusu kutafsili Biblia katika lugha nyingi.

UTAFSILI NA UFAHAMU

Kuna lugha tofauti ambazo zimeadika Biblia. Njia mbiri za vasioni ya Biblia: Utafsili na ufahamu.

UTAFSILI:

Kutafsili ni kuweka nguvu maandishi ya wagiriki, wahibrania, na waramika venye inasema. Huwa inakupee neno kamili kama iwezavyo. Maneno mengine inawekwa pahali inayofaa ili musomaji aelewe vizuri.

UFAHAMU:

Ufahamu huwa haitafsili neno kwa neno. Inatafsili mawazo kwa mawazo.

Ufahamu ni rahisi kusoma kwa sababu imeandikwa na maneno ya kisasa. Lakini sio utafsili halisi wa neno la Mungu.

Katika kivungu cha " Masomo zaidi iko na mifano ya ya utafsili wa kingereza ili ulinganishe.

KUCHAGUA BIBLIA

Kusudi ya masomo haya na usomaji wa Biblia, Tungetaka utumie kitabu cha KJV. kuna sababu ya hayo:

KWANZA:

Biblia ya KJV nizuri kwa kutafsili na kwa masomo ya kindani.

PILI:

Kuna vyombo nyingi za kuelewa masomo katika Biblia ya KJV.

TATU:

Biblia ya KJV inapatikana kwa lugha zote kuliko ingine yoyote. Sisi wana Harvestime International Institute tulichagua Biblia hii kwa sababu inapatikana kwa lugha zote. Ni vizuri uwe na Biblia. utazipata huku:

P.O. Box 5601, Grand Central Station, New York, New York 10164, U.S.A. wako na lugha kama KJV hujaipata kwa lugha yako tafadhali andikia United Bible Societies, Bible House, P.O. Box

755, Stuttgart I, Germany. Wako na orodha ya kuwafahamisha lugha zote Duniani.

Ukisoma kingereza ukose kufahamu, unafaa usome

"Bible in Basic English." Hii ndilo agano lote la kale na jipya ambaye limeandikwa na kingeleza kutumia maneno magumu 1,000 kwa maelezo kuhusu maneno magumu andikia . Cambridge

University Press, New York, New York, U.S.A. Kwa ujumbe wowote.

MANENO MEKUNDU

Vitabu tofauti vya Biblia vimeandikwa kwa kile tunachoita "kitabu cha barua nyekundu Ni kitabu abacho kimeandika mambo ya Yesu na rangi nyekundu hayo mengine yote na rangi nyeusi.

Kama utapata kitabu cha maneno mekudu yenye imeandikwa na lugha yao na ambaye ni KJV tunakusihii ununue. Vile Yesu alifundisha katika vivngu vile vikumbwa vya kitabu chenye maneno mekundu ni sawa nay ale unafundishwa huku Harvestime International Institute.

KUMALIZIA

Orodha hii inamalizia venye vikundi hivyo vingine vilikuwa:

Bilia ilitorewa na Mungu

Ikafunuliwa wazee watakatifu wenyewaliandika Neno la Mungu kwa lugha tofauti kama vile

Kigiriki, kihirania, na kiaramika
Imetafsiliwa katika lugha tofauti
Lakini matokeo ni

Utafsili kamili na ufahamu wa Biblia

JALIBIO

1. Andika mstari wa kufungua kutoka kwa kumbukumbu.

---

2. Jina kupindua lina maana gani?

---

3. Kuna tofauti gain kati ya kutafsili na kufahamu katika Biblia?

---

4. Ni aina gain ya kupindua ambaye imetumiwa katika kitabu hiki?

---

5. Ni kwa nini hakuna utafsili kamili wa Biblia?

---

6. Kuna lugha tatu ambazo ziliandika Biblia lugha hizi ni gani?

(Majibu ya maswali ya jalibio yako katika mwisho wa ukulaza wa kumalizia)

KWA MASOMO ZAIDI

Kuna mstari katika kitabu cha Yohana 3:16 kukuonyesha tofauti ya upinduzi wa Biblia. Yenye imeandikwa ni ile inaajlikana sana katika Biblia nyingi za kingleza.

KJV inasema : Kwa vile Mungu aliupenda ulimwengu akamtoa mwana wake wapekee ili kila mtu amwaminiye asipotee mbali awe na uzima wa milele.

KJV Mpya inasema: Kwa maana jinsi hii Mungu aliupena ulimwengu mpaka akamutoa mwana wake wa kipekee ili kila mtu ambaye atamwamini asikufe mbali awe na uzima wa milele.

Yenye imerundiwa inasema : Mungu aliupenda ulimwengu mpaka akamutoa mwaye ili kila mtu ambaye atamwamini asitaabike mbali awe na uzima wa milele.

Biblia Living Bible Kwa maana jinsi hii Mungu aliupenda ulimwengu akamtoa mwana wake ili kila mtu ataye mwamini asipotee mbali awe na uzima wa milele.

Biblia mpya ya kimarekani New American: Mungu aliupenda ulimwengu akamtoa mwana wa kipekee ili kila amwaminiye asipotee mbali awe na uzima wa milele.

Biblia mpya ya kingereza: kwa vile Mungu aliupenda ulimwengu sana , akamtoa mwae wa pekee ili yeyote atakaye mwamini natakufa bali atapata uzima wa milele.

Amplified Version: Mungu aliupenda ulimwengu zaidi mpaka (Hata) Akamtoa mwanae wa pekee , ili yeyote atakayekuwa na (imani, amtegeme) hatapata shinda wala taabu mbali atapata uzima wa milele.

Wafilipi: Mungu aliupenda ulimwengu sana akamtoa mwanae ili kila mtu amwaminiye asipotee,mbali awe na uzima wa milele .

Wurst: Jiulize kwa kweli Mungu aliupenda ulimwengu, hivyo sana mpaka mototo wake asahaulike, aliipeana mototo ili watu wasiteseke mbali wawe na uzima wa milele.

Moffat: Kwa maana jinsi hii Mungu aliupenda ulimwengu hata akamtoa mwae wa pekee ili kila mtu amwamiye asipotee bali awe na uzima wa milele.

SURA YA NNE

KIELELEZO CHA ORODHA

MALENGO:

Baada ya mwisho wa kipindi unafa kujua yafuatayo:

- Uandike mstari mkuu kutoka kwa fungu
- Ueleze maana ya “kuorodhesha.”
- Usume orodha.
- Utengeneze orodha.

MSTARI MKUU:

Tena akaniambia mwanadamu maneno yote niilyokwambia yapokee moyoni mwako na ayasike kwa masiko yako. (Ezekieli 3:10)

UTANGULIZI

“*Utafiti wa Biblia I*” hiki kitabu kinahusu orodha ya kila kitabu cha Agano ya Kale ya Biblia. Orodha hizo zinatoa mwelekeo wa mambo ya Mungu. Maelezo zaidi yanapatikana kwa “*Utafiti wa Biblia II*” kwa Injili Matendo ya mitume, na Nyaraka na nisababu ya kujitorea na maono makuu ya Harvestime International Institute. Shule hii inahimiza kuhusu yale mafunzo Yesu alifunza na matokeo wakati maafunzo hayo yalitumiwa kwa kanisa la kale.

Orodha ya funzo hili inajumuisha yale mambo ya juu tu kwa kila kitabu cha Biblia Utakapomaliza kuptia hivi vitabu, unafaa urudi usome kila kitabu kwa undani. Orodha hizo ni mwanzo wa kuandika mambo mengi kwa undani. Kufanya hivi lazima ujue kuandika orodha inayofa.

KUORODHESHA

Orodha ni njia ya kupanga na kusoma yale yalioandikwa. Inaweka ujumbe kwa Jumla niamba ya utumishi wa baadaye wa huduma na mafunzo. Orodha inakusaidia ili “usikie kwa masikio nauweke ujumbe kwa roho yako” neno la Mungu (Ezekieli 3:10).

Orodha inajihuzisha na kipindi Fulani kilichochaguliwa. Kipindi hiki kinakuwa kichwa cha orodha Tumetumia maneno ya vitabu vya Biblia kama kichwa cha orodha kwa funzo kwa sababu

ndivyo vipindi vya somo hili

Kwa kila kipindi lazima uelezewe jambo muhimu la kitabu. kuna mambo mengine mtu anasoma yanayoeleza kuhusu jambo kuu. Yale mambo ambayo si muhimu yamaanisha yanauhusiano na jambo kuu. Yanaongeza maana kwa ujumbe mkuu ule mkuu.

Kuna njia nzuri ya kuorodhesha. Tumeshachagua moja ile ambayo ina nambari spesheri kinachoitwa Nambari ya Warumi kama ujumbe mkuu. Kama wewe huna ujuzi wa kutumia nambari za warumi katika "Kivungu cha Masomo zaidi" sehemu ya mlango huu. Kuna ile poiti unafa uangaliye sana imeandikwa kwa herufi kubwa. Na kama kuna zingine chini ya hizi zimeonyeshanwa na herufi za kawaida. Soma na uelewe mifano ya kielelezo:

Mwanzo uko hapa

I. Hizi ni nambari za warumi zenye zinatumiwa sana 1.

A. Hii ni herufi kubwa ambaye imetumiwa katika poiti ile ndogo na inafanana na ile kumbwa.

1. Kama kulikuwa na poiti ambaye inafanana na hii lazima iwekwe nambari 1.
2. Kama kuna poiti ambazo zinzedlea kufanana na ile A, endelea kuzipanga na na nambari na warumi.

B. Poiti kumbwa unaweza kuwa na zile poiti ndogo kama ni hivyo ziandike ukitumia herufi kubwa kwa mpango. Hizi zote ndogo lazima ziambatane na ile Kubwa.

II. Ili kuleta poiti ingine kubwa tumia nambari za walumi zilizofwata.

- A. Pinti kuu zinafuatwa na pointi ndogo.

KUPANUA KIELELEZO

Kwa mfano ambayo umepeyanwa venye unaweza panua kielelezo zenye zmepeyanwa katika somo hili, Tumekuchaguliwa Warumi 12:1-2. soma kwanza andiko:

Na wasihi wapendwa kwa rehema za Mungu, mkaitoe mili yenu kama dhabihu iliohai, takatifu nay a kukubarika kwa Mungu ambayo ndio huduma yenu inayofaa (Warumi 12:1-2)

Hii ni kielelezo ambayo imetolewa kutoka kwa mandiko:

Njia za kutafuta Mungu

I. Kujitoa mwili wako kama dhabihu:

- A. Utakatifu.
- B. Kuitikilika na Mungu.

II. Usiyakubali mambo ya Dunia hii:

- A. Uwekwe nguvu.

1. Tunawekwa nguvu kwa kuweka upya mafikira yetu.

III. Njia hizi zitatusaidia kujua nakutafuta njia za Mungu nazo ni:

- A. Kuwa mzuri.
- B. Kuitikirika.
- C. Kuwa kamili.

Unaweza jionea venye hii kielelezo inamalizia njia za mapenz ya Mungu ambayo imepeanwa katika warumi 12:1-2.

HUtawahi maliza kusoma kielelezo cha Neno la Mungu. Roho mtakatifu atakupea kuelewa kwa Neno yenye unaweza ongeza katika kielelezo chako

JARIBIO

1. Andika mstari wa kufungua kutoka kwa kumbukumbu.

---

2. Kielelezo ni nini?

---

3. Enda katika kielelezo katika mwanzo wa masomo haya. Unaweza kusoma na kuelewa ujumbe wenye uko katika kielelezo hiki?

4. Ni poiti gani muhimu imeorodheshwa katika kielelezo?

---

5. Ni poiti gani ndogo ziko chini ya poiti kubwa zimeorodheshwa?

(Majibu ya maswali ya jalibio yako katika mwisho wa ukulaza wa kumalizia.)

KWA MASOMO ZAIDI Poiti ndogo ni kama vile unaweza kuongeza maneno ili kupanua kielelezo yene imepeanwa katika somo hili . kwa mfano, Enda katika kielelezo katika kitabu cha Danieli ukurasa wa 174. : Sababu ya kuenea kwa Danieli na inalingana na vivungo l mistari l-21. Soma vivungo hizi na uzielewe ili utofautishe sababu ya ushidi huu wake. Andika hizi kama poiti ndogo chini yah ii poiti kumbwa.

2. Orodha ya nambari za warumi zitakusaidia kuunda na kueneza kielelezo:

Nambari Nambari za kirumi

1 I

2 II

3 III

4 IV

5 V

6 VI

7 VII

8 VIII

9 IX

10 X

11 XI

12 XII

13 XIII

14 XIV

15 XV

16 XVI

17 XVII

18 XVIII

19 XIX

20 XX

30 XXX

40 XL

50 L

60 LX

70 LXX

80 LXXX

90 XC

100 C

AGANO LA KALE

MWANZO WA VITABU VYA SHERIA

Katika milango iliyopita ulisoma yakwamba Biblia ni kitabu cha Mungu. Ulisoma yakwamba imegawanywa mara mbiri Agano la kale na Agano Jipya. ulisoma kuhusu migayo mine ya vitabu vya Agano la kale: sheria, historia, shairi, unambii. Pia Ulisoma yakwamba imegawanywa mara mbiri Agano la kale na Agano Jipya. ulisoma kuhusu migayo mine ya vitabu vya Agano jipya: Injili, historia, barua, na unambii.

Katika somo hili unaaza utafiti wa Vitabu vyenye umesoma kuvihusu. Kuna vitabu 39 katika Agano la kale tutanza utafiti na vitabu vya sheria:

VITABU VYA SHERIA

Vitabu vya sheria vimeandikwa na musa na walikaa kwa muda wa miaka 600 . Vitabu vya sheria viko na vitabu tano:

1. **Mwanzo:** Inaelezea kuhusu mwanzo wa dunia, Mtu, sabato, ndoa, dhambi, dhabihu, mataifa, na serikari. Pia ina hadithi za watu wa Mungu : Abrahamu, Isaka, Yakubu na Yosefu.
2. **Kutoka:** Inaeleza vile Israeli ilikuwa taifa na musa akiwa kiongozi: Waisraeli walitolewa
3. **Mambo ya Walawi:** Kitabu hiki kilikuwa mwongozo wa Israelil .Kiliwaongoza viongozi wa dini na kueleza vile mtenda dhambi anavyoweza kumshauri mtu wa Mungu .kinaeleza kuhusu kuja kwa Yesu kama kondoo wa Mungu anayechukua dhambi za mwanadamu.
4. **Hesabu:** Rekodi ya waisraeli walivyohangaika mika mika arobaine huko mlima wa jangwaq sababu ya kutotii Mungu.Kichwa cha kitabu ni kutoka “hesabu mbili tofauti"au kuhesabu kwa watu.
5. **Kumbukumbu kwa torati:** Rekodi mwisho wa maisha ya Musa na kupitia sheria iliyoapeanwa katika kitabu cha kutoka na Mambo ya Walawi.

SURA YA TANO

MWANZO

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mwanzo
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Mwanzo
- Eleza kusudi ya kitabu cha Mwanzo
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mwanzo kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mwanzo

MWANZO

MUANDISHI Musa

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuweka historia ya Israeli na rekodi ya kuumba, dhambi, kukomboa, na sehemu ya kwanza vile Mungu walihusiana na binadamu.

MSTARI WA UFUNGUO: Mwanzo

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mpako wa Mungu kutoka mwanzo ulihusu nchi zote.

Mungu anaanza mambo mapya na watu.

WALIOHUSIKA: Adamu, Hawa, Kaini, Habili, Enoku, Esau, Yakubu (Israeli), Enoku, IAbrahamu, Isaka, Yusufu

KUORODHESHA

I. Historia ya maisha: 1:1-11:26

A. Umbaaji: 1:1-2:25

B. Kuanguka kwa binadamu: 3:1-4:26

1. Adamu na Hawa : 3:1-24
2. Kaini na Habili: 4:1-26

C. Kizazi kutoka mwanguko mpaka ghalika: 5:1-32

D. Ghalika: 6:1-9:29

1. Maovu ya mwanadamu: 6:1-4
2. Uamuzi wa Mungu: 6:5-7
3. Nuhu: 6:8-10
4. Mungu amzungumzia Nuhu: 6:11-21
5. Nuhu anamjibu Yesu: 6:22
6. Mungu anamzungumzia Nuhu: 7:1-4
7. Majibu ya Nuhu: 7:5-16
8. Maisha ya zabina: 7:17-24
9. Kutolewa kwa zabina: 8:1-19
10. Agano ya Mungu: 9:1-17
11. Kizazi cha Nuhu : 9:18-19
12. Dhambi za familia ya Nuhu: 9:20-29

E. Kutoka kwa Mvua hadi kwa Abram: 10:1-11:26

1. Kizazi cha watoto wa Nuhu: 10:1-32
2. Mnara wa Baberil: 11:1-9
3. Kizazi cha Shema: 11:10-26
4. Kizazi cha Tera: 11:27-32

II. Historia ya mababu wa Isiraeli: 11:27-50:26

A. Abram: 11:27-25:10

1. Kuzaliwa kwa Ibrahimu: 11:26-30
2. Kuhangaika kwake 11:31-13:1
  - (a) Kutoka Uri mpaka : 11:31-32
  - (b) Kutoka Haran hadi Canaan: 12:1-9
  - (c) Kutoka misri na kurudi: 12:10-13:1

3. Abram na loti: 13:2-14:24

- (a) Magombano na kuachana: 13:2-13
- (b) Mungu anamwahidi Abram: 13:14-18

(c) Loti alitekwa nyara na mfalme wakaskasini: 14:1-24

4. Aganot: 15:1-20
5. Ishumael: 16:1-16
6. Kutahiri: 17:1-27
7. Kuahidiwa motto mvulana 18:1-15
8. sodoma na Gomora: 18:16-19:38
9. Abramam alimtembelea Abimeleki: 20:1-18
10. kuzaliwa kwa Ishumaeli kufukuzwa: 21:1-21
11. Abramam na Abimeleki: 21:22-34
12. Isaka alitarajiwa kutolewa kama dhabihu: 22:1-19
13. Kifo na kuzikwa kwa Sarai: 23:1-20
14. Kuolewa kwa Isaka na Rebeka: 24:1-67
15. Abramam na and Ketura: 25:1-6
16. Kufa na kuzikwa kwa Abramam 25:7-10

B. Isaka: 25:11-35:29

1. Kuzaliwa kwa Isaka: 21:1-8
2. Kuolewa kwa Rebeka: 24
3. Isaka na watoto wake: 25:19-35:29
4. Agano kuandikwa tena: 26:1-5
5. Abimeleki kundanganywa: 26:6-33
6. Kuolewa kwa to Judith and Bashemath: 26:34-35
7. Isaka alindanganywa na Yakobo: 27:1-45
8. Yakobo alitorokea Harani: 27:46-28:5
9. Kifo cha Isaka: 35:27-29

C Yakobo: 28:10-36:43

1. Kuzaliwa kwake: 25:19-26
2. Kutofuatiana kati ya Yakobo na Esau: 25:27-45

(a) Urithi: 25:27-34

(b) Baraka: 27:1-45

3. Kutorokea Harani: 27:46-29:14

4. Yakubu aliwaoa Leah na Rakeli: 29:15-30

5. Maisha ya Harani: 29:31-30:43
6. Kurudi Kanaani: 31:1-55
7. Kujitayarisha kukutana na Esau: 32:1-23
8. Yakobo alishindana mwereka: 32:24-32
9. Imani kuwa na Esau: 33:1-17
10. Yakobo na familia yake huko kanaani: 33:18-45:28
11. Siku za mwisho za Yakobo na kifo chake: 46:1-50:14

D. Yusufu: 37:1-50:26

1. Maisha ya mwanzo wa Yusufu: 37:1-36
  - (a) Koti laket: 37:1-4
  - (b) Ndoto lake: 37:5-11
  - (c) Kuuzwa huko utumwani: 37:12-36
  - (d) Dhambi ya Yuda: 38:1-30
2. Yusufu mtumwa: 39:1-40:23
  - (a) Kwa mkewe Potifa: 39:1-20
  - (b) Akiwa gerezani: 39:21-40:23
3. Yusufu kafanywa Waziri Mkuu: 41:1-45:28
  - (a) Kujitayarisha sababu ya jangwa: 41:1-57
  - (b) Yusufu pamoja na ndugu zake: 42:1-45:28
  - (c) Yusufu na familia yake huko misri: 46:1-50:21
  - (d) Kifo cha Yusufu: 50:22-26

JARIBIO

1. Nani alyekuwa mwadishi wa kitabu cha Mwanzo?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mwanzo

3. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Mwanzo?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mwanzo

5. Andika mustari wa ufunguo wa Mwanzo

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Neno "Mwanzo" linamaanisha mwanzo tu. Kitabu hiki kina rekodi yamwanzo wa:

- -Dunia: 1:1-25
- -Maisha ya binadamu: 1:26-2
- -Dhambi: 3:1-7
- -Wokovu: 3:8-24
- -Familia: 4:1-15
- Kuwa mtu wa maendeleo: 4:16-9
- -Nchi: 10:1-11:32
- -Nchi ya wayahudi: 12:50

2.Mwanzo una vipande viwili kuu:Mlango wa kwanza hadi wa kumi na moja inahusu mambo manne makuu Mlango wa kumi na mbili hadi hamsini inaeleza kuhusu watu wanne.Soma mlango wa kwanza na wa pili harafu ukamilishe chati hii:

Siku na kile Mungu aliumba

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

4.Mlango wa tatu hadi wa tisa ni nini unachosoma kuhusu yafuatayo:

- -Mitego ya shetani (Shetani...nyoka):_____
- -Hawa kuingizwa kwa dhambi:_____
- -Kilichotokea baada ya dhambi kuingia duniani:_____
- -Mungu kuwahukumu kupitia Mvua_____

5.Mlango wa kumi hadi hamsini , Mlango wa 12-50: fahamu wahusika wane na usome maisha yao kwa makini,

SURA YA SITA

KUTOKA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Kutoka
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Kutoka
- Eleza kusudi ya kitabu cha Kutoka
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha KUTOKA kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Kutoka

KUTOKA

MUANDISHI: Musa

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kurekodi ukombozi wa Israeli kutoka kwa mateka na kupana ujumbe wao kama taifa.

MSTARI WA UFUNGUO: 12:13

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Wokovu unapatikana kwa damu ya mwana kondoo wa Mungu, Yesu kristo.

WALIOHUSIKA: Musa, Haruni, Farau, Miriamu, Yethro

KIELELEZO

I. Taifa la Israeli huko misri: 1:1-12:36

A. Egyptian bondage: 1:1-22

B. Mungu alimutayarisha mkombozi :Musa: 2:1-4:31

C. Maongeo na Farao: 5:1-11:10

D. Pasaka: 12:1-30

E. Kukombolewa kutoka misri: 12:31-36

II. Israeli jangwani: 12:37-18:27

A. Kutoka kwa Wamisri: 12:37-15:21

B. Safari ya sinai: 15:22-17:16

C. Kutembelewa na Yethro: 18:1-27

III. Israeli huko Sinai: 19:1-40:38

- A. Kupewa amri: 19:1-25
  - B. Sheria kuhusu tabia: 19-22
  - C. Sheria kuhusu maisha ya kawaida: 22-23
  - D. Sheria kuhusu mambo ya kindini 24:1-31:18
  - E. Hema watu walikutana: 24:12-40:38
1. Muundo wa hema ya kukutana: Amri zilitolewa juu ya hema ya kukutana na wakuhazi: 24:12-31:18
  2. Kuchereweshwa kwa hema ya kukutana: Sanamu ya ndama na kuandika agano upya: 32:1-34:35
  3. Kumalizika kwa hema ya kukutana: kueleza kuhusu hema ya kukutana na pale wakuhazi wataishi: 35:1-40:38

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Kutoka?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Kutoka

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Kutoka ?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Kutoka

5. Andika mustari wa ufunguo wa Kutoka

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Mungu alituma huko misri ili kumwezesha farau awaache huru Waisraeli.

- -Damu: 7:14-25
- -Chura: 8:1-15
- -Chawa: 8:16-19
- -Nzi: 8:20-32
- -Tauni: 9:1-7
- Majipu: 9:8-12
- -Mvua ya mawel: 9:13-35
- -Nzige : 10:1-20
- -Giza: 10:21-29
- -Kifo: 11:1-10, 12:29-36

2.Kutoka 20:1-17 kinarekodi sheria kutoka agano la kale na amri kumi za mungu.

3.Somo la muhimu katika hiki kitabu ni mpango wa hema yawakukutana.Mchoro katika kurasa unaofwatia unaonyesha amri zile Mungu alimpa Musa juu nyumba hii takatifu ya kuhudumia.

Hema ya watu ya kukutana ilikuwa ya maana kwa sababu ilikuwa mahala pakuabudu pa Israeli na kutolea dhabihu ,lakini hiyo hema ilikuwa aina ya kiroho.Hivyo nikumaanisha kila sehemu ya hema hiyo ilikuwa nakielelezo cha ukuu wa ukweli wa kiroho.

Kipimo cha hema hiyo ya kukutana kilikuwa 150 kwa 75 . Ni mfano wa Neno .

Dhabahu ya sada ya kuchoma ilikuwa na 7 1/2 na 4 1/2 urefu. Dhambihu zilichomwa hapa kwa mfano wa mfano wa dhambihu ya Yesu kwa dhambi za ulimwengu.

Lava ilikuwa karai kuubwa yenye ilitumiwa na makuhani kuosha mikono na miguu kabla ya kuigia pahali patakatifu. Ni mfano wa ubatizo wa wakristo.

Mahara patakatifu: ilikuwa na kipimo cha 30 kwa 15 . ina mfano wa kuepukana kwa kanisa na Dunia (Koti) na inaelezwa kwa njia ya dhambihu ya kikristo(Dhambahu) na ubatizo(Lava).

Meza ya mkate wa yesu ni mfano wa chakula cha Mungu cha mwisho).Kila dini ina jina tofauti

56

95

910 97 4

98

Ä 6

N

ù

.392

1

Mshuma unapeana mwangaza katika pahali patakatifu. Ni mfano wa Neno la Mungu . Dhabahu ya ufani ilikuwa mahara pare paripokuwa pakichomewa ubani. Harufu inayonukia vizuri inamwendea Mungu kama mfano wa maobi ya watu wake.

Veili ilikuwa kitabaa kilichowekwa kati ya mahali patakatifu na mahali patakatifu sana. Ni mfano wa kugawanywa kwa Mungu na mwanadamu.

Mahala patakatifu sana palikuwa na urefu wa futi 15 , upana na urefu. Ilikuwa nyumba nzuri na ni mfano wa Mbinguni. Ilikuwa mahali pa kujitakasa.

Agano ya Sabina ilikuwa ya mbao na dhahabu ilikuwa imembeba amri kumi za Mungu ni mfano wa Serikali ya Mungu , sahani ya mana yenye inakumbusha mipango ya Mungu. Fimbo ya haruni ni ukubusho wa nguvu za Mungu kwa watu wake. Mara moja kwa mwaka kuuhani humwagilia damu kwa ark mfano wa damu ya yesu yenye ilituosha dhambi zetu.

Hema ya kukutania

1. Koti.
2. Dhabahu ya sadaka ya kuchoma.
3. lava.
4. Mahara patakatifu.
5. Meza ya mkate wa Yesu.
6. Mshumaa.
7. Dhabahu ya ubani.
8. Kitabaa kati ya mahali patakatifu na mahali patakatifu sana.
9. Mahara patakatifu sana.
10. Saduku la Agano

Masiku yale takatifu

Soma Colamu ya kwanza na pili na ukamilishe haya : ya kwanza imewekwa kama Mfano ili ufuate. Hii ni masiku takatifu ambaye Mungu alichagulia wa Israeli watumie.

Andiko Masiku takatifu Tarehe Kusudi ya Kuguduliwa

- Mambo ya Walawi 23:3 Sabatu siku ya saba baada sita za kazi

- Kutoka 20:8-11 siku
- Kumbukumbu la torati 5:12-15 Kila wiki
- Mambo ya Walawi 23:5 Pasaka 1/14
- Hesabu 28:16
- Kumbu la torati 16:1-2
- Mambo ya Walawi 23:6-8 Mkate usio chacha 1/15-21
- Hesabu 28:17-25 Mkate
- Kumbukumbu la torati 16:3-8
- Mambo ya Walawi 23:9-14 mazao ya kwanza 1/16
- Kutoka 23:16
- Hesabu 28:26-31
- Mambo ya Walawi 23:15-22 Pentekosti 3/6
- Kutoka 34:22 (Mazao; Wiki)
- Kumbukumbu la torati 16:9-12
- Mambo ya Walawi 23:23-25 Tarumbeta 7/1
- Hesabu 29:1-6
- Mambo ya Walawi 23:26-32 Siku ya kukushiliki 7/10
- Mambo ya Walawi 16
- Hesabu 29:7-11
- Mambo ya Walawi 23:33-44 Tabernacles 7/15-21
- Hesabu 29:12-40
- Kumbukumbu la torati 16:13-15

Sehemu ya Biblia Siku takatifu tarehe sababu ya kuitazama

Mambo ya Walawi 25:1-7 Kila mwaka wa saba 7th

Kutoka 23:10-11 Mwaka

Mambo ya Walawi 25:8-55 Jubili kila Mwaka wa hamsini.

SURA YA SABA

MAMBO YA WALAWI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mambo ya walawi
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Mambo ya walawi
- Eleza kusudi ya kitabu cha Mambo ya walawi
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mambo ya walawi kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mambo ya walawi

MWANZO

MUANDISHI: Musa

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuwaonyesha vile wanafaa kama nchi takatifu kwa ushirika na Mngu nao na kuwatengeneza ili kuendeleza mpango wa Mungu wa wokovu kwa nchi zote.

MSTARI WA UFUNGUO: 20:7

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu huhitaji utakaatifu wa watu wake.

WALIOHUSIKA: Musa, Haruni

KUORODHESHA

I. Sheria inayohusu sadaka: 1:1-7:38

- A. Kielelezo: 1:1-2
- B. Sadaka la Kuteketezwa: 1:3-17
- C. Sadaka ya ungai: 2:1-16
- D. Sadaka za amani: 3:1-17
- E. Sadaka la Dhambi: 4:1-5:13
- F. Sadaka ya hatia: 5:14-17

II. Sheria na yaliyotendeka kuhusu kuhani : 8-10

- A. Mahitaji ya kuwekwa wakfu: 8:1-9:24

B. Adhibu la fujo: 10:1-20

III. Sheria za kujitakasa: 11:1-15:33

- A. Viakula safi na sio safi: 11:1-47
- B. Kutakaswa baada ya kuzaa: 12:1-8
- C. Ukoma: 13:1-14:57
- D. Uchafu wa kingono: 15:1-33

IV. Siku ya upatanisho: 16:1-34

- A. Kujitayarisha kwa haruni: 16:1-10
- B. Dhabihu la kuhani sababu ya dhambi: 16:11-14
- C. Dhabihu la watu kwa sababu ya dhambi: 16:15-19
- D. Mbuzi ilyohai: 16:20-22
- E. Kukamilika kwa sadaka: 16:23-28
- F. Siku kuu: 16:29-34

V. Utakatifu: 17:1-27:34

A. Yaliyokataliwa: 17:1-22:33

- 1. Utakatifu kwa upande wa watu: 17:1-20:27
- 2. Utakatifu wa kuhani: 21:1-22:33

B. Karamu za kidini: 23:1-44

- 1. Siku ya sabatu: 23:1-3
- 2. Sikukuu ya Pasaka na mkate usiotiwa chachu: 23:4-14
- 3. Sikukuu ya Karamu za wiki, au Pentecost: 23:15-22
- 4. Sikukuu ya tarumbeta: 23:23-25
- 5. Siku ya upatanisho: 23:25-32
- 6. Sikukuu ya hema ya mkutano: 23:33-44

C. Umbo : 24:1-23

D. Mwaka wa sabatu na yubili: 25:1-26:2

E. Ahadi na onyo: 26:3-46

1. Umuhimu wa uhusiano mzuri na Mungu: 26:1-2
2. Baraka sababu ya kutii Mungu: 26:1-2
3. adhabu za kutotii: 26:14-39
4. Uaminifu wa Mungu kwa agano lake: 26:40-45
5. Sentensi za Kujumishat: 26:46

F. Nadhiri juu fungu la kumi: 27:1-34

1. Nadhili ya watu: 27:2-8
2. Nadhili ya Kuwapa wanyama wa nyumbani: 27:9-1.
3. Nadhili juu ya nyumba houses and fields: 27:14-25
4. Fungu la kumi: 27:30-33

(a) Mnyama wa kwanza aseyesafi: 27:26-27

(b) Vitu vilivyowekwa wakfu: 27:28-29

(c) Fungu la kumi: 27:30-33

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Mambo ya walawi?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mambo ya walawi

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mambo ya walawi?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mambo ya walawi

---

---

5. Andika mstari wa ufunguo wa Mambo ya walawi

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Soma zaidi juu ya neno "taktifu" katika mambo ya Walawi . limetumika zaidi ya mara mia moja. Maneno mengine makuu ni "dhabihu" limetumika mara arobaini na mbili, "Kuhani" limetumiwa mara mia moja themanini na tisa, na "Damu" limetumika mara themanini na sita.
2. Kiwango cha utakatifu unaonewa katika kitabu hiki ni hali ya Mungu iwe ndio hali yetu. Tuwe watakatifu kama alivyo yeye

Mimi

Ni

Mtakatifu

Mlango wa kwanza hadi wa kumi 1-10

0

Ø

Kuwa mwaminifu mlango wa kumi na kumi na moja hadi ishirini na saba 11-27

3. Kuna sadaka aina tano zilizoelezwa katika Mambo ya walawi. Sadaka tatu za kwanza zilikuwa za kudumisha ushirika kati yao na Mungu. Sadaka Mbili za mwisho zilikuwa za kurejesha ushirikiano uliovujika.

Kurasa za sadaka Pale zimeelezwa Mambo ya sheria

- Kuchomwa 1 6:8-13
- Chakula 2 6:14-23
- Imani 3 7:11-34
- Dhambi 4 6:25-30
- Hatia 5:1-6:7 7:1-7

4. Nambari saba (7) ina umuhimu sana katika kitabu hiki cha Mambo ya Walawi:

- -Kila sika ya saba ni sabatu.
- -Damu ilinyunyizia mala saba kwa hekaru.
- -Kila mwaka wa saba ulikuwa mwaka wa sabatu.
- -Kila mwaka wa saba wa sabatu ulifwatwa na mwaka wa Yubili.
- -Kila mwaka wa saba ulikuwa mtakatifu ,ulikuwa nasikukuu tatu
- -Kulikuwa na wiki saba kati ya pasaka na pentekosti.
- -Sikukuu ya pasaka ilikuwa ya siku saba.
- -Watu walionajisi walitengwa siku saba siku saba
- -Sikukuu ya hema ya kukutana ilikuwa ya siku saba 7 .
- -Wakati wa pasaka, Kondoo kumi na nnekumi na nne (2 x 7)zilitolewa kila sikuy.
- wakati wa Pentekosti, kondoo saba zilitolewa.
- -Sikukuu ya hea ya mkutano kondoo kumi nanne zilitolewa.

SURA YA NANE

HESABU

LENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Hesabu
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Hesabu
- Eleza kusudi ya kitabu cha Hesabu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Hesabu kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Hesabu

MWANZO

MUANDISHI: Musa

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Rekodi za yaliotendeka wakati walikuwa nyikani ile ambayo ni kuonyesha hali ya Wakristo walioshidwa.

MSTARI WA UFUNGUO: 32:23

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu hafurahishwi na jambo jingine lile ila tu kujikabidhi kabisa.

WALIOHUSIKA: Musa, Kora, Balamu,Haruni ,Mariamu, Yoshua, Kalebu.

KUDHOOFIKA.

I. Kujitayarisha kwa sababu ya kutoka Mlima Sinai: 1:1-10:10

A. Watu kuhesabiwa: 1:1-54

B. Kutayarishwa kwa hema: 2:1-34

C. Kuhani na wana wa Haruni 3:1-4:49

D. Watu kulindwa: 5:1-31

E. kuapa kwa Wanazareti: 6:1-27

F. Zawadi za maliwali: 7:1-89

G. Kuakisha taa mbele ya kinara: 8:1-4

H. Kutakaswa kwa Wamalawi: 8:5-26

I. Kuishika siku ya pasaka kwa wakati wake ulioagizwa: 9:1-14

J. Mwongozo wa kambi: 9:15-23

KKuwa na gwaride na kwelekea kambini: 10:1-10

II. Safari kutoka mlima Sinai kuelekea Kadeshi-Barnea: 10:11-12:15

A. Kuaamrisha waanze safari: 10:11-28

B. Hobabu akakataa jukumu aliyopewa: 10:29-32

C. Wingu lililokuwa likiendelea nao: 10:34-36

D. Hukumu ya kushitua: 11:1-3

E. Malalamiko ya watu Waisraelie: 11:4-9

F. Nabii ailyechokozwa: 11:10-15

G. Chakula chenye sumut: 11:31-34

H. Dada aliyeteseka: 12:1-15

III Israel huko Kadeshi-Barnea: 13:1-14:45

A. Kuipeleleza nchi: 13:1-25

B. Ripoti na majibu: 13:26-14:10

C. Hukumu ya Mungu: 14:11-34

- IV. Yaliyotendeka wakati walihangaika jangwani: 20:1-35:34
- A. Kuwaua waliotenda kinyume na siku ya sabatur: 15:32-36
  - B. Kohathi kwenda kinyume na Musa: 16:1-32
  - C. Kutunzwa kwa fimbo ya Haruni: 17:1-13
  - D. Maagizo kwa Haeruni: 18:1-19:22
  - E. Kifo cha Miriamu: 20:1
  - F. Dhambi aliyoitenda Musa: 20:1-13
  - G. Kukataliwa kwa ombi: 20:14-22
  - H. Kifo cha Haruni: 20:23-29
  - I. Nyoka za moto kati ya watu: 21:5-9
  - J. Kufadhaika kwa Nabii: 22:1-24:25
  - K. Kuhani aliyependa nchi yake: 25:1-18a
  - L. Mawaidha madogo madogo: 26:1-31:54
  - M. Mipaka ilivyogawanywa kado ya Yorodani: 32:1-42
  - N. Rekodi ya safari kutoka Misri: 33:1-56
  - O. Kuwaagiza kile kitakachotendeka watakapoingia Kanaani: 34:1-36:13

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Hesabu?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Hesabu

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Hesabu ?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Hesabu

5. Andika mustari wa ufunguo wa Hesabu

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Marekebisho katika uongozi wa Israeli ulitendeka katika Hesabu. Yoshua ni Kiongozi wa siasa kwa niamba ya Musa na Eleazari alichungua ushukani baada ya Haruni kama kiongozi wa dini: Tazama Hesabu

27:15-23 and 20:23-29.

2. Kufa na kufufuka kwa Yesu iliandikwa katika kitabu cha Hesabu na Nyoka na Kijiti: 21:5-9; 17:8

3. Cheti hii inaonyesha rekodi ya matokeo ya Kuhesabu kwa Israeli:

Kabila kuhesabu kwa kwanza kuhesabu kwa pili

Rubeni	46,500	43,730
Simeoni	59,300	22,200
Gadi	45,650	40,500
Yudah	74,600	76,500
Isakari	54,400	64,300
Zebuluni	57,400	60,500
Efraimu	40,500	32,500
Manasseh	32,200	52,700
Benyamini	35,400	45,600
Dani	62,700	64,400
Asheri	41,500	53,400
Naftali	53,400	45,400

Total 603,550 601,730

68

SURA YA TISA

KUMBUKUMBU LA TORATI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Kumbukumbu la torati
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Kumbukumbu la torati
- Eleza kusudi ya kitabu cha Kumbukumbu la torati
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Kumbukumbu la torati bila kutazama.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Kumbukumbu la torati

MWANZO

MUANDISHI: Musa

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kueleza sheria tena kwa wana wa Israeli waliozaliwa mnamo Mt. Sinai.

MSTARI WA UFUNGUO: 6:4-5

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kutii kunaleta Baraka na kutotii kunaleta hukumu.

WALIOHUSIKA: Musa, Yoshua, Balamu, Amaleki, Miriamu

KIELELEZO

I. Ushauri wa kwanza wa musa: Historia 1:1-4

A. Mwanzo wa Historia : 1:1-5

B. Kutafakali kwa safari ya kutoka horebu kwenda moabu: 1:6-3:29

C. Kuwahimiza kizazi kipya watii sheria: 4:1-40

D. Kuhesabu miji ambayo angebagua kama miji ya kukimbilia: 4:41-43

E. Kumaliziwa kwa sheria za musa: 4:44-49

II. Ushauri wa pili wa musa: Ilyokubaliwa 5:1-26:19

A. Amri kumi zimerudiwa: 5:7-21

B. Kuwaonya kuhusu usinzi(23:17); kukubaliana (7:1-5); uganga 18:9-14

C. Musa alielezea Canani: 8:7-8

D. Kuwakubusha kuhusu ushilika wake na Mungu katika mulima Sinai: 9:9-21

E. Anawakubusha matakwa yao kuhusu fedha katika Mungu: 26:1-19

F. Sheria kuhusu mavazi (22:50; kutengana (24:1-4); haki za wanawake (21:10-17; 22:13-20); na ushirikiano (20:1-20) imepeanwa

G. Alimalizia mipango ya Mungu: 6:23

III. Ushauri wa tatu wa musa: Unambii: 27:1-30:20

A. Inscription of laws on stone, and blessings and curses: 27:1-26

B. Utabiri wa baraka na laana: 28:1-68

C. Kuinuliwa kwa utakatifu: 29:1-30:20

IV maelezo ya historia: 31:1-34:12

A. Neno la mwisho la musa na kukutana na Yoshua: 31:1-30

B. Moses' song and exhortation: 32:1-47

C. Neno la mwisho la Mungu kwa musa: 32:48-52

D. Kubarikiwa kwa maadui na musa: 33:1-29

E. Kufa na kuzikwa kwa musa: 34:1-12

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Kumbukumbu la torati?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Kumbukumbu la torati

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Kumbukumbu la torati?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Kumbukumbu la torati

5. Andika mustari wa ufunguo wa Kumbukumbu la torati

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Yesu aliongea kutoka kwa kitabu cha kumbukumbu la torati wakati wa kujaribiwa kwake na shetani.

Linganisha mathayo 4:4 na kumbukumbu la torati 8:3; mathayo 4:7 na kumbukumbu la torati 6:16; na mathayo 4:10 na kumbukumbu la torati 6:13.

2. kumbukumbu la torati ni kitabu cha kihistoria, Lakini iko mara nne ya unambii:

- -Waisiraeli kuingia kanani chini ya Yoshua: 7:2; 9:1-3; 31:3,5
- -Dhambi za Israeli wakiwa Canani: 31:16-18, 20, 29
- -Utumwa kutoka Canani: 4:26-28; 7:4; 8:19-20; 28:36,41,49,50,53,64
- -Kurudi kwa Israeli nchi ya Canan: 4:29; 30:1-3,10

3. Soma mistari ya ufunguo "fanya," "weka," na "tazama." Utaipata mara 177 katika kitabu cha kumbukumbu la torati.

4. Mstari mwingine wa ufunguo ni "kumbuka." Imerudiwa sana katika kitabu hiki waisraeli waliabiwa wakumbuke.

- -Kupeanwa kwa amri: 4:9-10
- -Agano la Bwana: 4:23
- -Utumwa: 5:15
- -Ukombozi: 7:18
- -Uongozi wa Mungu na ukuu: 8:2-6
- -Dhambi za zake: 9:7
- -Hukumu ya Mungu: 24:9
- -Siku za kale: 32:7

5.Kitabu hiki kina wimbo unaoweza kuimbwa wakati wa sherehe kuu. Linganisha kumbukumbu la torati 31:30-32:45 na Ufunuo 15:3-4.

6.Lengo kuu la Kumbukumbu la torati ni umuhimu wa neon la Mungu.Tazama 4:1, 2, 7, 9; 6:7-9; 11:18-21; 27:1-4; 30:11-14; 31:11-12; 32:46-47.

7.Kwa historia ya mambo ya Mambo ya Mwlawi,soma Numbers 21:21-22:1 na Kumbukumbu la torati

1:1-5.

73

KIELELEZO KWA VITABU VYA HISTORIA

Vitabu hivyo vingine tutakavyoshughulikia ni vile vya historia.
Hivi ni vitabu vifwatavyo:

Yoshua: Hiki kinaeleza jinsi Yoshua,aliyechaguliwa baada ya kifo cha Musa,ili awafikishe Waisreili nhji walioahidiwa,Kanaani.
Kimerekodi kampeni za wanajeshi na kugawanyishwa kwa mji kati ya watu.

Waamuzi: Israeli walimgeukia Mungu baada ya kifo cha Yoshua.kitabu hiki kimerekodi mambo ya huzuni jinsi walivyorudia kufanya makosa kila wakati na vile Mungu aliwainua Waamuzi ili wawaqkomboe kutoka kwa adui zao.

Ruthu: Kinaeleza jinsi mwanamke Wa bethlehemu ya yuda wa nchi ya moabu alivyomtumikia Mungu wa Israeli.Akawa **nyanya mkuu**wa Daudi.

Samueli wa Kwanza: Kitabu hiki kinahusu watu watatu: Samueli aliyekuwa Muuguzi wa mwisho wa Israeli;Sauli, mfalme wa kwanza wa Israel;na Daudi aliyefanywa mfalme baada ya mfalme Suli ailkosa kutii.

Samuel wa pili: Miaka arobaine ya uongozi wa utukufu wa mfalme Daudi imerekodiwa katika kitabu

Wafalme wa kwanza: Kitabu hiki kinaeleza kuhusu uongozi wa mfalme Solomoni na wafalme wa mji uogawanyishwa.Wakati huo ahab alikuwa mfalme wa kaskasini naye Yehoshapatu ailikuwa wa kusini.

Wafalme wa pil: Kuanguka kwa mwisho kwa Israeli na Yuda umeelezewa katika kitabu hiki.
Mambo ya Nyakati wa kwanza: Hapa kuna rekodi ya uongozi wa Daudi na kujitayarisha kujenga hekaru.Wakati hiki kitabu kiliandikwa ni sawa na wakati kitabu cha Samueli wa Pili kiliandikwa.

Mambo ya Nyakati wa Pili: Kitabu hiki kinaendeleza kuhusu historia ya uongozi wa Solomon wakizingatia Ufalme wa kaskasini
Kinaisha baada ya kueleza wakati silasi aliwaruhusu warudi Yerusaremu kutoka Baberi.

Ezra: Kitabu hiki kinaeleza marejeo ya Wayahudi baada ya kutekwa nyara.

Nehemia: Kitabu hiki kinaeleza jvile yeremia iliwaongoza watu walipokuwa wakijenga kuta za Yerusalemu tena .Jukumu hili lilianza miaka kumi na minne baada ya marejeo ya Ezra na watu.

Esta: Kitabu hiki kinaeleza jinsi Mungu aliwakomboa Wayahudi kupitia kwa Esta na Mordekai⁷⁴

SURA YA KUMI

JOSHUA

MALENGO

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Yoshua
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Yoshua
- Eleza kusudi ya kitabu cha Yoshua
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Yoshua kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Yoshua

MWANZO

MUANDISHI: Yoshua

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Rekodi ya historia ya kufika Kanani.

MSTARI WA UFUNGUO: 24:15

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Hakuna ushindi wa wa vita za kitabia na za kiroho bila kupigaga.

WALIOHUSIKA: Yoshua, Rahabu, Kalebu, Achani, Balamu, Eleazar

KUORODHESHA

I.Kuinga nchi hiyo: 1:1-5:15

A.Yoshua Kuamurishwa: 1:1-9

B.Kijitayarisha kuvuka mto wa Yordani: 1:10-2:24

C.Kuvuka mto wa Yordani: 3:1-4:24

D.Kukaaa Giligali5:1-15

II. Kumiliki mji : 6:1-12:24

- A. Kuchukuliwa kwa Yeriko na Ai: 6:1-8:29
- B. Hekaru ya Yoshua: 8:30-35
- C. Kupokelewa kwa wenyeji wa Gibeoni: 9:1-27
- D. Upande wa kusini kuashindwa: 10:1-43
- E. Upande wa kaskazini kushidwa 11:1-15
- F. Kujumuishwa kwa hou ushindi: 11:16-12:24

III. Kuishi humo mijini: 13:1-22:34

- A. Yoshua kupewa muongozo: 13:1-7
- B. Makabila wa mashariki kupewa jukumu 3:8-33.
- C. Makabila ya magharibi kupewa jukumu 14:1-19:51
- D. Miji ya makimbilio: 20:1-9
- E. Miji ya Walawi: 21:1-45
- F. Makabila ya mashariki kurejeshwa nuymbani: 22:1-34

IV. Hotuba ya mwisho ya Yoshua na kifo chake: 23:1-24:33

- A. Anawakubusha uzuri wa Mungu: 23:3-10
- B. Anawaonya juu ya kutotii 23:11-13
- C. Anarejerea historia yake: 24:1-13
- D. Anawashauri wamche Mungu: 24:14-18
- E. Anamaliza kitabu kilichopewa jina lake : 24:26-28
- F. Akafa na akaenda mbinguni: 24:29-33

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Yoshua?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Yoshua

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Yoshua?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Yoshua

5. Andika mustari wa ufunguo wa Yoshua

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

77

KWA MASOMO ZAIDI

Kitabu cha Yoshua ni kainyume na kitabu cha kutoka. Katika kitabu cha kutoka, Mungu akatengeneza njia katika bahari ili kuwakomboa Waisraeli kutoka Misri. Kitabu cha Yoshua, Mungu alitengeneza njia mto wa Yordani kufikisha Waisraeli mji wa Kanaani mjaliowaahidi.

Musa anajumuisha vitabu vyote viwili katika kitabu cha Kumbukumbu la torati 6:23: "Na akatoa nje ....yeye atakayetingiza ndani."

SURA YA KUMI NA MOJA

WAAMUZI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Waamuzi
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Waamuzi
- Eleza kusudi ya kitabu cha Waamuzi
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Waamuzi kutoka kwa akili
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Waamuzi

MWANZO

MUANDISHI: Samuel

AMEANDIKIA: Israel.

KUSUDI: Rekodi ya historia ya uongozi wa waamuzi uilofanyika baada ya uandishi wa kitabu cha Yoshua.

MSTARI WA UFUNGUO: 17:6

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kuna jia ya adhabu ya kiungu ya kuwaregesha watu kwa Mungu na kuokoka.

ALIEHUSIKA: Waamuzi (Tazama Orodha hapo chini)

KUORODHESHA

Kielelezo cha kipindi cha Waamuzi: 1:1-2:5

A.Jinsi vile mambo ya siasa yalivyokuwa kwanzia wakati wa Yoshua hadi wakati wa Waamuzi: 1:1-36

B.Jinsi vile mambo ya dini yalikuwa kwanzia wakati wa Yoshua hadi wakati wa Waamuzi: 2:1-5
II. Kipindi cha Waamuzi: 2:6-16:31

A.Jinsi vile mambo ya dini yalikuwa kipindi hicho kwa jumla: 2:6-3:6

B.Orodha ya Waamuzi: 3:7-16:31

3. 1. Othinieli wa Yuda: 3:7-11
2. Ehudu wa Benjamini : 3:12-30
3. Shamgari: 3:31
4. Debora Mpirathoni na Baraka Mnaftali: 4:1-5:31
5. Gideoni wa Manasse na Abimeleki: 6:1-9:57
4. Tola wa Isakari: 10:1-2
5. Yairi Mgileadi: 10:3-5
6. YafthaMgileadi: 10:6-12:7
7. Ibzani Mzabulonii: 12:8-10
8. Eloni Mzabuloni: 12:11-12
9. Abdoni Mpirathoni: 12:13-15
10. Samsoni Mdani: 13:1-16:31

III. maelezo ya kihistoria: 17:1-21:25

A.Usherati wa Mika na Wadani: 17:1-18:31

1. Mika wa wasaidizi waket: 17:1-13
2. Wadani wanajihuzisha na usherati: 18:1-31

B.Makosa aliyoyafanya Benjamini huko Gibeah na adhibu yake: 19:1-21:25

1. Kusimama Gibeah: 19:1-15
2. Kosa lenyewe: 19:16-27
3. Watu walivyomjibu: 19:28-29
4. Mgawanyiko wa Israel: 19:30-20:11
5. Aina tatu ya vita: 20:12-21:25

JARIBIO

1. Nani aliyekuwa mwadishi wa kitabu cha Waamuzi ?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Waamuzi

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Waamuzi ?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Waamuzi

5. Andika mstari wa ufunguo wa Waamuzi

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

81

KWA MASOMO ZAIDI

1. Kitabu hiki cha Waamuzi nitofauti na kitabu cha Yoshua.

Yoshua anaeleza kuhusu ushindi,uhuru,imani,kuendelea,kutii,maono ya kiroho furaha,nguvu,na umoja wa makabila iliyo na viongozi wakuu.

Waamuzi anaelezea kuhusu kushindwa,utume,kutoamini,kugawanyika,kutotii,kutilia maanani mambo ya dunia,huzuni,kudhoofika na kukosa umoja wa makabila.

2. Agaratia inajumuisha juu ya Yoshua na Waamuzi.

Agalatia 5:22-26 inaeleza kuhusu Yoshua, na 5:17-2 inaeleza kuhusu Waamuzi.

3. Waamuzi ni mfano mwema wa Hosea 8:7 na Agalatia 6:7.

4. Waamuzi 17:6 inajumuisha yaliyokuwa yanaendelea huko Israeli wakati wa Waamuzis.

5. Mwanaume mwenye nguvu zaidi wakati wa historia ameandikwa katika kitabu cha Waamuzi 15.

6. Soma kuhusu kundi la Jeshi lililomalizwa kwa kushindwa kulitamka neon vizuri: Waamuzi 12.

7. Mungu alitumia njia sisizokuwa za kawaida katika kitabu cha Waamuzi. Alitumia:

- -Konzo la ng'ombe: 3:31
- -Msumenol: 4:21
- -Tarumbeta: 7:20
- -Mienge: 7:20
- -Taa : 7:20
- -Jiwe la kusagia la juu: 9:53
- -Mfupa wa taya ya punda: 15:15

8. kamilisha picha hii ifuatayo unapoendelea kujifunza kuhusu waamuzi
Waamuzi mzunguko wa kwanza umejazwa kam mfano wako ufuate

Mzunguko wa waamuzi

**Mzunguko 3:7-11 3:12-30 4:1-5:31 6:1-8:32 8:33-10:5 10:6-12:15
13:1-16:31**

D
H
A USINZI
B
I

K
U
T
U
M MIAKA 8 MFALME WA MESAPOTAMIA
I
K
I
A

K
U
L
I KOUMBA MUNGU
L
I

A

U

K

O OTHANIEL KWA VITA

M

B

O

Z

I

U

N

Y

A MIAKA 40

M

A

V

U

Waamuzi Wa Israeli

Jina	Tarehe Kabla kuzaliwa kwa Yesu	Miaka ya kutawala
1. Othnieli	1400-1360	40
2. Ehudi	1360-1280	80
3. Shamgari	1280	1
4. Debora	1280-1240	40
5. Gideoni	1240-1200	40
6. Abimeleki	1200-1197	3
7. Tola	1197-1174	23
8. Yaira	1174-1152	22
9. Yeftha	1152-1146	6
10. Ibzani	1146-1138	8
11. Eloni	1138-1128	10
12. Abdoni	1128-1121	7
13. Samsoni	1121-1101	20

SURA YA KUMI NA MBILI

RUTHU

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Ruthu
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Ruthu
- Eleza kusudi ya kitabu cha Ruthu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Ruthu kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Ruthu

MWANZO

MWADISHI: Asiyejulikana.

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kiliandikwa kama rekodi ya historia ya Israeli ili kuonyesha jukumu la Mungu kwa watu wote. Bado kinaonyesha uhusiano wa Mfalme mkombozi wa watu akiwa Yesu kristo.

MSTARI WA UFUNGUO: 1:16-17

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu anaweza geuza machungu kuwa baraka.

WALIOHUSIKA: Naomi (Mara), Elimeleki, Mahloni, Chilioni, Orpa, Ruthu, Boazi, Na wengine wasiotajwa.

KIELELEZO

I. Moabi: 1:1-5

A. Safari kuelekea Moabi: 1:1-2

1. Wakati jambo hili lilifanyika: 1:1
2. Sababu ya kwenda Moabi: 1:1
3. Kielelezo kwa familia 1:2

B. Tatizo huko Moabi: 1:3-5

- 1.Kifo cha Bwanake Naomi: 1:3
- 2.Kuoja kwa mwanawe Naomi' 1:4
3. Kifo cha mwanawe Naomi 1:5

II.Kurudi Bethlehemu: 1:6-18

- A. Naomi alipanga kurudi na akamwambia Wakweze wawarudie watu wao: 1:6-9
- B.Waliomba wabaki naye: 1:10
- C.Jibu la Naomi: 1:11-13
- D.Walivyomjibu: 1:14
- E.Uamuzi wa Ruthu: 1:16-18

1. Hakutaka kumuacha Naomi: 1:16
2. Atakwenda kule Naomi aendako: 1:16
3. Atakaa kule Naomi atakaa lives: 1:16
4. Watu wa Naomi watakuwa watu wake: 1:16
5. Mungu wa Naomi atakuwa Mungu wake: 1:16
6. Atakuwa mwaminifu hadi kufa: 1:17

III. Kufika Bethlehemu: 1:19-22

- A. Taharuki huko mjini: 1:19
- B. Jibu la Naomi: 1:20-21
- C. Wakati walirudi: 1:22

IV.Ruthu akiwa shambani la Boazi: 2:1-17

- A. Mavuno humo shambani 2:1-3
- B. Kutabulika kwa Boazi 2:4-13
- C.Wakati wa chakula naBoazi: 2:14
- D.Mavuno yale mazuri zaidi: 2:15-17
- E.Marejeo kutoka shambani: 2:18-23

V.Mpango wa kisili: 3:1-18

- A.Mpango wa Naomi': 3:1-5
- B.Matokeo : 3:6-15
- C.Naomi kurejea: 3:16-18

VI.Ukombozi 4:1-13

- A. Njia zilizofwatwa: 4:1-12
- B. Kuungana kati ya Ruthu na Boazi: 4:13-17
- C.Baraka: 4:14-16

VII. Kizazi cha Daudi: 4:17-22

JARIBIO

1. Nani aliyekuwa mwadishi wa kitabu cha Ruthu?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Ruthu

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Ruthu?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Ruthu

5. Andika mstari wa ufunguo wa Ruthu

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

MAELEZO ZAIDI

1. Kwa maelezo zaidi ya marejeo ya wakati mambo yaliyoandikwa katika kitabu hiki yaritendeka, rejelea kitabu cha waamuzi.

2. Ruthu ni mmoja wa wanawake wane waliotajwa wakati wa Kristo katika Mathayo 1. Hao wengine ni Tamar Mathayo 1:3; Rahabu, 1:5; na Bethsheba, 1:6.

3. Maelezo ya uhusiano wa watu umeorodheshwa katika kitabu cha Kumbukumbu ya toratiu 25:5-10. Sheria vile mkombozi asiyetanjwa yilipatiwa Mambo ya Malawi 25:23. Mkombo wa kukoboa ilifaa aweze kuwa:

- -Lazima awe mkombozi wa karibu
- -Lazima awe na nia ya kukomboa..
- -Lazima awe na uwezo wa kukomboa.
- -Lazima ajikomboe yeye mwenyewe.
- -Lazima awe na bei ya ukombozi.

Boazi alitimiza hayo yote yaliyohitijiwa na Ruthu. Yesu alitimiza mahitaji kama mkombozi wa dhambi za mwanadamu.

4. Soma zaidi kuhusu tabia za Ruthu:

- -Mwenye Upendo
- kujitolea: 1:16-17
- -msimamot: 1:18
- -Mnyenyekevu: 2:2
- -mpole 2:14
- -Mwenye matumizi mazuri: 2:18-19
- -Mwaminifu: 2:23
- -Mtiifu: 3:5
- -Mnyenyekevu 3:10
- -mambo yasio yakuisha: 3:10
- -Mwangalifu kuhusu dhabi: 3:14
- -Uvumilivu: 3:18

SURA YA KUMI NA TATU

SAMWELI WA KWANZA NA WA PILI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Samweli wa kanza na wa pili
- Kujua mwenye aliandikiwa Vitabu hizi
- Eleza kusudi ya kila kitabu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Samweli wa kanza na wa pili kutoka kwa mawazo
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Samweli wa kanza na wa pili

SAMWELI WA KWANZA

MWANZO

MUANDISHI: Samweli

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuedelesha kwa rekodi ya shughuli ya Mungu na watu wake

MSTARI WA UFUNGUO: 15:22-23

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kutii Mungu ni zaidi kutoa dhabahu.

WALIOHUSIKA: Samueli, Elkana, Hannah, Eli, Daudi, Goliathu, Sauli, Jonathan, Michal, Abigail

KUORODHESHA

- I. Samweli: Uamuzi wa mwisho: 1:1-7:17
  - A. Kuzaliwa kwa Samweli na utoto wake: 1:1-2:10
  - B. Kukataliwa kwa eli na mwito wa Samweli: 2:11-3:21
  - C. Hekaru ya Wafilisti: 4:1-7:1
  - D. Shughuli za Samweli kama Muamuzi: 7:2-17

- II. Sauli: Mfalme wa kwanza: 8:1-15:5
  - A. Waisraeli kuitisha Mfalme: 8:1-22
  - B. Kuchaguliwa kwa Sauli: 9:1-11:15
  - C. Samweli hotuba alipokuwa akimaliza kazi yake : 12:1-25
  - D. Sauli kupigana na Wafilisti: 13:1-14:52
  - E. Sauli kutotii na kukataliwa: 15:1-35

- III. Sauli na Daudi: 16:1-31:13
  - A. Daudi kupakwa mafuta na mwito wake: 6:1-23
  - B. Daudi kumshinda Goliathu: 17:1-58
  - C. Daudi anamtoloka Sauli: 18:1-20:42
  - D. Daudi kuhangaika: 21:1-30:31
  - E. Kifo cha Sauli: 31:1-13

SAMWELI WA PILI

MWANZO

MUANDISHI: Samuel

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuendeleza rekodi ya historia ya matendo ya mungu kwa watu wake.

MSTARI WA UFUNGUO: 7:22-23

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu alikamilisha mipango yake kupitia kwa hao waliomtii ijapokuwa walikuwa maovu ya mwili

WALIOHUSIKA: David, Uriah, Bathsheba, Nathan, Absalom, Abner, Isbosheth, Joab

KIELELEZO

I. Yaliompata Daudi: 1:1-10:19

- A. Daudi kumboleza sababu ya kifo cha Sauli na Yonathani: 1:1-27
- B. Daudi kukuishukura nyumba ya Yuda: 2:1-7
- C. Daudi alipata umoja kai ya naNchi na dini: 2:8-6:23
- D. The Davidic covenant: 7:1-29
- E. Ushindi wa Daudi: 8:1-10:19

II. Matatizo ya Daudi: 11:1-24:25

- A. Dhabhi na kutumbu kwa Daudi: 11:1-12:31
- B. Hatia za Amnoni and Absalomu : 13:1-18:33
- C. Daudi kulrjeshewa nguvu: 19:1-20:26
- D. Ukame na kulipisha kwa Wagibioni: 21:1-14
- E. Shujaa walipokuwa vitani na wafilisti Heroes in the war with the Philistines: 21:15-22
- F. Wimbo wa Daudi na maneno ya mwisho: 22:1-23:7
- G. Mashujaa wa Daudi: 23:8-39
- H. Daudi kuhesabu watu na kuwaadhibu: 24:1-25

1. Nani aliyekuwa mwadishi wa kitabu cha Samweli wa kwanza?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Samweli wa kwanza

3. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Samweli wa kwanza?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Samweli wa kwanza

5. Andika mstari wa ufunguo wa Samweli wa kwanza

6. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Samweli wa pili

7. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Samweli wa pili ?

8. Eleza njia za maisha na huduma katika kitabu cha Samweli wa pili

9. Andika mstari wa ufunguo wa Samweli wa pili

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1 Samueli wa kwanza kimetafsiriw kwa Israeli kutoka kwa theocracy (pale Mungu alitumia

Waaguzi na viongozi wa Mungu bila kutumia monarki (aliongoza kwa kutumia wafalme tofauti.

2. Samueli wa kwanza 15:22-23 ni fungu linaloonyesha kutii kwa hali ya juu.

3. Samueli wa kwanza 16:7 ni fungu linaloonyesha umuhimu wa binadamu.

4. Samueli wa kwanza 17:4 Fungu hili linaeleza kuhusu mtu yule mrefu sana duniani.

5. Samueli wa kwanza 18:1 rekodi ya urafiki wa dharti na unaopendeza kati yam engine kutoka kwa Biblia. Samuel wa kwanza kkinarekodi maongeo kadhaa ya kwanza ya watu waliokuwa wameaga mbeleni. Tazama I Samuel wakwanza 28; Lukea 16:23-31; Ufunuo 6:9-10 na 7:9-10.

7. Samueli alianzisha shule ya kwanza ya Biblia iliyorekodiwa kwa maandiko. Zilikuwa zimejengwa kwa mahali tofauti

Gilgali, Jericho, na Betheli. Tazama Samueli 10:10; Wafalme wa kwanza 18:13; Wafalme wa pili 2:3,5; 6:1-2.

8. Samuel wa Pili kinarekodi jukumu la maaana la kupanda na kuvuna kwa dunia ya kiroho.

Baada ya ombi la Daudi la kutubu (Zaburi 51) Mungu alimsamehe kwa sababu ya usherati na kuua Samuel wa Pili II). Lakini bado alipata mavuno ya matendo hayo mabaya. Mavuno yalikuwa kifo cha motto wake, Mwanawe wa kike kubakwa na kaka yake, Mauaji kati ya huyo kaka na mwingine, kutotii kwa mwanawe wa kiume aliyempenda zaidi na baadaye alihukumiwa na mkuu jeshi .

9. Jambo lingine la maana linalofunzwa kwa Samuel wa Pili ni la kufanya kulingana na mapenzi ya Mungu kwa njia yake. Yalikuwa mapenzi ya Mungu Daudi alipelike sanduku la Mungu mji mtakatifu. Mapenzi ya Mungu ilikuwa priests walibebe. Mwanzo Daudi alikosa kutii na hiyo ilileta huzuni na kifo (6:1-7). Ni vizuri kusawazisha mapenzi ya Mungu na njia yake.

SURA YA KUMI NA NNE

WAFALME WA KWANZA NA PILI

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Wafalme wa kanza na wa pili
- Kujua mwenye aliandikiwa Vitabu hizi
- Eleza kusudi ya kila kitabu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Wafalme wa kanza na wa pili kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Wafalme wa kanza na wa pili

WAFALME WA KWANZA

MWANZO

MUANDISHI :hajulikani labda Yereimia.

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuedelesha kwa rekodi ya chughuli ya Mungu na watu wake , Israeli.

MSTARI WA UFUNGUO: 19:18

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kukumbaliana kunaweza kuonekana kuwa rahisi lakini kuna ghalama baadaye

WALIOHUSIKA: Daudi, sulemani, mfalme wa yuda na Israeli (Angalia mistari ya wafalme), Nabothi, Ahabu, Eliya, Elisha

KIELELEZO

I. Muda aliyehudumu mfalme sulemani: 1:1-11:43

- A. Kuchaguliwa kama mfalme: 1:1-53
- B. Kutiwa moyo kwa sulemani na daudi na kifo chake: 2:1-46
- C. Ndoa ya sulemani na chaguo la hekima: 3:1-28
- D. Kuajiliwa kwa sulemani: 4:1-34
- E. Ujenzi wa sulemani : 5:1-8:66
- F. Utanjili na kuenea kwa sulemani: 9:1-10:29
- G. Dhambi ya sulemani: 11:1-43

II. Utawala wa wafalme wa Yuda na Israeli: 12:1-22:53; inaedelea katika mfalme wa pili. (angalia mistari ya wafalme.)

- A. Kuangaliwa kwa Rehoboamu: 12:1-33
- B. Mfalme wa yuda: Rehoboamu mpaka yehofasati: 13:1-22:53
- C. Mfalme wa Israeli: Yeroboamu mpaka Ahasia: 13:1-22:53
- D. Hunduma ya nambii eliya kwa watu wa Israeli: 17:1-22:53

WAFALME WA PILI

MWANZO

MUANDISHI: hajulikani labda Yeremia.

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuedelesha kwa rekodi ya chughuli ya Mungu na watu wake , Israeli.

MSTARI WA UFUNGUO: 2:9-10

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Ufalme wa dunia hii sio wa kudumu: unaanguka na kuinuka kulingana na mapenzi ya Mungu.

WAADISHI WAKUU: Wafalme wa Israeli na yuda (angalia mistari ya wafalme.), Elisha, Eliya

KUORODHESHA

- I. Huduma ya Elisha na kuedelesha kwa rekodi ya mfalme wa Israeli: 1:1-10:36
- II. Rekodi ya mfalme wa Israeli na Yuda: 11:1-17:41
Inaedelea kutoka rekodi za mfalme wa kwanza. (angalia mistari ya wafalme}
- III. Utawala wa wafalme wa Yuda: Hezekiah hadi Zedekiah: 18:1-25:30
(angalia mistari ya wafalme.)

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Wafalme wa kwanza?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Wafalme wa kwanza

3. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Wafalme wa kwanza?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Wafalme wa kwanza

5. Andika mustari wa ufunguo wa Wafalme wa kwanza

6. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Wafalme wa pili

7. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Wafalme wa pili ?

8. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Wafalme wa pili

9. Andika mustari wa ufunguo wa Wafalme wa pili

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Mfalme wa kwanza rekodi 12 maelezo ya makabila 12 ya Israeli. Ufunuo 7 inaelezea kuhusu kuungana kwa makabira. Orodha ya mistari inamalizia kuhusu kugawanywa kwa mataifa Israeli na Yuda.
2. Mfalme sulemani mhusika mkuu katika kitabu cha Mfalme wa kwanza , Aliandika mithali, muhubiri na wimbo urio bora utayasoma haya vitabu baada ya ya kuliza funzo hili.
3. Hii ni orodha ya mistari ya wafalme wa Yuda na Israeli itakusaidia kusoma vitabu vya wafalme na mambo ya nyakati.

Wafalme wa Israeli

Jina ya mfalme   Miaka aliyohudumu   Tarehe kabla ya Yesu kuzaliwa

- Jeroboamu I   22 976-954 Mfalme wa kwanza 11:26-14:20
- Nabati 2 954-953 Mfalme wa kwanza 15:25-28
- Basha 24 953-930 Mfalme wa kwanza 15:27-16:7
- Ela 2 930-929 Mfalme wa kwanza 16:6-14
- Zimri (siku7) 929 Mfalme wa kwanza 16:9-20
- Omri 12 929-918 Mfalme wa kwanza 16:15-28
- Ahab 21 918-898 Mfalme wa kwanza 16:28-22:40
- Ahazia 1 898-897 Mfalme wa kwanza 22:40- Mfalme wa pili 1:18
- Yehoram 11 897-885 Mfalme wa pili 3:1-9:25
- Yehu 28 885-857 Mfalme wa pili 9:1-10:36
- Yehoazi 16 857-841 Mfalme wa pili 13:1-9
- Yehoazi (Yoashi) 16 841-825 Mfalme wa pili 13:10-14:16
- Jeroboamu II 40 825-773 Mfalme wa pili 14:23-29
- Zekaria ½ 773-772 Mfalme wa pili 14:29-15:12
- Shalumu (muezi 1) 772 Mfalme wa pili 15:10-15

- Menahemu 10 772-762 Mfalme wa pili 15:14-22
- Pekahia 2 762-760 Mfalme wa pili 15:22-26
- Peka 20 760-730 Mfalme wa pili 15:27-31
- Hoshea 9 730-721 Mfalme wa pili 15:30-17:6

Mfalme wa Yuda

Jina ya mfalme Miaka aliyohudumu Tarehe kabla ya Yesu kuzaliwa

- Rehoboamu 17 976-959 Mfalme wa kwanza 11:42-14:31
- Abijam 3 959-996 Mfalme wa kwanza 14:31-15:8
- Asa 41 956-915 Mfalme wa kwanza 15:8-24
- Yehosifati 25 915-893 Mfalme wa kwanza 22:41-50
- Yohoramu 8 893-886 Mfalme wa pili 8:16-24
- Ahaziah I 886-885 Mfalme wa pili 8:24-9:29
- Athalia 6 885-879 Mfalme wa pili 11:1-20
- Yoashi 40 879-840 Mfalme wa pili 11:1-12:21
- Amazia 29 840-811 Mfalme wa pili 14:1-20
- Azaria (Uzia) 52 811-759 Mfalme wa pili 15:1-7
- Yothamu 18 759-743 Mfalme wa pili 15:32-38
- Ahazi 19 743-727 Mfalme wa pili 16:1-20
- Hezekia 29 727-698 Mfalme wa pili 18:1-20:21
- Manase 55 698-643 Mfalme wa pili 21:1-18
- Amoni 2 643-640 Mfalme wa pili 21:19-26
- Yosia 31 640-609 Mfalme wa pili 22:1-23:30

- Jehohaz (miezi3) 609 Mfalme wa pili 23:31-33
- Yehoyakimu II 609-597 Mfalme wa pili 23:34-24:5
- Yekonia (miezi3) 597 Mfalme wa pili 24:6-16
- Zedekia II 597-586 Mfalme wa pili 24:17-25:30

Mwisho wa mgayo wa mataifa

ISRAELI 933-722 KABLA YA YESU KUSALIWA. YUDA 933-586 KABLA YA YESU

KUSALIWA

Majina mengine:

Kabira kumi

Taifa la kaskazini:

Samaria/Efuraimu

Familia inayo ongoza

Familia tisa za uongozi

Wafalme tisa (wote wabaya)

Kunjiua moja/ mara saba mauaji.

Muda:

Miaka 211

Utumwa:

Majina mengine:

Kabira mbili

Taifa la kuzini

Nyumba ya daudi

Familia inayo ongoza:

Jamii moja (David)

Wafalme ishirini (wengi wazuri)

Mauaji tano

Muda:

Miaka 347

Utumwa

Kuadhibiwa katika utumwa ashuri

Kupelekwa Babeli na kutawanywa katika mataifa

Kujenga tena hekaru ya Yerusalemu

Hawakupata uhuru

Nyumba :

Nyumba:

Zaidi ya 2/3 ya Wa canan

Chini ya 1/3 Wa canan

Mahali pazuli :

Hekalu la Yerusalemu

Ndini :

Ndini:

**Walimucha Mungu na
jia yake sawa ya kuambundu
na kuambundu miungu**

**Walipata wafalme wacha Mungu wengi
walio waongoza katika kugeuka na kutumikia**

SURAYA KUMI NA TANO

MAMBO YA NYAKATI WA KWANZA NA WA PILI

LENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mambo ya nyakati wa kanza na wa pili
- Kujua mwenye aliandikiwa Vitabu hizi
- Eleza kusudi ya kila kitabu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mambo ya nyakati wa kanza na wa pili kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mambo ya nyakati wa kanza na wa pili

MAMBO YA NYAKAKI WA KWANZA

MWANZO

MUANDISHI: hajulikani lakini anweza kuwa Ezra.

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Rekodi mambo ya kindini ya Yuda.

MSTARI WA UFUNGUO: 29:11

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu akitukuzwa watu wake wanabarikiwa.

WAADISHI WAKUU: mfalme daudi, Suleimani

KUORODHESHA

- I. Uzao kutoka kwa Adamu mpaka kwa daudi: 1:1-9:44
  - A. kutoka kwa Adamu mpaka kwa Yakubu: 1:1-2:2
  - B. kutoka kwa Jacob mpaka kwa Daudi: 2:2-9:44

- II. Hadithi ya mfalme daudi: 10:1-29:30
  - A. Kifo cha mfalme sauli: 10:1-14

- B. Kuchukuliwa kwa zayuni na ngome ya daudi: 11:1-12:40
- C. Kuenea kwa Daudi: 13:1-22:1
- D. Kumalizika kwa ndini ya daudi: 22:2-29:30

MAMBO YA NYAKATI WA PILI

MWANZO

MUANDISH: hajulikani lakini anweza kuwa Ezra..

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Rekodi mambo ya kindini ya Yuda

MSTARI WA UFUNGUO: 7:14

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Baraka za Mungu hukujia mwenye ananyenyekea na kumutafuta.

WALIOHUSIKA: Mfalme sulemani na washindi wa kutoka Rehoboamu mpaka Zedekia.
(Soma hii mistari kuhusu mfalme wa Yuda.)

KUORODHESHA

I. Hadithi ya mfalme Sulemani: 1:1-9:31

- A. Hekimana marifa ya Sulemani: 1:1-17
- B. Madhambahu ya sulemani: 2:1-7:22
- C. Kazi za sulemani: 8:1-9:28
- D. Kifo cha sulemani: 9:29-31

II. Hadithi ya mfalme wa Yuda: 10:1-36:23

- A. Mfalme kutoka Rehoboamu mpaka Zedekia: 10:1-36:21
(Kwa maelezo zaidi kuhusu wafalme, angalia mistari ya mfalme wa Yuda.)
- B. Amri ya cyrus: 36:22-23

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Mambo ya nyakati wa kwanza?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mambo ya nyakati wa kwanza

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mambo ya nyakati wa kwanza?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mambo ya nyakati wa kwanza

5. Andika mustari wa ufunguo wa Mambo ya nyakati wa kwanza

6. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mambo ya nyakati wa pili

7. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mambo ya nyakati wa pili ?

8. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mambo ya nyakati wa pili

9. Andika mustari wa ufunguo wa Mambo ya nyakati wa pili

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Hata ingawa kuna mambo mingi yanafanana katika vitabu vya samweli wa pili, wafalme na mambo ya nyakati, kila kitabu kimeandika kukamilisha kusudi furani kwa mfano, samweli wa pili na mfalme wa kwanza na pili inaelezea kuhusu historia ya political ya Israeli na Yuda. katika mambo ya nyakati inaelezea kuhusu historia ya kindini ya Yuda. samweli wa pili na mfalme wa kwanza na wapili inarenga uongozi na manambii . mambo ya nyakati wa kwanza na wapili inarenga makuhani na hekaru.

Unaposoma hizi vitabu kwa kini angalia tofauti ya mistari iliyorudiwa.

2. mambo ya nyakati wapili ni kitabu ya ufufuo. Ufufuo mkuu unapatikana:

- -Asaria: mambo ya nyakati wapili 15
- -Yehoshafati: mambo ya nyakati wapili 20
- -Yoashi: mambo ya nyakati wapili 23-24
- -Hezekia: mambo ya nyakati wapili 29-31
- -Yosia: mambo ya nyakati wapili 35

3. Mistari ya ufunguo yenye utalainisha kwenye biblia yako:

- -Nyumba
- -Safina
- -Ahadi
- -Kilio(kulia)
- -Tafuta
- -Roho
- -Maombi (Muombaji)
- -Manambii

4. Mafundisho mengi kuhusu kuomba na kumtafuta Mungu inaweza somwa katika vitabu hizi. Angalia uliposoma na kutia sahihi mistari soma sana sana: mambo ya nyakati wa pili mlango wa 6.

5. Ninini ulichosoma kuhusu kushida na kushidwa watu kama Yehosifati, Hezekia na Uzia?

SURA YA KUMI NA SITA

EZRA

LENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha
- Eleza kusudi ya kitabu cha
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Jeremia kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha

MWANZO

MUANDISHI: Ezra

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kurudi kwa Israeli kutoka utumwani na kujenga upya kwa Yerusalemu.

MSTARI WA UFUNGUO: 6:16

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kurundi na kurejeshwa ni jia za kutumbu.

WALIOHUSIKA: Ezra, Yeshua, Zerubabeli, Seraya, Hagai, Zekaria, Arta-shasta

KUORODHESHA

I. Kulejeshwa chini zurubabeli: 1:1-6:22

A. mara ya kwanza kutoka utumwani: 1:1-2:70

1. A: 1:1-11mri ya Cyrus

(a) Madishi ya amri hio: 1:2-4

(b) Mapenzi ya watu: 1:5-11

2. Orodha ya utumwa: 2:1-70

B. Kulejeshwa kwa wambudu : 3:1-6:22

1. Kujenga tena hekaru: 3:1-6:15

(a) Uambudu ukandikwa tena Yerusalemu: 3:1-7

(b) Kazi ya hekaru : 3:8-13

(c) Shetani ajaribu kufanya kazi iwe ngumu: 4:1-24

(d) Nambii anakuja kusaidia: 5:1-2

(e) Swali la waliwali: 5:3-5

(f) Baru ya Dario : 5:6-17

(g) Utafiti: 6:1-12

(h) Majibu ya Tatenai: 6:13-15

2. Kuwekwa wakfu kwa hekaru: 6:16-22

II. ulegesho wakati wa Ezra: 7:1-10:44

A. Mara ya pili kutoka utumwani 7:1-8:36

1. Maisha ya ezra na kujitayarisha: 7:1-10

2. Barua ya Arta-shasta: 7:11-26

3. Majibu ya ezra: 7:27-28

B. Marekebisho ya maovu: 9:1-10:44

1. Watu wa Mungu kukubaliana na hali 9:1-2

2. Maombi ya ezra: 9:3-15

3. Kushawishika kwa watu: 10:1-8

4. Kukili na kutumbu: 10:9-16

5. Orodha ya watenda dhambi 10:18-44

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Ezra?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Ezra

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Ezra?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Ezra

5. Andika mustari wa ufunguo wa Ezra

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Soma kitabu cha Zaburi 137. Mlango huu umerekodi huzuni ya watu wa Mungu walipokuwa wanapanga safari ya kutoka utumwani wa babiloni kwenda Yerusalemu. Soma zaburi 126 yenye inaelezea furaha ya kurudi Yerusalemu kutoka utumwani.

2. Mataifa ya waisraeli na wayuda walichukuliwa kuwa mateka na madui.

Israeli walichukuliwa kuwa mateka na Asaria mwaka wa 721 kabla ya kuzaliwa kwa yesu. Yuda walichukuliwa na babiloni mwaka wa 606 kabla ya kuzaliwa kwa yesu. Kurudi kwa watu wa mungu kutoka utumwani kenda Yerusalemu ni kama yafutayo:

- 536 kabla ya kuzaliwa kwa yesu. Zerubabeli na wayahudi 42,360 , 7,337 watumwa, 200 waimbaji, 736 farasi, 245 punda, 435 Ngamia, 6,720 asses, na 5,400 dhahabu na fedhas.

- 457 kabla ya kuzaliwa kwa yesu. Ezra akiwa na wanaume 1,754, 100 dhahabu, 750 fedha. Haijandikwa kama wamama na watoto walikuwa kwa kikudi hiki. 444 kabla ya kuzaliwa kwa yesu . Nehemia, na jeshi lake kulijenga.

Kulikuwa na vikundi tatu katika babiloni. katika Ezra, kulikuwa na safari tatu kwenda nchi ya ahadi

Vikundi tatu vya babiloni:

- -katika siku za Danieli: 606 kabla ya kuzaliwa kwa yesu.
- katika siku za Ezekieli: 597 kabla ya kuzaliwa kwa yesu
- katika siku za mfalme Zedekia: 586 kabla ya kuzaliwa kwa yesu

Vikundi tatu za uhuru:

- -ziliongozwa na Zerubabeli na Yoshua: 538 kabla ya kuzaliwa kwa yesu
- ziliongozwa na Ezra: 456 kabla ya kuzaliwa kwa yesu
- ziliongozwa na Nehemia: 446 kabla ya kuzaliwa kwa yesu

SURA YA KUMI NA SABA

NEHEMIA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Nehemia
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Nehemia
- Eleza kusudi ya kitabu cha Nehemia
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Nehemia kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Nehemia

MWANZO

MWANDISHI: Nehemia

AMEANDIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuendeleza historia ya Israeli.Rekodi ya kujenga upya kuta wa Yerusaremu.

MSTARI WA UFUNGUO: 6:3

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Hakuna nafasi nzuri bila upinzani.Imani bila matendo ni kifo.

WALIOHUSIKA: Nehemia, Sanbalati, Geshemu, Gashimu, Shemia, Tobia, Hanania, Ezra, Arta_shasta

KUORODHESHA

I. KIELELEZO: 1:1-11

A.Ujumbe mbaya kutoka Yerusalemu: 1:1-3

B. Nehemia alivyopokea ujumbe: 1:4-11

II. Kujitayarisha sababu ya kibarua: 2:1-20

- A. Na mfalme: 2:1-8
- B. Na maliwali: 2:9-10
- C. Huko yerusalemu: 2:11-15
- D. Na viongozi wa watu hao: 2:15-20

III. Kurejesha kuta: 3:1-6:19

- A. Orodha ya wajenzi na mpangilio: 3:1-32
- B. Upinzani Kutoka nje na ndani ya mji: 4-6:14

1. Upinzani wa nje

- (a) Kicheko cha dharau 2:19
- (b) Kughadhibika na kudhihaki Mocking and scorn: 4:1-3
- (c) Mashitaka ya uongo: 6:5-7
- (d) Kufanya shuri wakuti wa ujenzi wa kuta: 4:6
- (e) kugeuka: 6:2
- (f) kufahamika: 6:2
- (g) Vitisho na uogo: 6:5-9
- (h) Kukubaliana: 5:14-19
- (i) Vita, vikwazo 4:8
- (j) msaliti: 4:8; 6:2
- (k) Vitisho na uoga: 6:5-9

2. Upinzani wa ndani:

- (a) Kudhoofika: 4:10-11
- (b) kuanguka: 5:1-19
- (c) Wayahudi waokaa karibu nao: 4:12
- (d) Upinzani wa viongozi wa dini: 3:5
- (e) Manabii wa Mungu wa Uongo: 6:10-13

C. Kumalizika kwa kuta: 6:15-19

IV kukusanya na kuwahesabu watu: 7:1-73

- A. Kutambulika kwa mji baada ya kukusanyika: 7:1-4
- B. Kuhesabu washehe na watu: 7:5-73

V. Ezra na Nehemia waliwakusanya watu wote: 1-13:31

- A. Kuisoma sheria: 8:1-8:18
- B. Kutubu na kuomba: 9:1-37
- C. Kuandikwa upya kwa torati: 9:38-10:39
- D. Orodha ya wailokaa Yerusalemu: 11:1-12:26
- E. Kuwekwa wakful: 12:27-47
- F. Kulegeshwa katika wakati wa Nehemia 13:1-31

Misemo 10 ya kuinua ya Nehemia:

1. -Mkono mwema wa Mungu ulivyokuwa juu yangu: 2:8
2. -Tuinukeni na tujenge nchi: 2:18
3. -Mungu wa mbinguni atatufanikisha: 2:20
4. -watu walikuwa na moyo wa kufanya kazi: 4:6
5. -Kumbuka Mungu na vita: 4:14
6. -Mungu atatupigania: 4:20
7. -Mungu wangu, nitie nguvu mikononi yangu: 6:9
8. -Kazi ilitendwa na Mungu wetu
9. -Furaha za bwana ni nguvu zetu: 8:10
10. -Kumbuka, Ee Mungu wangu: 13:29,31

JARIBIO

1. Nani aliyekuwa mwadishi wa kitabu cha Nehemia?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Nehemia

3. Ni nani aliyehandikiwa kitabu cha Nehemia ?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Nehemia

5. Andika mustari wa ufunguo wa Nehemia

(Majibu ya mutihani huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1Kazi ya Mungu itapatwa na Upinzani kutoka wa binadamu na nguvu za shetani kutoka nje na

ndanil.Unapokisoma kitabu cha Nehemia,orodhesha mitego ya adui iliyoudwa ilikusimamisha kazi ya Mungu.

2. Milango iliyozunguka kuta za Yerusalemu ni sawa na maisha ya Mkristo.Hivyo ni kumaanisha hata kama zilikuwa kuta za kweli,zilisimamia maisha ya kiroho:

jina la lango	Inalinganishwa na	Inapatikana wapi	
		Nehemiah	kwingine
Lango wa kondoo	.Msalaba	3:1	Yohana 10:11
Lango la Samaki.	Wavuvi wa watu	3:3	Mathayo 4:19
Lango la kale.	Jinsi ya kuishi kwa dhambi	3:6	Warumi 6:1-23
Lango la bondeni.	Dhiki na majaribu	3:13	Wakorintho wa kwanza 1:3-5
Lango la njaa	Matendo ya mwili	3:14	Wagalatia 5:16-21
Lango la chemichemi	Roho mtakatifu	3:15	Yohana 7:37-39
Lango la maji	Neno la Mungu	3:26	John 4:10-14
Lango la Farasi	Kujihami sababu ya vita za kiroho	3:28	Waefeso 6:10-17
Lango la Mashariki	Kurejea kwa Yesu	3:29	Ezekieli 43:1,2
Lango la Gereza wa pili 5:10	Kiti cha hukumu cha Yesu	3:31	Wakorintho 3:9-15; Wakorintho

SURA YA KUMI NA NANE

ESTA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Esta
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Esta
- Eleza kusudi ya kitabu cha Esta
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Esta kutoka kwa kumbumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Esta

MWANZO

MUANDISHI: Asiyejulikana

AMYEANDIKIA: Wayahudi walitawanyika kote Pasia

KUSUDI:kuendeleza historia ya Israelil.Pia kuhesabu tena ulinzi wa Mungu kwa watu wake.

MSTARI WA UFUNGUO: 4:14

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu hukutana na matatizo ya wananadamu kama chombo yale aliyowatengenezea.

WALIOHUSIKA: Esta, Vashti, Hamani, Mordekai, Ahasuero

I.KORODHESHA: 1:1-22

A.Karamu kuu: 1:1-9

B.Shinda za kinyumbani: 1:10-12

C.Amuri iliyotambulika: 1:13-22

II. Malkia mwingine: 2:1-21

A.Kutafutwa kwa malkia 2:1-4

B.Esta anakuwa mashindoni: 2:5-11

1. Maisha ya Mordekai 2:5-6

2.Maisha ya Esta 2:7

- C.Esta akiwa kwa ngomeni hagai : 2:8-11
- D.Wanawake waliopelekwa mbele ya mfalme: 2:12-14
- E. Esta alichaguliwa kama Malkia: 2:15-17
- F. Karamu kuu: 2:18
- G.Siri yake Esta: 2:19

III.Wanaume wawili, kutundikwa kwao: 2:21-3:15

- A. Moredekai atoa siri ya mauaji: 2:22-23
  - 1. Mordekai aliketi mlangoni pa mfalme: 2:22-23
  - 2. Moredekai aharibu siri ya mauaji: 2:21-22
  - 3. Waovu wawili waagikwa: 2:23

- B.Kupandiswa cheo na plot of Haman: 3:1-15
  - 1. Hamani alipandishwa cheo juu maakida: 3:1
  - 2.Kutofautiana kati ya Hamani na Mordekai: 3:2-6
  - 3. Haman' anapanga umbaya: 3:7-15

IV. Kupteza tumaini lakini ukombozi waonekana: 4:1-7:10

- A. Kukata tama kwa Wayahudi: 4:1-3
- B. Kukata tama kwa Malikia 4:4-9
- C Mpango wa kukombolewa4:10-5:14

1.Mpango: 4:10-17

2.Kabla ya mfalme: 5:1-3

3.Kualikwa kwa sherehe: 5:4-8

4. Maringo ya Hamani: 5:9-14

D. Mordekai aliwekwa taji: 6:1-14

1. Kusoma kwa mfalme: 6:1-3
2. Hamani alitafuta mawaidha: 6:4-5
3. Hamani alijibu kwa maringo: 6:6-9
4. Hamani alizushwa naye Mordekai akaheshimiwa 6:10-12
5. Walivyoichukulia hiyo habari familia ya Hamani na marafiki wake: 6:13-14

E. Karamu ya Esta: 7:1-6

F. Hamani ariadhibiwa: 7:7-10

V Shauri mpya ya ufalme 8:1-10:3

A. Mashauri kutoka kwa mfalme: 8:1-14

B. Mordekai aliheshimiwa 8:15-17

C. Wayahudi kukombolewa: 9:1-11

D. Nyumba ya Hamani kuangamizwa: 9:12-14

E. Karamu Purimu: 9:15-32

F. Mordekai aliwakilisha: 10:1-3

JARIBIO

1. Nani aliyekuwa mwadishi wa kitabu cha Esta ?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Esta

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Esta?

---

4. Eleza njia za maisha na huduma katika kitabu cha Esta

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Esta

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Mstari mrefu sana katika Biblia unapatikana katika Esteri 8:9. Katika lugha ya kingleza ina maneno 90 .

2. Tazama tofauti kati ya kitabu cha Esteri na Ruthi:

- Ruthi alikuwa wa mataifa aliishi kati ya Wayahudi.
- Esteri alikuwa Myahudi alieishi kati ya mataifa.
- Ruthi aliolewa na Myahudi.
- Esteri aliolewa na mtu wa mataifa.
- Hali ya kuoana kwa hao wawili ilipangwa usiku:
Ruthi alinena na Boazi usiku: Ruth 3:8-13
Hamani alinena na mfalme usiku: Esther 6:1-10

3. Tazama Hamani kama mfano ya Shetani:

- Alikuwa juu ya maakinda wote: 3:1
- Alijaa gadhabu: 3:5
- Mwenye uovu: 3:6
- Mharibifu 3:6
- Adui 3:10
- Wa kupenda mali: 3:8,9,11; 4:7
- Kupenda anasa: 3:15
- Kuharibu ushuru: 3:13
- Hakuna kuzuriwa 4:13
- Mtu wa hasira: 5:9
- Mwenye malingo: 11-12; 6:6-9
- Asie faa: 5:13; 6:12
- Mwenye kusaliti: 3:1-15; 5:14; 6:4
- Adui na msariti: 7:6
- Muovu: 7:8
- Mwenye mipango chafu 9:25
- Aogopa mfalme: 6:13

UTANGULIZI KWA VITABU ZA SHAIRI

Vitabu vitano vya mashairi zinaonyesha maisha ya kuendelea ya kiroho.

Ayubu: Inaeleza kuhusu kufa kwa mambo na maisha ya kale.

Zaburi: Inaeleza kuhusu maisha mapya katika Bwana, na kueleza katika sifa, maombi kuinua maombezi. Hiki ni kitabu cha kuabindu cha Bibilia

Mithali: Inapeana hali ya welefu ya kibingu lakini ni ya kiasili sana kutumiwa ulimwengu.

Mhubili: Yaongea kuhusu utupu wa kukibizana na mambo ya ulimwengu chini ya jua bila Mungu

Wimbo ulio Bora: Inapeana mfano wa maisha yalio na maana ukiwa na uhusiano na Yesu. Mashairi ya ki Bibilia ni tofauti na zingine sababu imetolewa katika muundo wa kiebrania Kifunguo ya kuelewa hali hii imepeanwa katika kosi ya Harvestime International Institute iitwayo "*Jia Mwafaka za kujifunza Bibilia.*"

SURA YA KUMI NA TISA

AYUBU

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Ayubu
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Ayubu
- Eleza kusudi ya kitabu cha Ayubu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Ayubu kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Ayubu

MWANZO

MUANDISHI: hajulikani

AMEANDIKIA: kitabu hakijandiwa yeyote lakini kinamfaa mwamini yeyote mwenye ameteseka.

KUSUDI: kitabu hiki kimeanza na maswali, "kwanini watakatifu wateseke?"

MSTARI WA UFUNGUO: 19:25-27; 23:10

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kuna sababu ya kiroho kuhusu kuteseka kwa watakatifu. Kuteseka sio ushahidi wa hasira sa Mungu.

WALIOHUSIKA: Mungu,shetani,Ayubu,muke wa Ayubu na marafiki wake Elifazi, Bildadi, Zofa, na Elihu.

KUORODHESHA:I. Yaliomo: 1:1-2:13

- A. Mwanzo: 1:1-5
- B. Mara ya kwanza shetani kumujia: 1:6-12
- C. Majalibu ya Ayubu: 1:13-22
- D. Shetani arimujia mara ya pili: 2:1-6
- E. Majalibu ya Ayubu 2:7-13

II. Orodha ya Hotuba ya kwanza: 3:1-14:22

- A. Hotuba ya Ayubu: 3:1-26
- B. Hotuba ya Elifazi.: 4:1-5:27
- C. Majibu ya Ayubu: 6:1-7:21
- D. Hotuba ya Bildadi: 8:1-22
- E. Majibu ya Ayubu: 9:1-10:22
- F. Hotuba ya sofari: 11:1-20
- G. Majibu ya Ayubu: 12:1-14:22

III Orodha ya maongeo sehemu ya pili 15:1-21:34

- A. Hotuba ya Elifasi 15:1-35
- B. Majibu ya Ayubu: 16:1-17:16
- C. Hotuba ya Bildadi: 18:1-21
- D. Majibu ya Ayubu: 19:1-29
- E. Hotuba ya sofari: 20:1-29
- F. Majibu ya Ayubu: 21:1-34

IV. Orodha ya Hotuba sehemu ya tatu: 32:1-37

- A. Hotuba ya elifasi ya mwisho 22:1-30
- B. Majibu ya Ayubu: 23:1-24:25
- C. Hotuba ya bildadi ya mwisho: 25:1-6
- D. Majibu ya Ayubu: 26:1-31:40

V. Hotuba ya elihu: 32:1-37:24

- A. Hotuba ya kwanza: 32:1-33:33
- B. Hotuba ya pili 34:1-37
- C. Hotuba ya tatu 35:1-16
- D. Hotuba ya nne 36:1-37:24

VI. Majibu ya Mungu: 38:1-42:6

A. Hotuba ya kwanza: 38:1-40:5

1. Mungu alimuuliza Ayubu maswali kulingana na mwanzo: 38:1-38
2. Mungu alimuuliza Ayubu kulingana na wanyama: 38:39-39:30
3. Mungu alihitaji jibu kutoka kwake: 40:1-2
4. Jibu la kwanza la Ayubu kwa Mungu: 40:3-5

B. Hotuba ya pili: 40:6-42:6

1. Mungu anamwambia Ayubu aokoe maisha yake: 40:6-14
2. Mungu analinganisha nguvu za Ayubu na za Behemothi: 40:15-24
3. Mungu analinganisha nguvu za Ayubu kwa Leviathani: 41:1-34
4. Jibu la pili la Ayubu kwa Mungu: 42:1-6
  - a. Anatubu kwa kutoelewa kwake: 42:1-3
  - b. Anatubu kwa kukataa kwake: 42:4-6

VII. Tamasha: 42:1-17

A. Kukemea marafiki watatu wa Ayubu: 42:1-9

B. Job's restoration: 42:10-17

JARIBIO

1. Nani aliyekuwa mwandishi wa kitabu cha Ayubu?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Ayubu

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Ayubu?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Ayubu

5. Andika mustari wa ufunguo wa Ayubu

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Tanja kila yeyote aliyeongea katika kitabu cha Ayubu. Malizia na mafikira ya kila mmoja. Majibu ya shida ya kutabika yamekabiliwa kwa jia tofauti na marafiki wa ayubu Wote waliamini ya kuwa ayubu aliteda dhambi.

- Eliphaz alikuwa na mtazamo wa ki philosophia.
- Bildad alikuwa na msimamo wa kihistoria ya kitamaduni.
- Zophar alikuwa na msimamo katika hali ya kufikilia na msimamo wa maisha ya kisasa.
- Elihu aliweka msimamo wake katika hali ya usomi wake

2. Linganisha ayubu 1:21 na wafilipi 4:11-12

3. Kitabu cha Ayubu kinatoa historia ya ulimwengu kabla ya uubaji wa mwandamu. Tazama sura ya 38-39. Sehemu zingine kuhusu ulimwengu inavyo shikiliwa na katika hewa ni kama vile (26:7) na umbo la ulimwengu, katika (22:14).

4. Kitabu cha Ayubu kinafunua mambo mawili muhimu :

- Kwanza kuna sababu ya kiroho katika kila mateso ya mwenye haki Job 1:6-12; 2:1-6.
- Pili Shetani hawezi kuleta majaribu bila ruhusa kutoka kwa Mungu 1:6-12;2:1-6. Mungu anafahamu uwezo wetu na kuwa hataruhusu Shetani kuleta majaribu ambayo hatuwezi(I Wakorintho10:13).

5. Kitabu hiki kina funua sababu 7 kuhusu mateso ya Ayabu:

- Ili kunyamasicha Shetani: 1:9-11; 2:4,5
- Ili Ayubu apate kunjiona vile alivyo: 40:4; 42:6
- Ili Ayubu aone Mungu: 42:5
- Ili marafiki wa Ayubu wanjifunze kutohukumu: 42:7
- Ili Ayubu apate kunjifunza kuwaobea wanaompinga na sio kujibishana nao 42:10
- Ili kufahamu kuwa mpango wa Mungu kwa wanae huwa na hatima nzuri: 42:10

SURA YA ISHIRINI

ZABURI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Zaburi
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Zaburi
- Eleza kusudi ya kitabu cha Zaburi
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Zaburi kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Zaburi

MWANZO

MUANDISHI: Zaburi zote zime andikwa na mfalme Daudi ila zaburi zifutazo:

- -Asafe: 50; 73-83
- -Hemani: 88
- -Ethani: 89
- -Sulemani: 127
- -Musa: 90
- -Hezekia: 120, 121,123,125, 126, 128-130, 132, 134
- -Mwadishi hajulikani: 1, 10, 33, 43, 66, 67, 71, 911-94, 96-100, 102, 104, 106, 107, 111-119, 135, 136, 137, 146-150

AMEANDIKIA: Israeli, lakini kitabu kilitumiwa na waamini kwa maombi,kumtukusa Mungu na kumuambudu. Katika karne hizo.

KUSUDI: kitabu ya zaburi ilijulikana kama kitabu ya nyimbo ya waisraeli. Jina Zaburi inamaana ukitumia vyombo vya nyuzi.. Ni kitabu cha maombi na kuimba.

MSTARI WA UFUNGUO: 95:1

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Maombi,kuimba,ushuhuda zote ni njia bora za kuambudu.

ALIEHUSIKA: Kuna watu kadha wametajwa katika Zaburi ama kitabu cha zaburi:

- -Ahimeleki (Akishi): Samweli wa kwanza 21:10-15
- -Abusalomu Samweli wa kwanza 13
- -Ahimeleki: Samweli wa kwanza 22:9-19
- -Aramu-naharaimu: Armeans Mesopotamia
- -Aramu-zobathi: Armeans wa ASyria ya kati
- -Asafu: Walawi, wote waimbaji: Mambo ya nyakati 5:12
- -Bath-sheba: Samweli wa pili
- -Mkushi wa Kibejamini (Shimel): II Samuel 16:5-14
- Edomi: Samweli wa kwanza 22:9-23
- -Ethani wa mwezrani (Mwenye hekima wakati wa suleimani): mfalme wa kwanza 4:31
- -Hemani wa mwezrani (walawi waimbaji): Mambo ya nyakati wa pili 5:12
- -Yeduthuni (Muimbaji mkuu katika hekaru): Mambo ya nyakati wa kwanza 16:41-42
- -Kohathi (walawi, wakuu wa nyimbo): Mambo ya nyakati wa kwanza 6:22
- -Nathani (nambii wa Mungu): Samweli wa pili 12:1-14
- -Wimbo wa Kora (waimbaji walawii): Mambo ya nyakati wa kwanza 6:22
- -Wazifi: Samweli wa kwanza 23:19

KUORODHESHA

Ningumu kuandika orodha kuu ya kitabu kwa sababu kila mlango na sana sana kila mstari ndani ya mlango huhusisha somo tofauti. Vitabu vingi vya zaburi vimepeana sababu yake kuandikwa. Zingine hazijapea kiongozi kwa hivyo tunaweza eleza tu ni lini na ni wapi viliandikwa. The Harvestime International Institute

Jina la somo "*Creative Bible Study Methods*" inasimamia masomo spesheli kwa kuorodhesha kila mlango katika kitabu cha zaburi. Orodha kuu ya kitabu hiki imegawa mara tano:

Sehemu ya kwanza: Zaburi 1-41

Nabari ya zaburi: 41

Mwisho wa yaliomo: Inahusu mtu, kubarikiwa kwake, kuanguka, na kuamuka.

Mstari wa ufunguo: Mtu

Fungu la mwisho: 41:13

Sehemu ya pili: Zaburi 42-72

Nabari ya zaburi: 31

Mwisho wa yaliomo: Israeli, mukombozi wake

Mstari wa ufunguo: Ukombozi

Fungu la mwisho: 42:18-19

125

Sehemu ya tatu: Zaburi 73-89

Nabari ya zaburi: 17

Mwisho wa yaliomo: Hekaru na kutazamia kuimalishwa kwake.

Mstari wa ufunguo: Hekaru

Fungu la mwisho: 89:52

Sehemu ya nne: Zaburi 90-106

Nabari ya zaburi: 17

Mwisho wa yaliomo: Dunia: Baraka zinazohitajika, anticipated, and enjoyed.

Mstari wa ufunguo: Unr Mwisho wa yaliomo est, wandering (which describes the believer's position in the present world)

Fungu la mwisho: 106:48

Sehemu ya: Zaburi 107-150

Nabari ya zaburi: 44

Mwisho wa yaliomo: Neno la Mungu

Mstari wa ufunguo: Neno la Mungu

Fungu la mwisho: 150:6

126

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Zaburi?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Zaburi

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Zaburi?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Zaburi

5. Andika mustari wa ufunguo wa Zaburi

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

VIOMBO VILIVYOTAJWA KATIKA KITABU CHA ZABURI:

- -Alamothi: vyombo vya nyusi
- -Gitithi: nikama gita
- -Mahalathi: tarubeta
- -Mahalathi Lanothi: Tarubeta spesheli inachezwa wakati wa maombolezo
- -Sheminith: yenye nyusi tano

AINA ZA ZABURI:

- Zaburi ya magizo: Jina "Machili" inamana hii na zaburi zingine inafaa itumiwe kama magizo ama mafudisho. (Zaburi 32, 44, 52, na78 ni mfano.)
- Zaburi ya kuambudu: katika zaburi hizi Huruma ya Mungu, upendo, na nguvu ndizo kiasilishi. (Soma zaburi 8, 29.)
- Zaburi ya hadithi: inatukumbusha mambo yalivyokuwa nchi ya Israeli. (Soma zaburi 78, 105 and 106.)
- Zaburi ya kusihi: Kumusihi Mungu. (Mfano ni zaburi 86.)
- Zaburi ya shukrani: mfano ni zaburi 18.
- Zaburi ya kulaani: Zaburi hii sio ya kulipisha kisasi wametumia lugha baya. Kama nambii wa Mungu, mwadishi alinena kuhusu dhambi na mandui wa Mungu (mfano wa hizi ni zaburi 35, 55, 58, 59, 69, 83, 109, 137 na 140.)
- Zaburi ya kutumbu: Mifano iko zaburi 6, 32, 38, 51, 102, 130 na 143.
- Zaburi ya mesaya : zaburi hizi hupeana utambili olio sawa na kunja kwa mesaya, Yesu kristo. Imerekodiwa ukurasa unaofuata kukuwezesha kuelewa zaidi.

Utambili unaohusu yesu katika kitabu cha zaburi

- 8:3-8
15:27
  - 72:6-17
  - 89:3-4,26, 28-29,34-37
  - 109:6-19
  - 132:12b
  - 45:6-7
  - 102:25-27
  - 110:1-7
  - 2:1-12
1:5; 5:5
  - 16:10
  - 22:1-31
Waebrania 2:12
  - 40:6-8
  - 69:25
- mambo yaliyoteka katika agano jipya**
Waebrania 2:5-10; Wakorintho wa kwanza
- Haya ni yale yatakayo tendeka
- Matendo 2:30
- Matendo 1:16-20
- Matendo 2:30
- Waebrania 1:8-9
- Waebrania 1:10-12
- Mathayo 22:43-45; Matendo 2:33-35;
○ Waebrania 1:13; 5:6-10; 6:20,7-24
- Matendo 4:25-28; 13:33; Waebrania
- Matendo 2:24-31; 13:35-37
- Mathayo 27:35-46; Yohana 19:23-25;
- Waebrania 10:5-10
- Matendo 1:16-20

SURA YA ISHIRINI NA MOJA

MITHALI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mithali
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Mithali
- Eleza kusudi ya kitabu cha Mithali
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mithali kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mithali

MWANZO

MUANDISHI: Suleimani, mwana wa mfalme daudi, ameandika mithali. Imerekodiwa katika kitabu cha mfalme wa kwanza 4:32 yakwamba suleimani aliongea mithali elfu tatu chini ya maagizo yake Mungu. Lakini zingine suleimani alitengeza mwenyewe. Ni yetu tumewekewa na roho mtakatifu katika kitabu cha mithali. Milango miwili katika kitabu cha mithali imeandikwa na waandishi wengine: Aguri aliandika mlango wa therathini naye Lemueli akandika mlango wa therathini na moja. Mithali alizoandika mwenyewe. Inamaana sikuandika tu aliandika mbali alizipanga venye viko kwa Biblia.

Mithali zingine za suleimani zilipangwa na wazee wa mfalme hezekia.

AMEANDIKIA: Israeli, Lakini ukweli wa kuishi iko kwa waamini wote.

KUSUDI: Kusudi ya vitabu hizi imepeanwa katika kitabu cha mithali utazipata kwenye biblia yako. Mwanzo wa mithali uko katika kitabu cha muhubiri 12:8-14. soma hii katika Biblia yako.

MSTARI WA UFUNGUO:3:13

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Hekima ya kiasili inahitanjika katika maisha yalio na mwelekeo. Mithali ni mkusanyiko wa kanuni za kihukumu ambazo zimepeanwa na mungu kwa mwanadamu ili kuishi maisha mazuri na wengine

WALIOHUSIKA Waadishi, Suleimani, mfalme lamueli, na Agure. Mwanamuke mwenye mianendo yake siyo ya Mungu anaitwa "Mwanamke mmbaya." Mlango wa mwisho wa mithali unaeleza kuhusu "mwanamuke mwema" mwenye anamjua Mungu.

KUORODHESHA

Jina "mithali" Ina maana "kufupishwa kwa jambo kuliko kusema mambo mingi" Ningumu kuandika orodha kuu ya kitabu kwa sababu kila mlango na sana sana kila mstari ndani ya mlango huhusisha somo tofauti. Sababu ya kuadika huu msemu "mithali" nikutupa hekima ya kutusaidia kukumbuka ukweli wa kiroho vyema. .

Hii ni orodhesho ya kitabu:

I. Mwanzo: 1:1-6

II. Mafudisho kuhusu hekima: 1:7-9:18

- Mwito wa hekima: 1:7-33
- Zawadi ya hekima: 2:1-7:27
- Kulia kwa hekima: 8:1-9:18

III. Miscellaneous proverbs of Solomon set in order himself: 10:1-22:16

(Kutoka sura hii hadi ya 25 ni mtazamo kuhusu tabia nzuri ya ukristo na kinyume chao.)

IV. Marudio ya mithali ya wenye hekima: 22:17-24:34

V. Mithali ya suleimani ilinakiliwa hezekia: 25:1-29:27

- Ufubusi kuhusu uhusiano na utengano na wengine: 25:1-28
- Kuhusu wapubavu na wadhaifu: **26:1-28**
- Kujipenda, Upendo wa kweli; makosa; mafikira ya kinyumbani: 27:1-27

D.Waovu na wenye haki: 28:1-28

- Mithali kuhusu serikali na mambo zao: 29:1-27

VI. Mithali ya Aguru: Ushuhuda na magizo: 30:1-33

VII. Mithali ya lamueli: Mafudisho ya kuwa mke mzuri: 31:1-31

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Mithali?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mithali

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mithali?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mithali

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Mithali

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Mistari ya ufunguo ya kusoma kitabu cha mithali:

- -Hekima
- -Ujuzi
- -Magizo
- -Upubavu
- -Uoga, kkuogopa Mungu
- -Maisha
- -Sheria (amri) Utakatifu/uovu/ukweli
- -Mwana angu

2. Soma vikudi hizi vilivyotajwa katika kitabu cha mithali:

- -Vitu saba anavyovichukia: 6:16-19
- -Mambo mawili mwadishi aliomba Mungu: 30:7-9
- -Vitu vinne visivyoshiba: 30:15-16
- -Mne ambayo haiwezi kuvumilia: 30:21-23
- -Mne yasiyofahamika: 30:18-19
- -Wanne wadogo lakini wenye akili nyingi: 30:24-28
- -Wanne walio na mwedo mzuri: 30:29-31

3. Soma tofauti ya wapubafu waliotajwa kwenye kitabu cha mithali:

- -Mpubafu mwepesi: 1:4,22; 7:7; 21:11
- -Mpubafu mgumu: 1:7; 10:23; 12:23; 17:10; 20:3; 27:22
- -Mpubafu mwenye dhalau: 3:34; 21:24; 22:10; 29:8
- -Mpubafu: 17:21; 26:3; 30:22

4. Rekodi venye kitabu cha mithali kinafudisha katika kurasa hizi:

- Jina nzuri -Kujichunga -Kiongozi/wafuazi
- Vijana na tabia –vinywanji vya kulevya hasira
- Mambo ya biashara -upendo -utajiri/umaskini
- Ndoa -Maneno/Ulimi -Wanawake
- Immorality -Wisdom and folly -Oppression
- Mambo maovu –Kutofanya kazi/Kufanya kazi
- Hekima –Kunjidai/kunyenyekoa

SURA YA ISHIRINI NA MBIRI

MHUBIRI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mhubiri
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Mhubiri
- Eleza kusudi ya kitabu cha Mhubiri
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mhubiri kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mhubiri

MWANZO

MUANDISHI: Sulemani

AMEANDIKIA: Israeli na waamini wengine kuhusu vijana

KUSUDI: Kuelza kuhusu kiu cha maisha bila Mungu.

MSTARI WA UFUNGUO: 12:13

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Maicha bila Yesu ni bure

MWADISHI MKUU: Suleimani. Hakuna mwingine ametajwa kwa jina.

KUORODHESHA

I. Kutafuta na ujuzi wako: 1:1-2:26

- Kwa hekima: **1:12-18**
- Kwa anasa: **2:1-11**
- Kulinganisha wawili: 2:12-23
- The first tentative conclusion: 2:24-26

II. Kutafuta katika hali ya mtazamo wa kikawainda: 3:1-5:20

- Katika hali ya kawainda: 3:1-22
- Katika hali ya wanadamu: 4:1-16
- Ushauri kwa hao wawili: 5:1-17
  1. Katika halli ya kindini: 5:1-7
  2. katika hali ya watu: 5:8
  3. Katika hali ya utanjili: **5:9-17**

D. Tamatisho ya tatu: 5:18-20

III. Kutafuta katika hali ya tabia na mienendo: 6:1-8:17

- A. Kiwango cha kiuchumi: 6:1-12
- B. Kufahamika: 7:1-22
- C. Elimu: 7:23-8:1
- D. Sehemu katika watu au cheo: 8:2-14
- E. Tamatisho ya tatu: 8:15-17

IV. Kufufuliwa kwa hali ya kutafuta: 9:1-12:12

Suleimani amemaliza kuhusu maisha bila Mungu (Soma kuhusu ukweli wa majadiliano haya):

- A. Ni ya taabu: 2:11
- B. Imejawa na kuludia: 3:1-8
- C. Imejawa na machozi: 4:1
- D. Ni kazi ya bure: 2:17
- E. Haiieleweki: 9:11-12
- F. Bila kusudi: 4:2,3; 8:15
- G. Haiponyeke: 1:15
- H. Haina haki: 7:15; 8:14; 9:11; 10:6-7
- I. Ni sawa na uhai ya mnyama: 3:19

V. Utafiti ukaisha; Uamuzi wa mwisho: 12:13-14

A. Vile tutafanya: 12:13

1. Ogopa mungu: 12:13
2. Weka amri zake: 12:13

B. Ni kwanini tufanye hivyo: 12:13b-14

1. Ni lazima mwanadamu afanye: 12:13b
2. Tutahukumiwa siku moja: 12:14

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Mhubiri?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mhubiri

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mhubiri?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Mhubiri

5. Andika mustari wa ufunguo wa Mhubiri

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Soma haya:

- -Hekima ya mwanadamu: 2:15-16
- -Kazi ya mwanadamu : 2:19-21
- -Kusudi ya mwanadamu : 2:26
- -Human rivalry: 4:4
- -Ubatili wa mwanadamu : 4:7
- -Kujulikana kwa mwanadamu : 4:16
- -Kutolidhika kwa mwanadamu: 5:10
- -Kuamua kwa haraka kwa mwanadamu: 6:9
- -Utu: 7:6
- -Zawadi ya mwanadamu : 8:10,14

2. Neno "Roho" imetumiwa mara arobaine katika kitabu cha wimbo urio bora. Soma ili kujua vile kitabu kinasema kuhusu Roho.

3. Andika mali yote ya Mfalme Suleimani na ujuzi wake

Katika mstari wa kumi ako na "chochote alichokitaka." Soma matokeo katika mstari 11: vanity. Note the steps which made him realize this: He looked, he turned, he saw, he

4. Soma mstari wa ufunguo wa wimbo urio bora "Kubusu" imetumiwa mara therathini na saba.

5. Angali mstari "shini ya jua." Hii ni maisha ya kiroho inayolidwa na zingine zinakatalia duniani. Utaipata mara ishirini na tano. Unaposoma kitabu cha wimbo urio bora, andika uamuzi wa suleimani kuhusu maisha kando na Mungu (kwa mfano, 2:11). Linganisha maisha hii na maisha iliyokuwa na Yesu kristo.

6. Biblia ina rekodi ya kuwa mfalme suleimani alijalibu mambo haya yote ili kupeana maana ya maisha yake:

- -Hekima ya mwanadamu wimbo urio bora 1:16-18 -Utajiri: Wimbo urio bora 2:7-8
- -Pombe: Wimbo urio bora 2:3 –Hadhi ya kimataifa Mfalme wa kwanza 10:6-7
- -Pleasure: Wimbo urio bora 2:1-3 -Nyimbo: Wimbo urio bora 2:8
- -Minara ya ujenzi: Wimbo urio bora 2:4 -masomo: I Kings 4:32
- -Mashamba mazuri: Wimbo urio bora 2:4-6 –uongozi wa kijeshi: Mfalme wa kwanza 4:26 and 9:26
- Hali ya kujiingiza: Wimbo urio bora 2:7 –Habari za miti: Mfalme wa kwanza 4:33
- Hali ya kimapenzi Mfalme wa kwanza 11:3

SURA YA ISHIRINI NA TATU

WIMBO URIO BORA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Sulemani
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Sulemani
- Eleza kusudi ya kitabu cha Sulemani
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Sulemani kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Sulemani

MWANZO

MUANDISHI: Sulemani

AMEANDIKIA: Waisraeli na waamini wengine

KUSUDI Kuonyesha Uhusiano katika Yesu na kanisa inayoonyeshanwa ndoa..

MSTARI WA UFUNGUO: 8:7

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kielelezo kamili cha upendo kati ya mume na mke ni jia nzuri ya kuonyeshana uhusiano Baina ya Yesu na Kanisa.

ALIEHUSIKA: Sulemani Ndiye alileta bwana harusi (Yesu kristo); na msichana wa shurami ndiye bibi harusi (Kanisa); na ni mwana wa Yerusalemu.

KUORODHESHA

Ili kuelewa kitabu hiki unafaa ujue kiko na ngazi nne za utafusiri:

1. Ni mfano unaotakikana kati ya mume na muke.
2. Ni mfano kati ya uhusiano wa Mungu na watu wake, Israeli.
3. Ni mfano kati ya uhusiano wa Yesu na kanisa.
4. Ni mfano wa kipekee ka ya Yesu na mwamini.

Kitabu hiki kimeandikwa katika jia ya masungumso. Njia saw asana ya kufanya fundisho hili ni katika hali ya kutazama maongeo haya:

MUHUSIKA

- Bibi harusi
- Bwana harusi1
- Bibi harusi
- Bwana harusi
- Bibi harusi
- Bwana harusi
- Bibi harusi
- Bwana harusi
- Bibi harusi
wa10
- Bwana harusi
mstari wa 15
- Bibi harusi
- Bwana harusi
- Bibi harusi
- Bwana harusi
- Bibi harusi
- Bwana harusi
wa 16
- Bibi harusi

MAADISHI

- 1:2-7
- 8-11
- 1:12-14
- 1:15
- 1:16-17; 2:1
- 2:2
- 2:3-6
- 2:7
- 2:8 jina "mimi" Mstari
- 2:10 kutoka kwa jina "inuka" mpaka
- 2:16-17; 3:1-4
- 3:5
- 3:6-11
- 4:1-5
- 4:6
- 4:7 Kwa neno "Inje" Mstari
- 4:16

- Bwana harusi 5:1
- Bibi harusi 5:2-8
- Wasichana wa Yerusalemu 5:9
- Bibi harusi 5:10-16
- Wasichana wa Yerusalemu 6:1
- Bibi harusi 6:2-3
- Bwana harusi 6:4-9
- Wasichana wa Yerusalemu 6:10
- Bwana harusi 6:11-12
- Wasichana wa Yerusalemu 6:13
- Bwana harusi 7:1-9
- Bibi harusi 7:10-13; 8:1-3
- Bwana harusi 8:4
- Wasichana wa Yerusalemu 8:5 Kwa neno "mpendwa"
- Bwana harusi "Mimi" 8:5 Kutoka kwa neno
- Bibi harusi 8:6-8
- Bwana harusi 8:9
- Bibi harusi 8:10-12
- Bwana harusi 8:13
- Bibi harusi 8:14

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Suleimani?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Suleimani

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Suleimani?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Suleimani

5. Andika mustari wa ufunguo wa Suleimani

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

1. Soma kuhusu bwana harusi inavyoelezewa na bibi harusi. Hii ni maelezo kuhusu yetu ya kiroho ya Bwana harusi wetu Yesu kristo:

- -Kuluka kama paa(mnyama mdogo) akizunguka milima yote: 2:9
- -Mweupe na mwekundu, mashuhuri mingoni mwa elfu kumi: 5:10
- -Kichwa chake ni kama dhahabu nywere zake nyeusi kama kunguru: 5:11
- -Macho yake ni kama hua penye vijito wakioga kwa maziwa wakikalia mito iliyojaa: 5:12
- -Midomo yake ni kama nyinyoro,mashavu yake ni kama matuta ya rihani: 5:13
- -Kiwiliwili chake kama kazi ya pembe: 5:14
- -Mikono yake ni kama mianzi ya dhahabu: 5:14
- -Miguu yake ni kama guzo za marimari: 5:15

2. Soma kuhusu bwana harusi inavyoelezewa na bwana harusi.

Kumbuka. . .hii ni mfano mwema wa kuamini kiroho mambo haya yanakukunjia aje kiroho ukiwa kama bibi harusi wa Yesu?

- -Ni mwanamuke mrebo dunia yote: 1:8
- -Ni kama kichada cha hina katika mizabimbu huko Egedi: 1:14
- -Macho yake ni kama ya hua: 1:15
- -Ni kama nyinyoro kati ya miiba: 2:2
- -Nywere zako ni kama kundi la mbuzi: 4:1
- -Meno yako ni kama kundi waliokatwa manyoya: 4:2
- -Midomo yako ni kama uzi mwekundu: 4:3
- -midomo yake ni kama asali: 4:11
- -Shingo yako ni kama mnara wa daudi: 4:4
- -Maziwa yako mawili ni kama wanapaa wawili: 4:5
- -Machipuko yako ni bustani ya komamanga: 4:13
- -Wewe ndiye chemichemi ya bustani yangu, kisima cha maji yaliyo hai vijito vya lebanoni: 4:15
- -Mapaja yako ya mviringo ni kama johari, kazi ya mikono ya fundi mustadi: 7:1
- -Tumbo lako ni mfano wa chungu ya ngano: 7:2
- -Kitovu chako ni kama bilauri iliyona dibai: 7:2
- -Pua lako ni kama mnara wa lebanoni unaoelekea dameski: 7:4
- -Alichangazwa na macho yake marembo: 4:9

UTANGULIZI WA VITABU VYA UNABII

Kitabu cha mwisho katika Agano la kale kina ujumba wa manabii.

Waisraeli Walikuwa nchi, walikombolewa kutoka utumwani huko misri Na Mungu akawafikisha kwa shamba lao. Walipewa sheria ili waishi nayo, lakini walikuwa wanashindwa kujikabidhi kwa bwana kabisa. Kwa kuabudu sanamu, vita vya nchi, usherati na kutohusika, Waisraeli waliyakiwa waitwe tena na pia kwa niamba ya kuishi kwao. Manabii walikuwa watu walioitwa na Mungu ili kurejesha watu kwake Mungu Vitabu vingi viliandikwa wakati wa kipindi kile Israli ilikuwa imegawanyishwa kwa Ufalme mara mbilio: Israeli na Yuda.

Vifwatavyo ni vitabu vya Unabii:

Isaya: Hukumu kwa Wayuda sababu ya dhambi zao kwa Mungu.

Jeremia: Hiki kiliandikwa wakati wa kuzushwa na kuanguka kwa Yuda. Kinaeleza hukumu ijayo na kuhimiza Nebukandineza kujitoa.

Maombolezo Yeremiah aomboleza kwa sababu Baberi kuangamiza Yerusalemu

Ezekieli: Kwanza onyo kwa kuanguka kwa Yerusalemu na harafu inaeleza Kuhusu kulejeshwa.

Danieli: Nabii Danieli alitakwa nyara wakati wa zama za **siege** ya Yudharafu akapelekwa Baberi. Kitabu hiki kina mafunzo ya historia pamoja na unabii yanayomsaidia mtu kuelewa vizuri Unabii wa Biblia.

Hosea: Theme ya kitabu hiki ni kutoaminika kwa Waisraeli, kuadhibiwa **na restoration**.

Yoeli: Kinaeleza kuhusu pigo lilotangulia hukumu ya baadae.

Amosi: Wakati wa kipindi cha utajiri lakini kuoza kitabia Amosi awaonya Waisraeli na nchi zilizomzingira sababu la hukuma ya Mungu juu ya dhambi zao.

Obadia: Hukumu ya Mungu kwa Edomu, taifa mbovu karibu na bahari

Yona: Hadithi ya Mnabii Yonah aliyehubiri juu ya kutumbu huko Nineve, mji mkuu wa Asira. Kitabu kinaonyesha upendo wa Mungu na mpango wa kutumbu kwa mataifa

Mika: Huu ni unabii juu dhambi za Waisraeli. Kuelezea mahali Yesu atazaliwa miaka 700 kabla ya kitendo hicho kufanyika.

Nahumu: Anaeleza kuwekwa kwa uangamizaji wa Nineve iliyokuwa imesamehewa miaka 150 mbeleni kupitia kwa mahubili ya Yona.

Habakuki: Aliwakubusha Mpango wa Mungu wa kuadhibu mataifa yenye dhambi. Na kuwafundisha "Wema wataishi kwa haki."

Zephaniah: Hukumu na kulejeshwa kwa Yuda.

Haggai: Aliwaambia wayahudi kulijenga hekaru baada ya kukaa miaka kumi na tano Juu ya kuzuiwa na maadui.

Zekaria: Kumalisha hekaru na kuendeleza kukua kiroho na kuhubiri kunja kwa yesu mala ya kwanza na ya pili.

Malaki: Anaonya kuhusu uhaba wa kiroho na kuhusu kunja kwa Yohana Mbatizaji na Yesu. Orodha ya vitabu hizi vinaonyesha ninani na niwapi mnambii alihudumia.

MANABII WAAGANO LA KALE

NABII TAIFA	WAKATI	MIAKA
Yona Ashuri	Kabla ya kutekwa nyara	(800-650)
Nahumu Ashuri	Kabla ya Kutekwa nyara	(800-650)
Obadia Edomu	kabla ya kutekwa nyara	(800)
Hosea Israeli	kabla Ya kutekwa nyara	(750)
Amosi Israeli	kabla ya kutekwa nyara	(750)
Isaya Yuda	kabla ya kutekwa nyara	(800-606)
Yeremia/Maombolezo Yuda	kabla ya kutakwa nyara	(800-606)
Yoeli Yuda	kabla ya kutekwa nyara	(800-606)
Mika Yuda	kabla ya kutekwa nyara	800-606)
Habakuki Yuda	kabla ya kutekwa nyara	(800-606)

Zefania Yuda	kabla ya kutekwa nyara	(800-606)
Ezekieli Yuda	wakati wa kutekwa nyara	(606-536)
Danieli Yudah	wakati wa kutekwa nyara	(606-536)
Hagai Yuda	baada ya kutekwa nyara	(536-400)
Zakaria Yuda	baada ya kutekwa nyara	(536-400)
Malaki Yuda	baada ya kutekwa nyara	(536-400)

SURA YA ISHIRINI NA NNE

ISAIAH

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Isaya
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Isaya
- Eleza kusudi ya kitabu cha Isaya
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Isaya kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Isaya

MWANZO

MUANDISHI: Isaya

AMEANDIKIA: Yuda

KUSUDI: Kurudia na kuhakikisha tena.

MSTARI WA UFUNGUO: 53:6

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Kukataa kunakupleka kwa shida. Na kutumbu kunakulejesha.

WALIOHUSIKA: Isaya, Hezekia

KUORODHESHA

Sehemu ya kwanza

I. Utambili kuhusu Yuda na Terusalemu: 1:1-12:6

- A. Lengo kuu: 1:1-31
- B. Baraka za ki mileniam katika utakaso: 2:1-4:6
- C. Gadhabu ya dhambi ya Israeli: 5:1-30
- D. Mwito wa nambii na kazi yake: 6:1-13
- E. Utambili wa Imanueli: 7:1-25
- F. Utambili wa Asaria 8:1-22
- G. Unabii kuhusu messaya na maonyo: 9:1-21
- H. Gadhabu ya Asaria: 10:1-34
- I. Kulejeshwa na baraka: 11:1-16
- J. Kuabundu: 12:1-6

II. Utambili kuhusu nchi za nnje: 13:1-23:18

- A. Babeli: 13:1-14:23
- B. Asaria: 14:24-27
- C. Wafilisti: 14:28-32
- D. Moabu: 15:1-16:14
- E. Demaski: 17:1-14
- F. Nchi iliyobali kupita mito ya kushi: 18:1-7
- G. Misri: 19:1-25
- H. Misri na Kushi: 20:1-6
- I. Duma: 21:11-12
- J. Arabuni: 21:13-17
- K. Bahari ya maono: 22:1-25
- L. Tiro: 23:1-18

III. Utambili wa kujulikana kwa mataifa: 24:1-27:13

- A. Dhiki: 24:1-23
- B. Hali ya ufalme: 25:1-12
- C. Ushuhuda wa waisraeli waliolejshwa: 26:1-27:13

IV. Utambili kuhusu uhusiano wa Yuda na Asaria:

- A. Kuanguka kwa Samaria : 28:1-13
- B. Onyo kwa Yuda: 28:14-29
- C. Kushabuliwa kwa Zayuni 29:1-4
- D. Washabulizi kukomeshwa: **29:5-8**
- E. Sababu ya kujaribu: 29:9-16
- F. Baraka za ukombozi wa mwisho: 17-24
- G. Kuwaonya juu ya la Wamisri : 30:1-14
- H. Kuiniliwa ili kumtegemea Mungu ndio wapate usaidizi: 30:15-31:9
- I. Siku yake Mungu: 34:1-17
- J. Baraka za ufalme: 35:1-10

Hali ya kushikanisha

Mlango wa 36 mpaka wa 39 ni utafsiri wa kale kutoka kwa Asira hadi kwa kipindi cha Baberi:

- I. Sennacherib anavamia: 36:1-37:38
- II. Kuugua na kupona kwa Hezekia: 38:1-22
- III. Kufika kwa Baberi na kutengwa nyara : 39:1-8

Sehemu ya pili

I. Kuliwazwa kwa mateka kupitia ahadi 40:1-66:24

- A. Kuahidiwa maisha mapya: 40:1-11
- B. **Hali ya kutiwa moyo:** asili ya Mungu: 40:12-31
- C. sababu ya kutiwa moyo: 41:1-29
- D. Anaye tia moyo: 42:1-25
- E. matokeo ya kutiwa moyo: 43:1-47:15
  - 1. Taifa kulegeshwa: 43:1-45:25
  - 2. Kuangamizwa kwa Miungu: 46:1-13
  - 3. Baberi kuanguka: 47:1-15

- F. Kuinuliwa moyo kwa wale waliokombolewa kutoka utumwa: 48:1-22
- II. Kuliwaziwa kwa mateka kupitia utabili kuhusu kuja kwa Mokozi: 49:1-57:21
  - A. Mwito na kazi: 49:1-26
  - B. Kutii na kuaminika: 50:1-11
  - C. Ukombozi wa waisraeli 51:1-52:12
  - D. Kuinuliwa: 52:13-53:12
  - E. Kulegeshwa kwa W: 54:1-17
  - F. Wokovu wa dunia yote: 55:1-13 Waisraeli
  - G. Onyo na ahadi zake: 56:1-57:21
- III. Kutulizwa kwa mateka kupitia utabili wa maisha ya usoni ya waisraeli: 58:1-66:24
  - A. Obstacles to the restoration and their removal: 58:1-59:21
  - B. Utukufu wa Yerusalemu wakati wa mesaya: 60:1-22
  - C. Baraka za Mesaya kwa Israeli na dunia yote-11
  - D. Upendo wa Mungu kwa Yerusalemu na matokeo yake: 62:1-12
  - E. Matokeo ya Ushindi wa Kristo kwa Adui wao kulileta kukumbuka kwa kukombolewa kulikopita : 63:1-14
  - F. Maombi ya mabaki: 63:15-64:12
  - G. Majibu kutoka kwa Mungu: 65:1-25
  - H. Blessings of the Messianic Kingdom: 66:1-24

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Isaya?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Isaya

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Isaya?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Isaya

5. Andika mustari wa ufunguo wa Isaya

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Kitabu cha Isaya kinaweza kulinganishwa na Biblia:

- Biblia ina vitabu 66 na iasya ina 66.
- Agano la kale ina vitabu 39 inayo ongea kuhusu historian ya Isiraeli na maisha na dhabi na pia sehemu kama hii sura za 39.
- Agano Jipya ina vitabu 27 zinazo ongea kuhusu huduma ya Yesu na pia sehemu ya mwisho ya Isaia sura 27 zinaongea kuhusu jambo hilo pia
- Agano Jipya inaanza na huduma ya Yohana Mbatizaji sehemu ya pili ya Isaia inatabili kuhusu huduma
- Agano Jipya inamalizia kuhusu mbingu na dunia mpya kama vile Isaia inavyo malizia

2. Isaiah anaongeza sehemu kadha za muhimu:

- Ndio pekee inayoongea kuhusu bikila kumzaa Yesu Isaiah 7:14
- Kuhusu utatu: 48:16
- Sura ili ya muhimu sana katika agano la kale yote: 53

3. Jifunze kuhusu kutumia Neno wokovu katika kitabu hiki.inapatika mara 33 katika kitabu hiki.

4. Fundisho ya muhimu katika kitabu hiki:

- Vile kitabu hiki kinavyosema kuhusu asiri ya Mungu.
- Kuhusu huduma ya Yesu.
- Dhiki.
- Utawala wa Yesu miaka 1,000
- Funguo za kiroho ya huduma ya Isaya
- Kushawishika: 6:5
- -kusafishwa: 6:8
- Kukili 6:5
- Kutumwa: 6:9
- Kutakaswa: 6:7

SURA YA ISHIRINI NA TANO

JEREMIA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Jeremia
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Jeremia
- Eleza kusudi ya kitabu cha Jeremia
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Jeremia kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Jeremia.

MWANZO

MUANDISHI: Jeremia

AMEANDIKIA: Yuda

KUSUDI: Kuonya kuhusu hukumu inayokuja ya utumwa na mwito wa kutumbu.

MSTARI WAUFUNGUO: 33:3 na 1:7-8

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mashinda mengi ya mataifa na uhalibifu inatokana na kutomtii Mungu

ALIEHUSIKA: Yeremia

KUORODHESHA

I. Mwanzo: Muito wa nambii: 1:1-19

II. Utambili kuhusu Yuda na Yerusalemu: 2:1-45:5

A. Utambili nyakati za utawala wa Yosia na Yoakim 1:1-20:18

1. Utambili wa kwanza, dhabi na kutokuwa na shukulani: 2:1-3:5
2. Unambili wa pili: uhalibifu kutoka kaskazini: 3:6-6:30
3. Unambili wa tatu: Jia za Kuzimu: 7:1-10:25
4. Utambili wa nne: Kutotii Agano: 11:1-13:27
5. Utambili wa Tano: 14:1-17:27
  - a. Kiangazi: 14:1-15:21

- b. Nambii mwenye hajaoa: 16:1-17:18
- c. Kuonya kuhusu sabato: 17:19-27
- 6. Utambili wa sita : kuhusu nyumba ya mfinyanzi: 18:1-20:18
  - B. Unambii mwingine kabla ya kuanguka kwa Yerusalemu: 21:1-39:18
    - 1. Gadhabu kwa Sedekia na watu: 21:1-29:32
    - 2. Future Messianic Kingdom: 30:1-33:26
    - 3. Zedekiah's sin and loyalty of the Rechabites: 34:1-35:19
    - 4. Yehoyakimu mpinzani: 36:1-32
    - 5. Jeremiah's experiences during the siege: 37:1-39:18
  - C. Utambili baada ya kuanguka kwa Yerusalemu: 40:1-45:5
    - 1. Huduma ya Yeremia huko rama: 40:1-42:22
    - 2. Huduma ya Yeremia akiwa misri: 43:1-44:30
    - 3. Ujube wa Baruku kutoka kwa Yeremia : 45:1-5

III. Utambili kuhusu mataifa: 46:1-51:64

- A. Misri: 46:1-28
- B. Wafilisti: 47:1-7
- C. Moabu: 48:1-47
- D. Amoni: 49:1-6
- E. Edomu: 49:7-22
- F. Dameski: 49:23-27
- G. Arabia: 49:28-33
- H. Elamu: 49:34-39
- I. Babeli: 50:1-51:64

IV. tamatio Kuanguka kualiwazwa: 52:1-52:34

- A. Kuanguka na Utumwa wa Yuda: 52:1-30
- B. Kuwekwa huru: 52:31-34

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Ezekieli?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Ezekieli

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Ezekieli?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Jeremia

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Jeremia

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Sehemu za somo kadha kuhusu Yeremia zimetumika katika hali ya kuona au kutumia vitu vinavyo onekana kueleza mambo ya kiroho. Tazama viombo hizi unapojufunza kitabu hiki

- -Ufito wa mlozi: 1
- -Maji yatokotayo: 1
- -Mshipi wa kitani: 13
- -Chupa mzima: 13
- -Kiangazi: 14
- -chombo cha mfinyanzi: 18
- -Chupa iliyovujika: 19
- -Vikapu viwili via tini: 24
- -Vifungo na nira 27
- -Kununua uwaja: 32
- -Mawe yaliyofiswa: 43
- -Kitabu na mto: 51

2. Yeremia alikuwa nambii wa biblia mwenye alikuwa na mzigo wa kumbea taifa lake:7:16; 11:14; 14:11; 16:5

3. Kuteseka kwa Yeremia ni kama tu kule kwa Yesu:

- -Wote waliteswa na familia zao: Yeremia 12:6, Yohana 7:5
- -Yote yalitengenezwa na wenyenji wa mji wake: Jeremiah 11:21, Luke 4:28-30
- -Wote walichukiwa na dunia Yeremia 26:7-8, Yohana 11:47-53
- -Wote walikataliwa na viongozi sinagogi: Yeremia 20:1, Yohana 18:13,24
- -Wote walihechiwa na wafalme:Yeremia 38:16, Luka 23:4
- -Wote walifananishwa: Yeremia 11:19, Isaya 53:7
- -Wote walilia Yerusalemu: Yeremia 9:1, Luka 19:41
- -Wote waliongea kuhusu kuhalibiwa kwa hekaru: Yeremia 7:11-15, Mathayo 24:1-2

SURA YA ISHIRINI NA SITA

MAOMBOLEZO

MALENGO:

BAADA ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Ezekieli
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Ezekieli.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Ezekieli
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Ezekieli kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Ezekieli.

MWANZO

MUANDISHI: Yeremia

AMEANDIKIA: Wayahudi waliokuwa mateka babiloni

KUSUDI: Kutangasa kutumbu sana sana kurejeshwa kiroho.

MSTARI WA UFUNGUO: 3:22-23

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu ni mwaminifu katika Huruma na hukumu

ALIEHUSIKA: Yeremia

KUORODHESHA

I. Hali ya taifa ya Yerusalemu: 1:1-22

Tazama mistali ifuatayo 1:1,3,8,9,17

II. Kuelezewa kwa hukumu ya Mungu: 2:1-22

A. Mungu amehalibu kila nyumba Yuda:2:1-2

B. Ameziangusha hata nchi: 2:2

C. Ameupinda upinde wake duniani: 2:4

D. Ametupilia mbali madhabahu: 2:6

E. Maandui wa Yuda nguvu za kuhalibu: 2:15-16

F. Miiri ya watu imetapa Yerusalemu: 2:21-22

III. Nambii wa mungu.: 3:1-66

- A. Kuteswa kwa nabii: 3:1-19
- B. Uhakikisho wa nambii: 3:21-27, 31-33
- C. Mashauli ya nabii: 3:40-66

IV. Hali hii kuendelehwa 4:1-22

- A. Watoto wako na kiu: 4:4
- B. Vijana kuharibiwa: **5:13**
- C. Matajili katika barabarani wakiomba: **4:5**
- D. Wakuu hao walikuwa na nyuso nyeusi kama makaa.: 4:7,8
- E. Wanawake walipika na wakakula watoto wao: 4:10
- F. Manambii wa uongo na wahubiri wanatebea kila pahali.: 4:14
- G. Mfalme Zedekia alishikwa, akapelekwa utumwani: 4:20

V. Ombi ya nambii: 5:1-18

Ilikuwa ombi ya :

- A. Ukumbusho: 5:1
- B. Kutumbu: 5:16
- C. Kumujua Mungu: 5:19
- D. Upya: 5:21

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Maombolezo?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Maombolezo

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Maombolezo?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Maombolezo

---

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Maombolezo i

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Ukurasa ule mkubwa kabisa kuhusu uaminifu wa Mungu uko katika kitabu cha Maombolezo 3:21-33. Linganisha hii na Timotheo wa pili 2:13.

2. Linganisha ufunuo 18 na kitabu cha Maombolezo. Katika kitabu cha maombolezo, nambii analilia kuhalibiwa kwa nchi ya mesia uko Yerusalemu. Katika ufunuo 18, Mtumwa analilia kuhalibiwa kwa babeli.

3. Soma maombolezo 5:16. Mstari huu unamalizia kuhusu hukumu ya Mungu. Katika mwaka wa elfu moja kabla ya Yesu kunjua Daudi aligundua Mji mkuu wa Yerusalemu. Mungu aliumbariki mji huu kalibu miaka mia nne na kuutunza mpaka alipokubalisha ufalme wa kaskazini kumbembwa na Asyria mwaka wa mia saba ishirini na moja kabla ya yesu. Huruma zake zote zilikuwa za bure, juu watu wa Yuda waliedelea kutenda dhambi. Hukumu ikakuja..

4. Wayahudi wako na karne nne soma Maombolezo kila mwaka uko na miezi tisa ya Ab kwa ukubusho wa kuharibiwa kwa hekalu la kwanza katika mwaka wa 586 Bc na hekalu la pili katika mwaka wa 70 baada ya kuzaliwa kwa Yesu.

5. Inasemekama Yeremia alikaa chini akililia nje ya kuta za kaskazini mwa Yerusalemu chini yam lima uitwao Goligotha mahali yesu atakufa.

6. Yerusalemu imelinganishwa na mwanamke. orodhesha kilichotendeka kwa Yerusalemu na ni kwanini

Tazama hali ya kilio chake kuhusu watoto na hali ya kumbukumbu na mawazo atakayo kabiliana nayo

7. Orodhesha ulichosoma kuhusu Mungu katika kitabu: , Hukumu yake, na kwa nini. kwa mfano: Maombolezo 1:5 inaelezea kwaba Mungu alilaani Yuda kwa sababu dhambi zao.

8. Kwa nini unafikilia Mungu anvyo fanya kuhusu dhambi kama alivyofanya? Tunaweza jibu aje? Soma: Mlango wa 3 kwa kuwa kuiba kwako hakutabadirishwa kuwa kilio"

SURA YA ISHIRINI NA SABA

EZEKIELI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Ezekieli
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Ezekieli.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Ezekieli
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Ezekieli kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Ezekieli.

MWANZO

MUANDISHI: Ezekieli

AMEANDIKIA: Yuda

KUSUDI: Ezekieli alionya kuhusu utekanji, na pia akatambilia watekwa baadaye.

MSTARI WA UFUNGUO: 22:30

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu huamulisha mambo ya kihistoria ili mataifa yote yanjue yeye ni Mungu.

ALIEHUSIKA: Ezekieli

KUORODHESHA

Sehemu ya kwanza: Unabii kabla ya Yerusalemu kuzingilwa—Sura ya 1-24

Miaka sita kabla ya kuhalibiwa kwa Yerusalemu, Ezekieli akaanza unambii kuwaonya Yuda.

I. Mwito wa nambii na kazi yake: 1:1-3:27

A. Maono: 1:1-28

B. Mwito: 2:1-3:27

II. Utabiri wa Yuda na Yerusalemu: 4:1-24:27

A. Destruction predicted: 4:1-7:27

1. Kupitia ishala na umbo: 4:1-5:17
2. Kutabiri: 6:1-7:27

B. Dhambi za Yerusalemu na hukumu: 8:1-11:25

1. Maono ya dhambi: 8:1-18
2. Kuadhumbu: 9:1-11:25

C. Umuhimu wa adhabu: 12:1-19:14

D. Onyo ya mwisho: 20:1-24:27

Sehemu ya pili: Unabii wakati wa kuzingilwa kwa Yerusalemu--Sura 25-32

Unabii huu ulitabiliwa maandui wa Yuda.

I. Utambili wa mataifa ilyojilani: 25:1-32:32

- A. Utambili wa Amoni: 25:1-7
- B. Utambili wa Moabi: 25:8-11
- C. Utambili wa Edomu: 25:12-14
- D. Utambili wa Wafilisti: 25:15-17
- E. Utambili wa Tiro: 26:1-28:19
- F. Utambili wa Sidoni: 28:20-26
- G. Utambili wa Misri: 29:1-32:32

Sehemu ya Tatu: Utabili baada ya kutekwa kwa mji wa Yerusalemu--Sura 33-48

Unambii huu unahusu kulejeshwa Yuda.

- I. Mambo yanayofuata katika kuimalisha ufalme: **33:1-39:29**
  - A. Waovu kuonchwa: **33:1-33**
  - B. Wasamaria wa uongo hupea wasamaria wa ukweli njia: 34:1-31
  - C. Kulejeshwa kwa mashamba: 36:1-15
  - D. Kulejeshwa kwa watu: 36:16-37:28
  - E. Hukumu ya maadui wa Israeli: 38:1-39:24
  - F. Nchi ilyolejeshwa: 39:25-29

- II. Mji wamatumaini: 40:1-48:35
  - A. Hekaru: 40:1-43:27
  - B. Kuabundu: 44:1-46:24
  - C. Shamba: 47:1-48:35

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Ezekieli?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Ezekieli

---

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Ezekieli?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Ezekieli

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Ezekieli

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Linganisha kitabu cha Ezekieli mlango 16 na kitabu cha Hosea.

2. Ni maono katika agano la kale kuhusu bonde la lilojaa mifupa soma: Ezekieli 37.

3. Kitabu hichi kimelezea kuhusu moja ya zile hekaru za Biblia. soma Ezekieli Mlango wa 40-48.

Soma kuhusu hekaru hizo zingine katika Milango hii:

- -Musa na saduku la agano: Kutoka 40
- -Hekaru ya mwiri wa Yesu: Yohana 2
- -Hekaru ya suleimani: Mfalme wa kwanza 6
- -Hekaru ya kiroho: Kanisa: matendo 2
- -Hekaru ya Herode: Ezra 6, Yohana 2
- -Hekaru la dhiki: Ufunuo 11

4. Unafaa ujue Mungu huamulu jambo na kusudi moja: Ili mataifa yajue yeye ni Mungu. Mstari "Watajua mimi ni Yehova" utaipata mara sabini katika kitabu hiki. Weka laini mistari hii unapoedelea kusoma kitabu cha Ezekieli kujua kusudi ya kitedo cha Mungu.

5. Ezekieli ni nambii wa maono ariandika hayo wakati alipokuwa utumwani, "...Mbingu zilifunuka, na nikaona maono ya Mungu" (Ezekieli 1:1).

Haya ndiyo maono aliyooona:

- -Maono ya Cherubimu: Ezekieli 1:1-3:13
- -Maono ya utukufu na kutokuwa na Mungu: Ezekieli 8:1-11:25
- -Maono ya mzabibu: Ezekiel 15:18
- -Maono ya mifupa mikafu: Ezekiel 37:1-28

6. Mafumbo na ishala katika Ezekieli:

- -Ndimi za malaika wawili inaonyesha mfalme wa babiloni na mfalme wa Misili;
- inaringanishwa na Yoakin na begu ilikuwa Zedekia na
- tawi kuu likuwa Messaya Ezekiel chapter 17
- -Mlango wa 20-23 unahusisha fumbo kadhaa. Jambo la maana sana ni kuwa dada wawili, Ahola na Aholiba wao ni Isiraeli na Yuda na hali yao ya uovu kuongezeka
- Fumbo nyunga inayotokota ni mfano wa hali ya Isiraeli wakati babironi walipo washabuliwa Ezekiel 11:1-13
- Vijiti bili moja ni Yuda nay a pili na Isiraeli ni hali ya kuonyeshana kuwa muungano katika mshunganji mfalme: Ezekiel 37:1-28

SURA YA ISHIRINI NA NANE

DANIEL

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Danieli.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Danieli.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Danieli.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Danieli kutoka kwa kumbukumbu
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Danieli.

MWANZO

MUANDISHI: Danieli

AMEANDIKIA: Watumwa wa wayahudi

KUSUDI: Kuonyesha vile Mungu anaongoza mafikira ya mwanadamu.

MSTARI WA UFUNGUO: 12:3

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu ni mwanifu na huheshimu waomuheshimu.

ALIEHUSIKA: Danieli

KORODHESHA

I. Mwanzo wa sababu ya kuenea kwa danieli: 1:1-21

II. Maono na yaliyotokea nebukadreza: 2:1-6:28

A. Utafsiri: 2:1-49

Mataifa manne ya ulimwengu:

1. Babiloni: 606 B.C.
2. Medo-Pesia: 538 B.C.
3. Grecian: 330 B.C.
4. Warumi: 63 B.C.

B. Tanuru ya moto: 3:1-30

1. Amri ya Mfalme: 3:1-7
2. Musimamo wa watu wa mungu: 3:8-23
3. Hukumu na ukombozi: 3:24-30

C. Maono ya nebukadreza na maana yake: 4:1-37

1. Ndoto: 4:1-18
2. Utafsiri: 4:19-27
3. Kunjaswa: 4:28-37

D. Karamu ya Belshazar: 5:1-31

1. Karamu: 5:1-4
2. Hukumu: 5:5-9
3. Kutafutwa kwa mtafsiri: 5:10-16
4. Utafsiri: 5:17-29
5. Kunjaswa: 5:30-31

E. Kuokolewa kwa danieli katika shimo la simba: 6:1-28

1. Mpango muovu: 6:1-9
2. Majibu ya danieli: 6:10-20
3. Kuokolewa kutoka kwa shimo: 6:21-28

III. Maono kuhusu belshaza, 7:1-12:13

A. Pepo nne na utafsiri: 7:1-28

1. Zilitoka kwa bahari kubwa: 7:1-3
  - (a) Pepo kama simba: Babiloni: 7:4
  - (b) Pepo kama dubu: Medo-Pesia: 7:5
  - (c) Pepo kama chui: Greece: 7:6
  - (d) Pepo mwenye nguvu sana: Rome: 7:7

2. Pembe ndogo (Mpinga kristo): 7:8
3. Ufalme wa Mungu: 7:9-14
4. Utafsiri: 7:15-28
  - B. Kondoo na beberu na utafsiri : 8:1-27
    1. Mwanzo: 8:1-2
    2. Maono: 8:3-14
      - (a) Beberu ni Medo-Pesia: 8:3-4
      - (b) Kondoo ni Greece: **8:5-14**
3. Ufunuo kuhusu Antiochus Epiphanes na mpinga Kristo: 8:15-27
  - C. Wiki sabini: 9:1-27
    1. Mwanzo: 9:1-2
    2. Maombi: 9:3-19
    3. Wiki sabini: 9:20-27
  - D. Kutayalishwa kwa unuo wa mwisho: 10:1-21
    1. Mwanzo: 10:1-3
    2. Mtu aliyevikwa nguo za kitani: 10:4-6
    3. Majibu ya danieli: 10:10-12
    4. Mnganagano kati ya Gabriel na mfalme wa Parsia: 10:13
    5. Sababu ya malaika kunjja: 10:14-21
  - E. Maono kutoka Dario ya muda wa mwisho: 11:1-12:13
    1. Ufunuo wa yale yatakayokunja: 11:1-12:3
    2. Amri ya kufunga kitabu: 12:4
    3. Ujumbe wa mwisho: 12:5-13

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Danieli?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Danieli

---

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Danieli?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Danieli

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Danieli

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

165

KWA MASOMO ZAIDI

1. Ezekieli alitowa kwa Danieli. Akamlinganisha na Noa na Yakubu Ezekieli 14:14. pia akatoa kwa utukufu wa Danieli: Ezekieli 28:3. Yesu alimuchagua Danieli: Mathayo 24:15

2. Danieli huwa ombi kubwa la kutubu: 9:3-19

3. Jambo la maana la Danieli:

- -Karamu iliokuwa kumbwa: 5
- -Uelezaji wa Baba katika agano la kale: 7:9-14
- -Ni kitabu kilichotanja Gaburieli na Michaeli (Malaika wa Mbinguni): 9:21; 10:13; 12:1
- -Kuelezea ni kwa nini maombi yanaweza fichwa: 10:10-13
- -Uelezaji kamili wa mpinga kristo: 7:7-27; 8:23-25; 9:26; 11:36-45

4. Uelezaji wa wiki sabini za danieli 9:24-27 imetumiwa jina "wiki" ina maana miaka sabini. Kama kuna mda wa miaka sabini na saba, ni sawa na miaka mia nne na tisini. Ugawaji wa miaka hii ni kama yafuatayo:

- -Wiki saba, ama miaka arobaine na tisa, inaanza na amri ya kunjenga Yerusalemu chini ya Ezra na Nehemia.
- -Wiki sitini na mbili, ama miaka mianne therathini na nne, inaanza kwa kunjenga kuta za Yerusalemu na kuendelea mpaka wa wakati wa kusurubiwa kwa Yesu.
- -Mataifa, Hesabu isiojulikana ya miaka inaingilia wiki ya sitini na tisa na ndipo tulipo sasa tuingojea kurundi kwa Yesu.
- -Wiki ya sabini, miaka saba bado haijanza, wakati Mungu alikuwa akishugulika na waisraeli. Hii ilianza wakati mpinga kristo alipata nguvu na vita vikaanza. Hii ni wakati wa mashida ya danieli :12:1 Ambayo ilikuwa vita kumbwa ilyoelezewa katika ufunuo.

5. Kusimama kwa Neno na kuanguka imenjadiliwa katika kitabu cha Danieli 2, 7, na 8 inamaliziwa katika kurasa hizi::

Maono kuhusu utawala wa mataifa

Mfano wa ufalme	Chuma	Daniel 2	Mnyama-Mtu	Daniel 7
Babiloni Kichwa	Dhahabu	v. 37-38	Simba mwenye mabawa ya tai	v. 4
Medo-Persia Kifua/Mikono shaba		v. 39	Dumbu na bavu3	v. 5
Greece Tumbo/	Shaba	v. 39	Chui mwenye mabawa	v. 6
Roma Miguu	Chuma	v. 40	Mnyama mbaye	v. 7
Mguuu vidole	Chuma na undongov.	41-43	Pembe kumi	v. 7
Roma				
Ufalme	Njiwe kuu	v. 44-45	Mwana wa Adamu	v.13,

SURA YA ISHIRINI NA TISA

HOSEA

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Hosea.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Hosea.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Hosea.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Hosea kutoka kwa memory.
- TateEleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Hosea.

MWANZO

MUANDISHI: Hosea

AMEANDIKIA: Ufalme wa kaskazini ya Waisraeli.

KUSUDI: Kuwaonya waisraeli juu ya dhambi zao na kuwarundisha kwa Mungu.

MSTARI WA UFUNGUO: 4:1

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Experience fosters understanding and compassion.

WALIOHUSIKA: Hosea, Gomeri, Yezreeli, Lo-Ruhama, Lo-Ami

KUORODHESHA

I. Mwanzo: 1:1

II. Mfano: 1:1-2:23

A. Wasraeli walikataa: Ndoa ya hosea na watoto wake.

1. Arishtakiwa kwa kumchukua wa Diblaimu: 1:2-3
2. Yezreeli anasimamia nyumba ya yehu: 1:4-5
3. Lo-ruhama: Mungu hatawasamehea waisraeli: 1:6-7
4. Lo-ami: Kukataliwa kwa waisraeli: 1:8-9

B. Kutiwa moyo kwa Waisraeli 1:10-11

C. Waisraeli kuadhibiwa 2:1-13

1. Hukumu ya dhabi: 2:1-7
  2. Kuelezewa kamili kwa Gadhambu: 2:8-13
- D. Kurejeshwa kwa waisraeli: 2:14-23
1. Ahadi ya kushawishi: 2:14-17
  2. Kuweka upya Agano: 2:18-23
- III. Kukombolewa kwa mke muovu: 3:1-5
- A. Hali ya Hosea: 3:1-3
  - B. Hali inayofanana: 3:4-5
- IV. Ushidi katika ulegesho kupitia upendo na hali ya kutumbu: 4:1-14:9
- A. Hatia ya waisraeli: 4:1-19
    1. Mashtaka makuu: 4:1-5
    2. Kupuuza 4:6-11
    3. Usinzi: 4:12-19
  - B. Hali isiofurahisha: 5:1-15
    1. Hatia ya kuhani, watu, : 5:1-7
    2. Hukumu itafuta: 5:8-15
  - C. Kutumbu na kumrudia Mungu: 6:1-3
    1. Kurundi , lakini bila kutumbu ndani ya roho: 6:1-3
  - D. Majibu ya Mungu: 6:4-13:8
    1. Mungu Hashidwi: 6:4-11
  - E. Kuingiana kwa serikali kuu: 7:1-7
  - F. Sheria za kigeni kuharibiwa: 7:8-16
  - G. Adhabu za uovu wa kitaifa: 8:1-14
  - H. Uovu na adhabu: 9:1-9
  - I. Mungu alimpata Israeli na wakawa: 9:10-17

- J. Michongo ya wafalme na mingu: 10:1-3
- K. Watakatifu waligeuka kuwa sumu: 10:4-5
- L. Asira ilitumika katika hukumu: 10:6-7
- M. Hukumu: 10:8
- N. Kuendelea katika uovu: 10:9-15
- O. Kutokuwa na shukulani kwa Mungu: 11:1-7
- P. Njia ya waisraeli kwenda kanani 11:12-12:14
- Q. Kusini ni njia kumbwa ya uharibifu: 13:1-8
- V. Kurejeshwa kwa mwisho: 13:9-14:9
- A. Kutotumainia Mungu: 13:9-1.
- B. Mwito wa kutumbu: 14:1-3
- C. Mimi nitawaponya kurudi nyuma kwao;--Kutumbu kwa Israeli, Mungu husikia: 14:4-9

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Hosea?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Hosea

---

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Hosea?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Hosea

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Hosea

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASMO ZAIDI

1. Soma kitabu cha mfalme wa pili 14:23-17:41. Sehemu inaelezea wakati hosea alitambili.

2. Haya ni mja wapo ya dhambi imetumiwa na Mungu katika kitabu cha Hosea:

- -Kutamani mwanamuke wa wenyewe: 3:1
- -Kulewa: 4:11
- -Ukaidi: 4:16
- -Makundi ya wanyanganyi: 6:9
- -Usinzi: 7:4
- -Tanuru ya moto: 7:7
- -Keki ambayo haijaiva: 7:8
- -Njiwa mpumbavu: 7:11
- -Upinde usitumainika: 7:16
- -Kumezwa: 8:8
- -Hupendezi: 8:8
- -Punda wa mwituni: 8:9

3. Kwa nini Mungu amwambie mwamume amuo kahamba? Kuna sababu kadhaa:

Kwanza kuo mwanamke ambaye sii mwanifu Hosea alijua kupitia hasira za Mungu Watu wa Mungu wanatenda dhambi za kiroho. Pili, Ndoa ya hosea ilikuwa ya kuonyeshana ujumbe wa Mungu kwa Israeli. Tatu, Mungu aliamulu hosea awaite watoto wake majina inayoambatana na Gadhambu na kulejeshwa kwa Israeli.

4. Orodha ya dhambi ya Israeli katika kitabu cha hosea: -Uongo: 4:1 -Unyanganyi: 7:1 -Uuanji: 5:2 -Undanganyifu: 12:7 - 5. Hosea alitumia mikono kuongea na kuwapa ujumbe alitumia jina mala kumi na nne; wapendanao mala sita; maraya(s) Mala nne; majina yayokalimbia jina usinzi Mala sita; kahaba mala mbili; uovu mala mbili; na jina whores mala moja.

6. Hosea alitumia mifano tatu kuelezea uhusiano kati ya Mungu na watu wake: Mfano wa Baba na mwana (11:1); Mume na muke (2:16); na mfalme na wakuu wake (13:10).

SURA YA THELATHINI

YOELI

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Obadia.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Obadia.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Obadia.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Obadia kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Obadia.

MWANZO

MUANDISHI: Yoeli

AMEADIKIA: Yuda

KUSUDI: Kuwaonya yuda kwa dhambi zao ili watumbu. Hukumu ya kwanza (1:2-2:17) Hukumu itakayo fuata (2:18-3:21).

MSTARI WA UFUNGUO: 2:28-29

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Even in the midst of corrective judgment, Mipango ya Mungu Baraka kwa watu wake.

ALIEHUSIKA: Yoeli

KUORODHESHA

I. Ioretwa na manambii: 1:1

II. Mfano wa siku ya Mungu: 1:2-20

A. Nzige: 1:2-7

B. Kutukuzwa kwa watu ili watumbu: 1:8-20

1. Wazee (Viongozi): 1:2

2. Wazee na vinjana: 1:2-3

3. Walevi: 1:5-7

4. Nchi nzima: 1:8-12

5. Kuhani (wazili): 1:9
6. Watenda kazi: 1:10-12

C. Njia ya kutumbut: 1:13-14

D. "Siku ya Yehova": Maombi ya huruma: 1:15-20 Njua ya kwamba tunafaa . . .

1. Tusikie: 1:1
2. Tuamuke: 1:5
3. Omboleza: 1:8
4. Tuaimbike: 1:11
5. Tulale ndani ya magunia: 1:13
6. tangaza kufunga: **1:14**
7. tanagaza kufunga: 1:15
8. Tumulilie Bwana: 1:14,19

III. "Siku ya Mungu": 2:1-32

- A. Jeshi litokalo kaskazini: 2:1-10
- B. Jeshi la Mungu katika Amagedoni: 2:11
- C. The Kutumbu kwa mabaki: 2:12-17

1. Rarua moyo sio mavazi: 2:12-14
2. Tumbu na uombe: 2:15-17

D. Mungu anajibu mateka: 2:18-29

1. Kutumbu: 2:18
2. Kurenjeshwa: 2:19-27
3. Kumwagiwa kwa Roho mtakatifu: 2:28-29
4. Hukumu ya uovu: 2:20,30-31
5. Kutoweka kwa mateka Zayuni :32

E. Ishara ya "siku ya mungu": 2:30-32

IV. Hukumu kwa mataifa: 3:1-16

- A. Waisraeli warenjeshwa: 3:1
- B. Taifa imehukumiwa: 3:2-3
- C. Wafilipi kuhukumiwa: 3:4-8
- D. Mataifa yahimizwa kuhusu vi na hukumu: 3:9-16

V. Utambili wa baraka za utukufu: 3:17-21

- A. Kutukuzwa kwa Yerusalemu: 3:17
- B. Kuenea kwa wayuda: 3:18
- C. Misri na Edomu sitakuwa jangwa: 3:19
- D. Kuelezewa kwa utukufu wa Yerusalemu: 3:20-21

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Yoeli?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Yoeli

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Yoeli?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Yoeli

5. Andika mustari wa ufunguo wa Yoeli.

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Yoeli alikuwa wa kwanza kutumia Maadishi haya "Siku ya Mungu." Sehemu inaelezea muaka wa saba ndio hukumu ya mwisho ya Mungu Itakapokunja soma kuhusu siku hiyo " Katika kitabu cha Yoeli 1:15; 2:1,11,31; na 3:14.

2. Hii ndio tamatisho ya hali ya Yuda kama ilivyo elezwa na

- -Kuharibiwa na adui: 1:4,6-7
- -Devai mpya kuisha: 1:6,10 (Yesu ndiye, msabibu na watu walikatwa kutoka kwa mzabibu ambayo ni uzima.)
- -Mavuno kuisha: 1:11-12
- -Kuasha upendo wa kwanza: 1:9
- -Wahuduma kuomboleza 1:9
- -Kukosa furaha: 1:12,16
- -Jaa ya kiroho: 1:17-20

Hapo ndipo Mungu anapeana mwelekeo:

- -Tomba: 2:12-13
- -Ulegesho: 2:26
- -Uhusiano): 2:27
- -Kumfahamu Mungu 2:27 ("Mimi ndimi Mungu na kando yangu hakuna mwingine")
- Kama Yuda walitumbu kungekuwa hivi:
- -Kulenjehwa: 2:25
- -Kuvuvuliwa na kuwa mpya: 2:23
- -Ufunuo: 2:28-31
- -Ukombozi: 2:32
- -Utayari): 3:13-14

SURA YA THELATHINI NA MOJA

AMOSI

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Obadia.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Obadia.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Obadia.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Obadia kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Obadia.

MWANZO

MUANDISHI: Amosi

AMEADIKIA: Israeli

KUSUDI: Kuita waisraeli wamurudie Mungu.

MSTARI WA UFUNGUO: 4:12

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA Mwito wa nchi ungali “Unajiandaa kukutana na Mungu”

ALIEHUSIKA: Amosi

KUORODHESHA

I. Kianzilishi: 1:1-2

II. Hukumu kwa majilani ya Waisraeli: 1:3-2:3

A. Dameski 1:3-5

B. Gaza: 1:6-8

C. Tiro: 1:9-10

D. Edomu: 1:11-12

E. Amoni: 1:13-15

F. Moabu: 2:1-3

III. Hukumu ya wayuda na waisraeli: 2:4-16

A. Juu ya Yuda: 2:4-5

B. Juu ya Israeli: 2:6-16

IV. Mtazamo wa Mungu kwa Jamii ya Yakobo: 3:1-9:10

A. Matangazo matatu ya hukumu 3:1-6:15

1. Watapata hukumu: 3:1-10

Hukumu imeamuliwa: 3:11-15

2. Watapata hukumu : 4:1-11

Hukumu imeamuliwa: 4:12-13

3 Watapata hukumu : 5:1-15

Hukumu imeamuliwa: 5:16-6:14

B. Michngo tano ya gadhambu itakayokunja: 7:1-9:10

1. Nzige: 7:1-3

2. Njaa 7:4-6

3. Laini ya kupima: 7:7-17

4. Kikapu cha matunda: 8:1-14

5. Mungu amesimama juu ya madhabahu: 9:1-10

V. Tumaini ya usoni: 9:11-15

A. Kurudi kwa Yesu na kunjitalulisha kwa wamesia: 9:11-12

B. Angalieni, siku sinakunja: 9:13

C. Kurejzwa kwa waisraeli: 9:14-15

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Amosi?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Amosi

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Amosi?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Amosi

5. Andika mustari wa ufunguo wa Amosi.

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Macho ya Mungu huona:

- -Dhambi zilizopita: 1:3
- -Matendo ya kibinafsi: 1:6
- -Ahandi zilizovujwa: 1:9
- -Uadui wa moyo uliofichwa: 1:11
- -Hisia: 1:13
- -Kumbukumbu na dhabi: 2:1

2. Amosi anatazama mambo tano kuhusu siku ya Bwana:

- -Mfalme: 9:11
- -Mataifa: 9:12
- -Dunia: 9:13
- -Watu: 9:14
- -Shamba: 9:15

3. Sehemu ya kwanza ya Amosi imewekwa mambano kati ya 16), na inaisha kwa kuyafunga na maovu (3:1-2).

4. Andika mataifa yote yaliyotajwa katika kitabu cha Amosi, sababu ya kuadhimiwa, na hukumu yao itakayo wakunjia:

Sababu kubwa ya Gadhambu ya kuhukumiwa itakayo kunja

179

SURA YA THELATHINI NA MBILI

OBADIA

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Obadia.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Obadia.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Obadia.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Obadia kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Obadia.

MWANZO

MUANDISHI: Obadia

AMEANDIKIA: Mji wa Edomu.

KUSUDI: Ni kutoa onyo kuhusu adhibu Mungu la dhabi.

MSTARI WA UFUNGUO: 1:4

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu anandumisha kile ambacho kimeshudiwa kidhabi..

ALIEHUSIKA: Obadia

KUORODHESHA

I. Hatima ya Edomu kutabiliwa: 1:1-9

A.Ujumbe ni wakutoka kwa Mungu akimpa Obadia kuhusu Edomu: 1:1

B Waedomu.wasioshindwa watashindwa:1:2-4

1.Edomu itakuwa Ndogo na itadharauriwa kati ya nchi zingine: 1:2

2.Kiburi kiliwandanganya: 1:3

3.Mungu aliwazusha: 1:4

C.Edomu itanyanganywa mali na itatengwa kabisa: 1:5-9

1.Wezi na wanyanganyi: 1:5

2 Kutafutwa. Kwa Taranda iliyofichwa : 1:6

4. Edomu kundanganya na kutengwa: 1:7.

5.Kuangamizwa kwa wazee walio na ujuzi : 1:8

6. Watu wakuu waibika na Edomu kupigwa: 1:9

II Kilichosababisha: 1:10-14

- A. Fujo: 1:10
- B. Hisia mbaya: 1:11
- C. Furaha juu ya shida ya wengine: 1:12
- D. Kujifunia shida za wengine: 1:12
- E. Kuharibu watu wa Mungu: 1:13
- F. Kuzuia mateka kunusulika: 1:14
- G. Kusariti: 1:14
- III. "Siku ya Mungu" Hukumu itakapokunja kwa mataifa yote yaliyofishwa sio Edomu pekee: 1:15-21
  - A. Hukumu Edomu na mataifa yote: 1:15-16
    - 1. Ukitenda utapokea: 1:15
    - 2. Wakitenda watapokea: 1:16
  - B. Wokovu wa nyumba ya Yakubu: 1:17-20
    - 1. Ukombozi na utakatifu katika mulima Zayuni: 1:17
    - 2. Nyumba ya Yakubu ,Yusufu ,Esau: 1:18
    - 3. Miliki 1:19-20
  - C. Utawala wa Yesu katika mireniamu: 1:21

JARIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Obadia?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Obadia

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Obadia?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Obadia.

5. Andika mustari wa ufunguo wa Obadia.

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

182

KWA MASOMO ZAIDI

1. Kupata unabii mwingine kuhusu Edom soma vitabu hizi:

- -Isaya 34:5-15
- -Jeremaya 49:7-22
- -Ezekieli 25:12-14; 35:1-5
- -Amosi 1:11-12

2. "Edomu" maana yake ni nyekundu. Edomites walitoka kwa Esau ukitaka kujua kuwahuu soma:Mwanzo 36;Kutoka 15:15; Hesabu 20:14; 20-21; Na kumbukumbu 23:7-8.

3. Haya ni moja wapo ya thambi iliokuwa na Obadia katika kulasa hizi:

- -funjo 10
- -Hisia mbaya: 11
- -kufurahia shida ya wengine: 12
- -farahia wakati wengine wako katika dhiki: 12
- -Kuharibu watu wa Mungu 13
- -Kuzuia mateka kunusulika: 14
- -Kusaliti: 14

4. Mistali mikuu katika Obadiah:

- -Mungu akasema.
- -Nitafanya
- -Sikia Neno hili.
- -Mungu akanionyesha

SURA YA THELATHINI NA TATU

YONA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Yona.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Yona.
- Eleza kusudi ya kitabu cha Yona.
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Yona kutoka kwa Kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Yona.

MWANZO

MUANDISHI: Yona

AMEANDIKIA: Mji wa nineve kuonywa kwa kutotii Mungu.

KUSUNDI: Kusundi haikuwa tu kuwahubilia wanineve bali na kuwahakikishia waisraeli ya kwamba wokofu sio wa Wayahudi pekee.

MISTARI YA UFUNGUO: 3:1-2

MIENENDO YA MAISHA NA HUNDUMA: Wokovu haufungiwi kwa kabila na mengine maana kila aliitayo Jina la Bwana ataokolewa (warumi 10:13)

ALIEHUSIKA: Jonah

KUORODHESHA

I. Malay a kwanza kutumwa: 1:1-2:10

A. Mwito wa Kiungu: Inuka ena na ulie: 1:1-2

B. Yona akakataa na kuondoka: 1:3

C. Matokeo ya kukataa: 1:4-17

1. Katika dholumba: 1:4-6

2. Mwenye hatia: 1:7

3. Kutumwa: 1:8-16

4. Kumezwa na nyangumi: 1:17

D. Ombi la Yona: 2:1-9

1. Kumbuka shida za maisha : 2:3,5-6

2. Fahamu jia ya mkono wa Mungu 2:3

3. Fahamu kuwa ni furaha ya Mungu kujibu maombi 2:2,7

4. Inahitajika kuwa na kutumbu na kujitoa tena: 2:9

5. Inaleta ukombozi: 2:10

- E. Okombozi wa Yona: 2:10
- II. Kutumwa mala ya pili: Inuka tangaza lia: 3:1-10
  - A. Kutii kuinuka kwenda na kutangaza: 3:1-4
  - B. Matokeo ya kutii: 3:5-10
    - 1. Wa: 3:5
    - 2. Walitubu katika hali ya kufunga kula na kunywa watu na wanyama: 3:5-9
- 3. Kunusulika kwa mji: 3:10
- III. Shida ya nabii: 4:1-11
  - A. Hasira ya nabii: 4:1-5
  - B. Kulekebishwa na Mungu: 4:6-11

JALIBIO

1. . Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Yona?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Yona

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Yona?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Yona.

5. Andika mustari wa ufunguo wa Yona.

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa ktabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. wakati Bibilia inasema kuwa Mungu aligaili hii ni kusema kuwa alikosa kutenda yale aliyokusudia kuyatenda. Kama vile wakati wa Ninawi Mungu aligaili na kukosa kuleta aliokuwa amekusundia kufanya katika mji huo. Tazama Amos 7:3; Luke 11:30; Matayo 12:39.

2. Yona ni mfano wa taifa la Isiraeli:

- Ilichaguliwa kushuhudia: Kumbukumbu la Torati 14:2; Ezekiel 20:5
- Ilitumwa na Mungu: Isaiah 43:10-12 na 44:8
- Kutotii mapenzi ya Mungu: Kutoka 32:1-4; Hakimu 2:11-19; Ezekiel 6:1-5; Mariko 7:6-9
- Katika watu wa lugha geni: Kumbukumbu la Torati 4:27; Ezekiel 12:15
- Wakiwa kati ya mataifa, wakamfahamu Mungu: warumi 11:11
- Kunusulika kimiunjiza: Hosea 3:3; Jeremiah 30:11; 31:35-37

3. Tazama kwa nini Yona aligadhabishwa na Mungu. Ni kwa sababu alikuwa mwenye rehema, huruma, mpore wa hasira na hugaili kutenda mabaya

4. Yona alikuwa mwenye kufwatilia na kushidwa na hisia zake kwa mfano, katika sura ya nne alikuwa na hasira kasha mwenye furaha kasha mwenye hasira tena. Hii inafunua hali ya kiburi maana alikuwa mwenye kufikilia hali yake kuliko kuwajali wengine waliokuwa wakipotea

5. Tunapojifunza na Mungu basi kuna.....

- -Utofauti wa amlu yake: 1:2-3
- -Kutoweza kujifisha kutokana na Mungu: 1:4,17
- -Kutokuwa na uhakika wa maisha ya usoni: 1:15
- -Kutoweza kujisaidia : 1:4-6

6. Yona kama mfano wa Yesu maana wote walikuwa na ujube maalum

- Yona alikuwa na ujube wa hukumu na Yesu alikuwa na ujube wa wokovu.
- Wote walikuwa katika mawibi Yona alitupwa kwa maji na Yesu alituliza dholuba.
- Yona alilia akiwa katika tumbo la samaki na Yesu alililia msalabani.
- Wote walifufuka siku ya tatu Yona katoka kwa samaki na Yesu kutoka kaburini
- Wote walihubili baada ya ufufuo wao

SURA YA THELATHINI NA NNE

MIKA

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Mica.
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Mica
- Eleza kusudi ya kitabu cha Mica
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Mica kutoka kwa memory.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Mica

MWANZO

MUANDISHI: Mica

AMEANDIKIA: Waisraeli na waYuda.

KUSUNDI: Mwito wa kutumbu kuzuia hukumu.

MISTARI WA UFUNGUO: 6:8

MIENENDO YA MAISHA NA HUNDUMA: God judges the oppressors of His people.

ALIYEHUSIKA: Mika

KUORODHESHA

I.Utangulizi 1:1

II.Hukumu jumla ya Unabii : 1:2-2:13

A.Hukumu kwa Samaria: 1:2-8

1.Tangazo la hukumu: 1:2-4

2. Samaria Kuangamizwa.: 1:2-8

B. Hukumu ya wayuda: 1:9-16

C. Hukumu kwa wanaofinyilia: 2:1-11

1. Uovu na vita kwa maliwali: 2:1-5
2. Manabii wa uongo kunyamasicha manabii wa ukweli: 2:6-11

D. Rehema kwa mabaki: 2:12-13

III. Kunawili kwa ufalme wa Messia: 3:1-5:15

A. Hukumu kwa viongozi waovu, manabii wa uongona mataifa yote: 3:1-12

1. Dhaba za viongozi waovu: 3:1-4
2. Dhaba za manabii wa uongo 3:5-8
3. Viongozi makuhani na manabii: 3:9-11

B. Ufamle na hali yake: 4:1-5

C. Kuinua ufalme: 4:6-13

1. Kulegeshwa kwa uongozi wa kale: 4:6-8
2. Katika Babiloni kabla ya ulegesho: 4:9-10

3. Ukombozi wa Zayuni na kuharibiwa kwa adui 4:11-5:1

D. Huduma ya kwanza na Kukataliwa kwa Wafalme. : 5:1-2

E. Wakati kati ya kukataliwa kwa mfalme marejeo : 5:3

F. Yariyofanyika kwa marejeo yake : 5:4-15

1. Atairisha mifugo: 5:4

2. Atakua amani kwa watu wake: 5:5-6

3. Atawapa watu wake nguvu: 5:7-9

(a) Mambaki yawe kama umade: 5:7

(b) Mambaki yawe kama simba: 5:8

(c) Mambaki yawe kama wanaofuraha 5:9-15

IV. Shinda ya mungu kwa watu wake na rehema yake ya mwisho. : 6:1-7:20

A. Kukosa shukulani na uovu 6:1-7:6

1. Kutushukuru kwa baraka : 6:1-5

2. Mungu anahitaji haki sio Sadaka ya mwili: 6:6-8

3. Mungu anawa waonya kuhusu hukumu: 6:9-14

• B Kuomba Kwa wanabii. Wanabii : 7:7-20

1. Nchi kutubu dhambi zote : 7:1-6

2. Kutubu kwa imani: 7:7-13

3. Maombi ili wapewe neema nyingine : 7:14

4. Majibu yake Mungu: 7:15-17

5. Tamasha 7:18-20

JALIBIO

1. . Nani aliyekuwa mwandishi wa kitabu cha Mika?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Mika

3. Ni nani aliyeandikiwa kitabu cha Mika?

4. Eleza njia za maisha na huduma katika kitabu cha Mika

5. Andika mstari wa ufunguo wa
Mika

(Majibu ya mutihani huu yameandikwa katika kurasa ya mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Fungu kutoka kitabu cha mika kingeokoa maisha ya mnabii yeremia mikaka mingi baadaye. Soma Yeremia 26:16-18 ulinganishe na Mika 3:12.

2. Mika 4:1-5 kitabu hiki kina maelezo maarumu kuhusu millenium kwa biblia yote.

3. Maneno matatu yanayokusaidia kukumbuka kitabu cha mika.

- -Kutoka: Utunzi wa mahubiri ya wazi Mlangoi wa kwanza hadi wa sita
- -kuingia: Fikira zake binafsi zimerekodiwa His personal thoughts are recorded in 7:1-6
- -JUU: Maombi yake kwa mungu yameinuliwa mlango wa saba fungu la saba hadi ishirini.

4. Historia ya Wafalme wa yuda imetajwa katika kitabu cha mika 1:1 soma Wafalme wa pili 15:32-20:21 na Mambo ya Nyakati wa pili 27:1-33:20.

5. Mika alitabilia Ufalme wakusini wa Samaria na Ufalme wa kaskasini wa Yuda. Kila wakati Samaria ikitajwa andika NK mwisho na Yerusalemu ikitanjwa andika SK mwisho..

6. Katika kitabu cha mika 6:6-8 Mungu anaeleza jinsi ya kumpata na anachohitaji. Soma ukurasa huu;

SURA YATHELATHINI NA TANO

NAHUMU

MALENGO

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Nahumu
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Nahumu
- Eleza kusudi ya kitabu cha Nahumu
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Nahumu kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Nahumu

MWANZO

MUANDISHI: Nahumu

AMEANDIKIA: Mji wa nineve.

KUSUNDI: Konya kuhusu Hukumu ya nineve mji mkuu wa asira yenye itaweka watu wa Mungu utumwani.

MISTARI YA UFUNGUO: 1:2

MIENENDO YA MAISHA NA HUNDUMA: Jihadhali, Mungu hulipisha maovu.

ALIEHUSIKA: Nahumu

KINDOKEZO

I. Unambii wa msukosuko sehemu ya kwanza: 1:1-14

A. Mwanzo: 1:1

B. Kiini cha msukosuko: Mungu mwenyewe: 1:2-9

1. Hasira na Huruma zake Mungu **1:2-3**
2. Gadhabu kubwa ya dhambi 1:4-6
3. Ukuu wa rehema zake: 1:7

4. Mungu muazibu wa adui 1:8
- C. Sababu ya msukasuko: dhambi: 1:9-14
  1. Uaminifu wa Mungu katika shida: 1:9-11
  2. Msukosuko wa hasira: 1:12-14
3. Furaha huko zayuni: 1:15
  - II. Hakikisho kwa Yuda: Hawana uoga tena katika nchi : 1:15
  - III. Unambii kuhusu msukosuk kikundi cha pili: 2:1-3:19
- A. Kuzingilwa na kuhalibiwa kwa mji 2:3-13
  1. Kupigwa na adhabu za Ninawi: 2:1-7
    - (a) Matayalisho ya kivita: 2:1-4
    - (b) Kukosa tumaini katika kungangana: **2:5-6**
    - (c) Mji kama malikia ametekwa 2:7
  2. Vita za watu na kuharibu nchi: 2:8-13
    - (a) The inhabitants flee: 2:8-10
    - (b) Msukosuko umeisha: 2:11-13
  - B. Sababu ya nineve kuanguka: 3:1-9
    1. Maelezo kuhusu vita: 3:1-3
    2. Laana: dhambi zake: 3:1-6,16,19
    3. Hali ya kufunua nguo yake 3:5-7
      - C. Hatima ya No-amon ndiyo hatima ya Ninawi: 3:8-11 (See Jeremiah 46:25; Ezekiel 30:14)
      - D. kushidwa kuokoa mji wa Ninawi: 3:12-19
  1. Kuanguka kwa ngome **3:12-13**
  2. kuzingilia na kuhalibiwa kwa mji 3:14-19a
  3. Furaha kote juu ya nineve kuanguka: 3:19b

JALIBIO

1. . Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Nahumu?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Nahumu?

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Nahumu?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Nahumu?

5. Andika mustari wa ufunguo wa
Nahumu

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Eleza ni kwa nini Mungu ahukumu Nineve.

2. Waweza kukumbuka Nabii mwingine aliyetabiri Nineve? Mji wa Nineve ulijibu aje kwa Nabii aliyetabili mwanzo? (Angalia kwenye kitabu cha Yona)

3. Ringanisha hizi vitabu:

- Isaya 8:8; 10:23 Nahumu 1:8-9
- Isaya 24:1 Nahumu 2:10
- Isaya 21:3 Nahumu 2:10
- Isaya 52:7 Nahumu 1:15

4. Hii ndio sababu ya Nineve kuanguka;

- -Umwagaji wa damu 3:1
- -Uongo: 3:1
- -Unyanganyi: 3:1
- -Mauanji yya we wasio na hatia: 3:3-4
- -Usinzi 3:4
- -Uchawi: 3:4
- -Ukahamba: 3:5
- -Funjo iliofichwa: 3:6
- -Askari wa kukodishwa wanaoharibu: 3:16
- -Jeraha yako ni nzito sana haiwesi kuponywa: 3:19
- -Kuendelea kutenda maovu: 3:19

SURA YA THELATHINI NA SITA

HABAKUKI

MALENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Habakuki
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Habakuki
- Eleza kusudi ya kitabu cha Habakuki
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Habakuku kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Habakuki

MWANZO

MUANDISHI: Habakuki

AMEANDIKIA: Yuda.

KUSUNDI: Konya kuhusu Hukumu ya nineve mji mkuu wa asira yenye itaweka watu wa Mungu utumwani.

MISTARI YA UFUNGUO: : 3:2 Kuamusha Yuda kwa mahita ya kiroho na kuwanya kuhusu Hukumu ya Mungu God.

MIENENDO YA MAISHA NA HUNDUMA: Wenye haki wataishi kwa amani.

ALIEHUSIKA: Habakuki

KINDOKEZO

KItabu kimegawanywa mara tatu kulingana milango. Mzigo wa kiroho (mlango wa kwanza), maono (mlango wa pili), maombi (mlango wa tatu), ata ingawa yote inahusiana na hukumu ya Mungu kwa mataifa wakaldayo.

- I. Sentensi kama kichwa: 1:1
- II. Mlaramishi wa kwanza wa Habakuki. 1:2-4
  - A. Maswali ya manambii 1:2-3a
  - B. Maovu yaliyotendeka Yuda: 1:3b
  - C. tamatisha la nabii: 1:4
- III. The Lord's reply: 1:5-11
  - A. Kazi ya kustaajabisha yatangazwa: 1:5
  - B. Wakaldayo na ukuu wao: 1:6-11
- IV. Habakuki anamwamini Mungu: 1:12
- V. Mlaramishi wa pili wa Habakuki: 1:13-17
- VI. Mnambii anaengoja 2:1
- VII. Majibu ya Mungu: 2:2-4
  - A. Maono inafaa iandikwe hadhalani: 2:2
  - B. Maono ni kweli itakunja: 2:3
  - C. Maono: 2:4
- VIII. Ole Tano 2:5-19
  - A. Mwanzo 2:5-6a
  - B. Ole tano kwa Wakaldayo: 2:6b-19
    - 1. Ole ya kwanza: 2:6b-8
    - 2. Ole ya pili: 2:9-11
    - 3. ole ya tatu: 2:12-13
    - (Dunia imejazwa na hekima ya Bwana: 2:14)
    - 4. Ole ya nne: 2:15-18
    - 5. ole ya tano: 2:19
- IX. Zaburi ya Habakuki: 3:1-19
  - A. Kichwa: 2:1
  - B. Ombi 3:2
  - C. Majibu ya Mungu: 3:3-15
  - D. Majibu ya Habakuki: 3:16-19a
  - E. Mstari wa wimbo: 3:19b

JALIBIO

1. . Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Habakuki?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Habakuki

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Habakuki?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Habakuki

5. Andika mustari wa ufunguo wa Habakuki

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Taarifa ya habakuku, "Mwenye haki ataishi kwa imani," imeandikwa mara tatu katika Agano jipya. Angalia Walumi 1:17, Wagalatia 3:11, na Waebrania 10:38.
2. Angalia pia Matendo 13:40-41 na wafilipi 4:4, 10-19.
3. "Oracle" unaweza kutafsiri kama "ujumbe" ni mzigo gain ulio na habakuki? Ni nini kinachomsumbua?
4. Waka alama katika sehemu yote inayoonyesha Mungu kama, Mtakatifu, Bwana au hali ya kumonyesha kuwa na utu kasha utamatishe yale umejifunza kuhusu Mungu
5. Weka alama sehemu unweza kupata maneno kama mwenye kiburi na mtundu kasha uweze kutamatisa katika kufahamu kuwa yakobo inasema kuwa Mungu hupinga mwenye malingo.
6. Ujue maana ya jina "woe" na ujue nilini woe itakunja, kwa nini itakunja, na kutakuwa aje ikikunja. Kwa hayo itaguza maisha yako? Kama itaguza Tumbu.

SURA YA THELATHINI NA SABA

SEFANIA

LENGO:

Kabla ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Sefania
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Sefania
- kusudi ya kitabu cha Sefania
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Sefania kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Sefania

MWANZO

MUANDISHI: Sefania

AMEANDIKIA:: Waisraeli

KUSUNDI: Kuwaonya Waisraeli na miji yote kuhusu Hukumu ya Mungu.

MISTARI YA UFUNGUO: 3:17

MIENENDO YA MAISHA NA HUNDUMA: Kusudi la Mungu ni Kuokoa.

ALIEHUSIKA: Sefania

KINDOKEZO

I. Mwanzo: 1:1-3

- A. Mtumwa: 1:1
- B. Kumalizia kwa ujumbe: 1:2-3

II. Mtazamo wa karibu: 1:4-2:3

A. Ukweli wa hukumu: 1:4-14

- 1. Hukumu juu ya waabudua wanne **1:4-7**
- 2. Hukumu kwa wenye dhambi kwa kila kosa: 1:8-13

B. Hali na matokeo ya hukumu: 1:14-18

- 1. Iko mkononi mwake: 1:4,7,14
- 2. Hata wakuu watahukiswa chini 1:14
- 3. Siku ya dhiki, uharibifu, na ukiwa: 1:15-16
- 4. Dhiki, damu, nyama kama mavi: 1:17
- 5. Hakuna ukombozi: 1:18

6. Siku ya gadhabu ya Bwana: 1:2-3

C. Jina la siku ya Hukumu ya Mungu: 2:1-3

D. Matumaini katika hukumu: 2:3

III. Tazama: Hukumu inakujia mataifa yote: 2:4-3:7

- A. Miji ya wafilisti: 2:4-7
- B. Moabu na Amoni: 2:8-11
- C. Wakushi: 2:12
- D. Ashuru na mji wake mkuu, Nineve: 2:13-15
- E. Hukumu Yerusalemu: 3:1-7

1. Hali ya Yerusalemu

- (a) Ole wake yeye aliyeasi 3:1
- (b) Kutotiit: 3:2
- (c) Makadhii wadanganyifu: 3:3
- (d) Manambii wadnganyifu: 3:4

2. Gundua huruma za Mungu: 3:5-7

IV. Baada ya hukumu uponyanji utakunja: 3:8-20

- A. Kusudi la Mungu Kukamilika: 3:8
- B. Kutoka kwa mataifa mabaki ya Mungu yataonekana: **3:9-10, 12-13**
- C. Hukumu kwa waliokuwa maadui wa Mungu: 3:9-13
- D. Massia wa Isiraeli kuonyeshanwa kama mfalme: **3:14-20**

JALIBIO

1. . Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Sefania?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Sefania

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Sefania?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Sefania

5. Andika mustari wa ufunguo wa Sefania

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Mwanzo huu "Mfalme wa Israeli I" imetumiwa kwa Mungu mara mbili pekee katika Biblia. Sefania ameitumia katika agano la kale (3:15). Nathanieli, mfuasi wa Yesu aliitumia katika agano jipya (John 1:49).

2. Zefania huita Hukumu anafafanua "Siku ya Mungu" Ametumia huu mstari mara saba. (ona 1:7,8,14,18; 2:2-3.)

Hii ndio tulisoma kuhusu siku ya Bwana:

- -Iko mkononi mwake: 1:4,7,14
- -Hata wakuu watahukiswa chini: 1:14
- -Ni siku ya giza, utusitusi, uhalibifu, fadhaa na dhiki: 1:15
- -Ni siku ya tarumbeta: 1:16
- -Hukumu itakunja kwa dhambi: 1:17
- -Itafwatana na ishala kuu: 1:15
- -Siku ya hadhabu za Mungu: 1:2-3
- -Itaangukia viumbe viote 2:1-15; 3:8

SURA YA THELATHINI NANE

HAGAI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Hagai
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Hagai
- Eleza kusudi ya kitabu cha Hagai
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Hagai kutoka kwa kumbukumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Hagai

MWANZO

MUANDISHI: Hagai

AMEANDIKIA:: Waisraeli, walipotoka utumwani; sana sana Jews wenye warirudi Yerusalemu.

KUSUDI: Kuwafanya waisraeli kuwa na juhudi katika Mungu na kufanya viongozi wao kufahamu majukumu ya kujenga hekaru

MSTARI WA UFUNGUO: 1:5

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA Kujenga Hekaru za Mungu itakuwa faida kwa wafuasi wa ukweli.

ALIEHUSIKA: Hagai

KINDOKEZO

I. Ujumbe wa kwanza: Kuonywa juu ya kujenga upya Hekaru (Walipewa siku ya kwanza mwezi)

wa sita) 1:1-15

A. Tarehe: 1:1

B. Ujumbe: 1:2-11

I. Kuhailisha kwa watu: 1:2-4

2. Matokeo: 1:5-11

C. Majimbu ya watu: 1:12-15

1. Utiifu na kuogopa Mungu: 1:12

2. Kazi ya kutia moyot: 1:13

3. Kazi kuanza: 1:14

4. UjumbeThe date: 1:15

II. Ujumbe wa pili: Utambili wa Hekaru ya milenio yenye itakuwa kumbwa kuliko yenye watajenga sasa (Walipewa siku ya ishirini na moja mwezi wa saba) 2:1-9

A. Tarehe: 2:1

B. Ujumbe: 2:2-9

1. Hekaru kulinganishwa: 2:2-3

2. Majimbu kwa walio hodari: 2:4-5

3. Utukufu wa mwisho wa nyumba hii utakuwa mkuu kuliko utukufu wake wa kwanza: 2:6-9

III. Ujumbe wa tatu: Unatuhindi baraka kwa kunjenga upya Hekaru. (Walipewa siku ya ishirini na nne mwezi wa keda) 2:10-19

A. Tarehe: 2:10

B. Ujumbe;: unashikanishwa: 2:11-19

1. Maswali kwa makuhani: 2:11-13

2. kuwekesa: 2:14-19

IV. Ujumbe wa nne:e: Utambili wa kuhalibu falme za mataifa (siku ya ishirini na nne mwezi wa keda) 2:20-23

A. Tarehe 2:20

B. Ujumbe 2:21-23

1. Nitatikisha ufalme wa dunia: 2:21-22

2. Zerubaberi pete yenye muhuri: 2:23

JALIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Hagai?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Hagai?

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Hagai?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Hagai?

5. Andika mustari wa ufunguo wa Hagai

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Soma Hagai 1:9 ujue sababu waisraeli hawa kubarikiwa na Mungu.
2. Ukweli wa kiroho wa Hagai:
  - Kazi ya Mungu hufaidi wote.
  - Kazi ya Mungu inahitaji vyombo takatifu
  - The Lord's work is linked to God's plan for all nations.
3. Wewe ni hekaru ya roho mtakatifu. Weka ukweli wa hagai ndani yako mwenyewe ushawa jipea muda na wakati kwa yako binafsi na kuambia Mungu ya kuwa ni ya maana kwa kueneza injili na kazi yake?
4. Weka alama mahali pote panaposema kuhusu "**neni la Mungu lilimjia hagai**".
5. Kwa historia kuhusu Hagai soma Ezra 4:24-6:22.
6. Mungu akamwambia Israeli, "Nitakufanya kuwa kama pete yenye muhuri kwa kuwa nimekushaga asema Bwana wa majeshi(Hagai 2:23). .
7. Eleza Mafundisho ya hagai kuhusu kazi ya kanisa abaye kusudi lake halijakamilika ya kufikishia dunia unjumbi. Fikilia maneno haya:
  - -Kazi hii inafaa kushukua nafasi yakwanza bele ya mambo yote
  - -Huduma hii inahitaji vyombo takatifu.
  - -kazi hii inalinganishwa na na mpango wa Mungu kwa watu na mataifa.
8. Kama kwa kweli Hagai alikuwa anakuandikia wewe mwenyewe kwa kufanya mambo Makuu,unafikilia angekuandikia aje?

SURA YA THELATHINI NA TISA

ZEKARIA

LENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Zekaria
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Zekaria
- Eleza kusudi ya kitabu cha Zekaria
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Zekaria kutoka kwa kumbumbu.
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Zekaria

MWANZO

MUANDISHI: Zekaria

AMEANDIKIA:: Waisraeli

KUSUDI: Kuwahimiza waisraeli wamalize Hekaru.

MSTARI WA UFUNGUO: 13:1

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA: Mungu huendelesha matendo ya watu na mataifa

ALIEHUSIKA: Zekaria

KINDOKEZO

I. Lengo la mwito wa kutumbu: 1:1-6

II. Unambii kwa maono: 1:7-6:8

A. Mtu aliyekuwa katika miti ya mihadasi: 1:7-17
(Isiraeli kutupwa lakini nsio kusahaulika.)

B. Pembe nne: 1:18-21
(Kutupiliwa kwa waisraeli na maandui wake.)

C. Mtu na kamba ya kupima: 2:1-13
(Kuenea kwa Yerusalemu.)

D. Yoshua kuhani mkuu: 3:1-10
(Dhambi za waisraeli ziliondolewa na Yesu, tawi

E. Taa na mizeituni miwili: 4:1-14
(Waisraeli ni taa ya Mungu.)
1. Swali la kwanza na maelezo yake: 4:1-10
2. Swali la pili na maelezo yake: 4:11-14

F. Gombo la chuo lilukalo: 5:1-4
(Serikali yenye uovu imelaaniwa na Mungu)

G. Mwanamke akiwa efa: 5:5-11
(Uovu huondolewa mambawa matakatifu)

H. Magari manne ya Vita: 6:1-8
(Hukumu ya Mungu.)

III. Maelezo ya kinabii: 6:9-8:23

A. Kurundi Jews: 6:9-15
B. Utupu wa watu: 7:1-8:23
1. Siku ya kwanza ya Israeli na utiifu kwa dunia: 7:1-17
(a) Sherehe za manambii; 7:1-3
(b) Kufunga sio haja kuu kuliko kusikia 7:4-7

2. Wakati wa pili wa manjibu ya Mungu kwa maswali ya kunjinyima: 7:8-14
(a) Mungu anachohitaji kutoka kwa baba zetu: 7:8-10
(b) Baba kukataa kusikiliza: 7:11-14

3. Wakati wa pili wa manjibu ya Mungu: 8:1-23
  - (a) Nyakati za kutumbu: 8:1-8
  - (b) Ujumbe wa kutia moyo: 8:9-17
  - (c) Kunjinyima kutabadilishwa kuwa Furaha: 8:18-23

IV. Unambii kamili: 9:1-14:21

A. Utambili wa kwanza; Kukunja kwa Yesu mala ya kwanza na kukataliwa kwake: 9:1-11:17

1. Kupatikana kwa neno lililofishwa na ukombozi wa Zayuni: 9-10

2. Wasamaria wema na wajinga: 11:1-17

- (a) Adhi iliyolaaniwa: 11:1-3
- (b) Msamaria mwema: 11:4-14
- (c) Msamaria mjinga : 11:15-17

B. Utambili wa pili; Kurundi kwa Yesu na kumuitikia: 12:1-14:21

1. Maono ya ukombozi na ushuhunda wa Israeli: 12:1-13:9

- (a) Ushuhunda wa Yuda na Yerusalemu: 12:1-9
- (b) Roho wa neema na maombolezo: 12:10-14
- (c) Kisima cha neema na wokovu: 13:1-6

2. Kurundi kwa Yesu: 14:1-21

- (a) Hukumu na ukombozi: 14:1-5
- (b) Wokofu kamili: 14:6-11
- (c) Kuharibiwa kwa mataifa adui: 14:12-15
- (d) Kutumbu kwa mataifa yaliyofiswa: 14:16-19
- (e) Chochote kisicho kisafi kiondolewe: 14:20-21

JALIBIO

. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Zekaria?

---

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Zekaria?

---

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Zekaria?

---

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Zekaria?

---

5. Andika mustari wa ufunguo wa Zekaria

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Kitabu cha Zekaria hutupa mafundisho kuhusu hubuma ya Malaika. Angali mlango 1 na 2.

2. Kama kitabu cha Ayubu,Zekaria hutufundisha kuhusu mfutano kati ya Mungu na shetani. Angalia Ayubu 1 na 2 na Zekaria 3:1-5.

3. .Ukweli kadha kuhusu Yesu utaipata katiaka kitabu cha Zekaria:

- -Kiwango chake: 2:8-11
- -Kazi alizofanya: 3:1-2
- -Mawazo yake kuhusu Yerusalemu 1:12
- -Jina lake; 6:12
- -Hekaru Yake;6:13
- -Shangwe kuingia mji wa Yerusalemu: 9:9
- -Kusalitiwa: **11:12**
- -Kusurubiwa kwake: 12:10; 13:7
- -Kunjulikana kwa mwisho na wana wa israeli: 12:1
- -Kuonekana kwake katika mlima wa mizaituni: 14:4
- -Kuambudiwa na mataifa yote: 14:16
- -Ushindi wa vita huko Amagedoni: 14:3

4.Ukweli kadha kuhusu Mji wa Mungu utaipata katiaka kitabu cha Zekaria:

- -Mji wa ukweli: 8:3
- -Kusungukiwa na neema ya Mungu: 2:5
- -Kujawa na watoto: 8:5
- -Kutembelewa na mataifa yote: 8:20-23
- -Kuzingilwa tena na adui: 12:2; 14:2
- -Maadui wake waharibiwa.12:9; 14:12-14
- -Ni wenyeji waliomtambua Mesaya: 12:10
- -Kujzwa na wema wa Mungu: 14:21

SURA YA AROBAINE

MALAKI

MALENGO:

Baada ya kumaliza ukulaza huu utaweza:

- Kutaja jina la mwandishi wa kitabu cha Malaci
- Kujua mwenye aliandikiwa kitabu cha Malaci
- Eleza kusudi ya kitabu cha Malaci
- Andika mustari wa ufunguo wa kitabu cha Malaci kutoka mawazo
- Eleza kuhusu mienendo ya maisha na huduma ya kitabu cha Malaci

MWANZO

MUANDISHI: Maraki

AMEANDIKIA: Waisraeli

KUSUDI: Kuita mataifa watumbu na warundie utakatifu.

MSTARI WA UFUNGUO: 2:2

MIENENDO YA MAISHA NA HUDUMA:

Kutumbu(uamue) + Kurundi (vitendo) = Kuwapo tena (Kutumbu dhambi) na vitedo(Kumurudia Mungu)Zote ni njia za kusamehewa(Unakuwa tena mtakatifu mbere zakeBwana).

ALIEHUSIKA: Malachi

KINDOKEZO

I. Lengo: 1:1-5

- A. Mwenye kutuma Ujumbe: 1:1
- B. Ujumbe: 1:1
- C. Mwenye anapata Ujumbe: Waisraeli: 1:1

D. Upendo wa Mungu kwa wana waisraeli: 1:2-5

- 1. Esau na Yakobo: 1:2-3
- 2. Mungu na Edomu: 1:4-5

II. Ujumbe kwa wahubiri: 1:6-2:9

A. Kupuuza ibada zao: 1:6-2:4

- 1. Dhabihu isiofaa: 1:6-14
- 2. heli kufunga hekalu kuliko kunjiingisha katika ibada baya: 1:9-10
- 3. Ibada ya uwezo katika watu wa mataifa: 1:11
- 4. kuchoka katika kuabundu 1:12-13 kuambundu kwa nguvu 1:11.
- 5. Laana ya Mungu: 1:14-2:4

B. Mafundisho ya uongo ya sheria: 2:5-9

- 1. Agano na Lawi na makuhani: 2:5-7
- 2. The apostate priests and their disgrace: 2:8-9

III. Ujumbe kwa wazee wa kiyahudu: 2:10-4:3

A. Kuhukumiwa kwa usaliti: 2:10-16

B. Maonyo ya hukumu: 2:17-3:6

- 1. Maswali yao: 2:17
- 2. Mungu anatuma moto: 3:1-3
- 3. Kutakaswa kwa wahubili wa watu: 3:3-5
- 4. Mungu habadiliki: 3:6

C.Mwito wa kutubu : 3:7-12

1. Watu wasio waminifu na laana za Mungu: 3:7-9
2. Zawadi ya kwa heshima zao na uaminifu: 3:10-12

D. hali yak u ungu ya kuondoa dhabi: **3:13-4:3**

1. Nungunika: **3:13-15**
2. Kutenganisha watatifu kwa maovu: 3:16-18
3. Nena uhalibibifu wa waovu **4:1**
4. Kuambudu na kutukuzwa kwa watakatifu: 4:2-3

IV.Kukamilika kwa onyo: 4:4-6

- A. Kutii sheria za musa: 4:4
- B. Kuangalia kuhusu kurudi kwa Yesu: 4:5-6

JALIBIO

1. Nani aliekuwa mwadishi wa kitabu cha Makaci?

2. Eleza kusudi kamili ya kitabu cha Malaki?

3. Ni nani alieandikiwa kitabu cha Malaki?

4. Eleza jia za maisha na huduma katika kitabu cha Malaki?

5. Andika mustari wa ufunguo wa Malaki

(Majibu ya mutihai huu yameandikwa katika kurasa la mwisho wa kitabu hiki.)

KWA MASOMO ZAIDI

1. Kitabu cha Malaki kiko na kurasa kadhaa kama:

- -Kurasa inayojulikana sana ya kutoa katika Agano la kale: 3:8-10
- -Kitabu cha yaliotendeka ya ajaabu: 3:16
- -Kurasa pekee waamini wameitwa Jewels: 3:17
- -Kitabu hiki ndicho pekee kinachotabili kuhusu kurudi kwa Elija kuhuduma wakati wa dhiki: **4:15**

2. Ni ngumu sana kwa mwanaume kukubali ametenda dhambi soma vile watu walimbishana na hukumu ya Mungu katika kitabu cha malaki: Tumia nabari hizi: 1:2,6,7; 2:17; 3:7,8,13

3. Sehemu iliokuu ya majaribu ya muhuduma: **1:6-2:9**

4. Kuna “kuonya” katika kitabu hik.:

- -Angalieni, nitaikemea mbegu kwa ajili yenu nami nitapaka nyuso zunu mavi, naam mavi ya sadaka zenu nanyi mtaondolewa pamoja nayo.: 2:3
- -Angalieni, nitamtuma mtumwa wangu; (John the Baptist): 3:1
- -Angalieni, dunia itaungua; 4:1
- -Angalieni, nitawapelekea Eliya nambii kabla haijaja ile siku ya Bwana, iliyokuu na kuogofya: 4:5

5. "Mungu kitabu cha ukubusho": Angalia Kitabu cha kutoka 32:32; Zaburi 56:8; 69:28; 139:16; Ezekieli 13:9; Danieli 7:10; 11:1; Wafilipi 4:3; Ufunuo wa Yohana 20:12

6. Injapokiwa manabii wengi waliishi na kutabili katika siku za mabandiliko na msukasuko wa kisiasa Maraki aliishi katika wakati wa matumaini na kungojea licha ya kuonekana kana kwamba Mungu alikuwa amewasahau watu wake waliokuwa wakipitia katika umaskini na kukandamizwa katika Yudah. Nyakati za muinjiza zilikuwa kama zimeisha na Elija na Elisha. Hekalu haikuwa imekamilika na hakuna ishala ilio onyeshana kuwa kuna uwepo wa Mungu umerundi katika hekaru kama alivyo tabili Ezekieli (Ezekiel 43:4). Watu waliendelea ibada zao za kindini bila ya furaha licha ya kuwa kwamba ahadi zilizokuwa zimetolewa zilikuwa lazima utimize matakwa kadha kweza kuzipata lakini watu wale hawakuwa wakitimiza matakwa yale. Utabili wa Malaki unatusaidia kuona majaribu yanayokuja wakati wa kumngoja na kasha ameonyeshana jia bora ya kumrudia Mungu katika imani safi maana Mungu habandiliki bali yeye hualika watu kunja kwake na kasha yeye hawezi kusahau wale wanaomrudia

MAJIBU YA MITAHANI

SURA YA KWANZA

1. Katika jawabu langu la kwanza hakuna mtu aliyesimama upande wangu, bali wote waliniacha, naomba wasihesabiwe hatia kwa jambo hilo. Lakini Bwana alisimama pamoja nami akanitia nguvu ili kwa kazi yangu ule ujumbe utangazwekwa utimilifu hata wasikie mataifa yote nami nikaokolewa katika kinywa cha samba. (Timotheo wapili 4:16-17)
2. Jina Biblia inamaana “Vitabu”.
3. Neno adiko au "Scripture" inamaanisha "maadiko matakatifu."
4. Agano la kale na Agano jipya..
5. 66.
6. Sheria, historia, shairi, unambii.
7. Ujumbe, historia, barua, unambii.
8. Jina Agano inamaana "covenant."
9. Kila andiko lenye pumzi ya Mungu lafaa kwa mafundisho, na kwa kuwaonya watu makosa yao na kwa kuwaongosa na kwa kuwaabidisha katika haki. Ili mtu wa Mungu awe kamili amekamilishwa apate kutenda kila tendo jema. (Timotheo wa kwanza 3:16-17)
10. Biblia haina hali ya kushanganyikiwa na imeunganika katika mawazo moja.
11. Biblia iko upana wa maneno
12. a. T; b. T; c. F; d. F; e. F
13. Yesu. Luka 24:44-48.

SURA YA PILI:

1. Ee Bwana kilio changu nakikukaribie unifahamishe sawaswa na neno lako. (Zaburi 119:169)
2. 39
217
3. 27
4. Soma lkwa makini
5. Soma kila siku kwa maombi na kwa makini

SURA YA TATU:

1. Bwana analitoa neno lake wawake watangazao habari ni jeshi kubwa. (Zaburi 68:11)
2. Vasioni ni Biblia imeandikwa na lugha tofauti na ile ya kwanza.
3. Kutafsiri ni neno kwa neno linaeweza tafsiriwa kigiriki, kiaebrania na kiaramaca. A paraphrase huwa haitafsiri neno kwa neno imetafsiriwa kwa mafikra.
4. Ni vasioni ya mfalme Yakobo.
5. Ni kwa sababu sio lugha mbili zinasofanana, tufauti ni kutafsiriwa.
6. Kiebrania Kiarami na Kigiriki.

SURA YA NNE:

1. Tazama niufanya uso wako kuwa mgumu juu ya nyuzo zao na kipaji cha uso chako kuwa kigumu juu ya vipaji vya nyuso vyao. (Ezekieli 3:8)
2. Jia hii ya outline ni hali ya kunakili masomo katika hali ya kutamatisha ili kutumia tena katika siku za usono
3. Kama unashida ya kuelewa outlini basi tazama kielelezo chake.
4. Pointi zinazofaa zimenzkiliwa kwa nabari za kiroumi
5. Pointi ndogo ziko chini ya pointi kuu na kunakiliwa na alfabeti

SURA YA TANO:

1. Musa.
2. Kuhufadhi historia ya kiisraeli na umbanji na dhabi na ukombozi na pia hali ya Mungu kutendea Mwana damu.
3. Waisraeli.
4. Mpango wa Mungu kutoka mwanzo alihusisha mataifa yote. Mungu alianza mambo mapya na watu.
5. Nami nitaweka uadui kati yako na huyu mwamke na kati ya uzao wako na uzao wake huo utakuponda kichwa na wewe utamponda kisigino.. (Mwanzo 3:15)

SURA YA SITTA:

1. Musa.
2. Kurekodi ukobozi wa waisraeli kutoka utumwani na kuandikisha kusudi ya kukataa wakiwa kama nchi.
- 3Waisraeli
4. Salvation comes only through the blood of the Lamb of God, Jesus.
- 5.Na ile damu itakuwa ishara kwenu katika zire nyumba mutakapokuwemo nami nitakapoiona ile damu nitapita juu yenu lisiwapate pigo lolote likawaharibu nitakaoipiga nchi ya misri (Kutoka 12:13)

SURA YA SABA:

1. Musa.
  2. Kuonyesha Waisraeli kukaa wakiwa nchi takatifu na uhusiano na Mungu na kuwaandaa kueeneza msamaha wa Mungu.
  - 3Waisraeli
  4. Mungu huhitaji utakatifu kwa watu wake.
  - 5.Jitakaseni basi iweni watakatifu kwa mimi ndimi Bwana Mungu wenu. (Mambo ya walawi 20:7)
- 219

SURA YA NANE:

1. Musa
2. Inanakili hali ya kushidwa katika nyikani kama ishala ya wakristo walioshidwa
3. Waisraeli
4. Mungu hafurahishwi na kingine kile ila kujikabidhi kabisa.
5. Lakini kama hamtaki kufanya neon hilo nyinyi mmefanya dhambi mbele za Bwana, Nanyi jueni ya kwamba hiyo dhambi yenu itawapa hapana bundi..(Hesabu 32:23)

SURA YA TISA.:

1. Musa
2. Kulegesha sheria katika kizazi kipya katika Isiraeli waliokuwa wamezaliwa tangu mlima Sinai
3. Waisraeli.
4. Kutii kunaleta baraka na kutotii kunaleta hukumu. 5. Sikiza ee Israeli bwanu Mungu wetu Bwana ndiye mmoja. e mpende Bwana Mungu wako na moyo wako wote na kwa roho yuako yote na nguvu zako zote. (Kumbukumbu la torati 6:45)

SURA YA KUMI.

1. Yoshua.
2. Rekodi historia ya kanani.
3. Waisraeli.
4. Hakuna ushida bila vita
5. Nanyi mukiona ni vibayakumtumikia Bwana chagueni hivi leo mtakaye mtumikia, kwamba ni miungu ile ambayo baba zenu waliitumikia ngambo ya mto. au kwamba ni miungu ya wale waamoli ambao mnakaa katika nchi yao, lakini mimi na nyumba yangu tutamtumikia bwana. (Yoshua 24:15)

SURA YA KUMI NA MOJA.:

1. Samweli.
2. Rekodi za uongozi wa kihistoria za waamuzi zilizfanyika baada ya kitabu cha yoshua
3. Waisraeli.
4. Kuna mpangilio wa kiungu unaoleta malekebisho ya kumrundisha mtu kwa Mngu
5. Siku hiyo hapakuwa na mfalme katika; Israeli kila mtu alifanya hayo aliyoyaona kuwa ni mema machoni pake mwenyeye. (Waamuzi 17:6)

SURA YA KUMI NA MBILI:

1. Mwadishi hajulikani.
2. Imeandikwa kama sehemu ya rekodi ya kishistoria ya waisraeli ili kuonyesha jukumu la Mungu kwa watu wote. Pia inaonyesha uhusiano wa mfalme mukombozi ambaye ni yesu kristo.
3. Waisraeli.
4. Mungu Hubadilisha machungu inakuwa baraka.
5. Naye Ruthu akasema usinisihi nikuache, nirejee nisifutane nawe; maana wewe uendako nitakwenda, nawewe ukaapo nitakaa. Watu wako wakuwa watu wangu, na Mungu wako atakuwa Mungu wangu, pale utakapokufa nitakufa nami, na papo hapo nitazikwa, Bwana anitende vivyo na kuzidi ila kufa kutatutenga wewe nami.. (Ruthu 1:16-17)

SURA YA KUMI NA TATU:

1. Samweli.
2. Kuedeleza rekodi za Mungu Kuhusiana na watu wake.
3. Israel.
4. Kumtii Mungu ni bora kuliko dhabihu.
5. Naye Samweli akasema je Bwana huzipenda sadaka za kuteketezwa na dhabihu sasa na kuitii sauti ya Mungu? Angalia kutii mbora kuliko dhabihu, na kusikia kuliko mafuta ya beberu . Kwasi ni kama dhambi ya uchawi, kwa kuwa umelikataa neon la Mungu yeye naye amekukataa wewe usiwe mfalme. (Samweli wa kwanza 15:22-23)
6. Kuedeleza rekodi za Mungu Kuhusiana na watu wake,
7. Waisraeli.
8. Mungu huweka mipango yake kwa yeyote anayemtii.
9. Kwa hiyo wewe ndiwe mkuu Ee Bwana Mungu kwa maana hakuna kama wewe wala hapana Mungu mwingine ila wewe kwa kadiri tulivyosikia na masikio yetu . tena ni taifa lipi nduniani lilo kama watu wako kama Israeli, Ambalo Mungu alikwenda kuwakomboa kwa ajili yake , wawe watu wake mwenyewe, akajifanyie jina, na kutenda mambo makuu kwa ajili yenu na mambo ya kuogofya kwa ajili ya nchi yako mbele ya watu wako ulio wakomboa kutoka misri wawe wako, kutoka katika mataifa mingi yao. (Samweli wa pili 7:22-23)

SURA YA KUMI NA NNE:

1. Mwadishi hajulikani lakini anaweza kuwa Yeremia.
2. Kuedezeza rekodi za Mungu Kuhusiana na watu wake, Waisraeli.
3. Waisraeli
4. Kukubaliana ni rahisi lakini ni ghali baadaye.
5. Pamoja na hayo nitajisasia katika Israeli watu elfu saba, kila goti lisilomwinamia baali, na kila kinywa kisichombusu (Mfalme wa kwanza 19:18)
6. Kuedezeza rekodi za Mungu Kuhusiana na watu wake, Waisraeli
7. Waisraeli.
8. Ufalme wa Dunia hii ni wa muda unainuka na kushuka kadri ya mapenzi ya Mungu.
9. Hata ikawa, wapokwisha kuvuka, Eliya akamwambia Elisha Omba kwangu lolote utakalo nikitendee, kabla sijaondolewa kwako. Elisha akasema nakuomba sehemu maradufu ya roho yako na iwe juu yangu. Akasema, umeomba neno ngumu lakini ukiniona nitakapoondolewa kwako, utalipata la hukuniona hulipati. (Mfalme wa pili 2:9-10)

SURA YA KUMI NA TANO:

1. Mwadishi hajulikani lakini anaweza kuwa Ezra..
2. Kurekodi Huduma ya wayuda. 3. Waisraeli.
4. Mungu akitukuzwa watu wake wanabarikiwa.
5. Ee Bwana Ukuu ni wako, na uweza na utukufufu, na kushinda naenzi maana vitu vyote vilivyo mbinguni na duniani ni vyako, Ufalme ni wako, Ee Bwana nawe umetukuswa, Umkuu juu ya viyu vyote. (Mambo ya nyakati wa kwanza 29:11)
6. Kurekodi Huduma ya wayuda.
7. Waisraeli.
8. Baraka za Mungu tukinyenyekea na kumtafuta.
9. Ikiwa watu wangu waoitwa kwa jina langu, watajinyenyekesha, na kuomba na kunitafuta uso na kuziacha njia zao mbaya, basi nitasikia toka mbinguni, na kuwasameheha dhambi yao na kuiponya nchi yao. (Mambo ya nyakati wa pili 7:14)

SURA YA KUMI NA SITA:

1. Ezra.
  2. Ezra huongea kuhusu kurudi kwa watu wa Mungu kutoka vizuishini za babeloni na kujenga Hekaru Yerusalemu.
  3. Waisraeli.
  4. Kurudisha na kujenga tena ni njia nzuri ya kutumbu.
  5. Na wana wa Israeli na makuhani na walawi, na watu wengine katika hao walihamishwa wakaiweka wakfu nyumba ya Mungu kwa Furaha.(Ezra 6:16)
- 223

SURA YA KUMI NA SABA:

1. Nehemia
2. Kuendeleza historia ya Isiraeli.Rekodi ya kujenga kuta za yerusalemu tena.
3. Waisraeli.
- 4.Hakuna nafasi yeyote bila upingamizi kwa hivyo imani bila kazi ni mauti
- 5 Na mimi nitatuma wajumbe kwao, nikasema,hii ni kazi kubwa ninayoifanya mimi,hata nisiweze kushuka,bona kazi ikome,hapo ninapoiacha niwashukie Nehemia 6:3)

SURA YA KUMI NA NANE:

1. Hajulikani
2. Kuendeleza hisstoria ya israeli. Pia kutilia maanani ulinzi waMungu kwa watu wake.
3. Wayuhuda walitawanyika kote Persia.
4. Mungu anakutana na misukasuko ya maisha ya binadamu aaliye kama chombo kile alichoumba.
5. kwa maana wewe ukinyamaza kabisa wakati huu,ndipo kutakapowatokea eayahudi msaada na wokovu kwa njia nyingine,ila wewe utaangam,ia pamoja na mlango wote wa baba yako,walakini nina ajuae kama wewe uhukujia ufalme kwa ajili ya wakati kama huo? (Esta 4:14)

SURA YA KUMI NA TISA:

1. Hajulikani
2. Kitabu hiki kina swali kwa nini watakatifu wateseke?"
3. kitabu hiki kinatumika kwa kila mtu anayeamini na anayepitia mateso. Lakini si cha kila mtu.
4. Kunayo sababu ya watakatifu ya kuteseka lakini sio kusudi kamili ya hasira sa Mungu..
224
5. Lakini mimi najua ya kuwa mteteaji way u hai ya kuwa hatimaye atasimaa juu ya nchi na baada ya ngozi zangu kuhalibiwa hivi lakini pasipokuwa na mwili wangu nitamwuona Mungu Nami nitamuona mimi nafsi yangu na macho yangu yatamtazama, wala si mwingine, mtima wangu unazimia ndani yangu. (Ayubu 19:25-27)
Lakini yeye aijua njia niendeayo, akisha kunijaribu nitatoka kama dhahabu. (Ayubu 23:10)

SURA YA ISHIRINI:

1. Mfalme Daudi alikuwa mwadishi wa Zabuli.
2. Zaburi ilijulikana kama kitabu cha nyimbo cha waisraeli. zaburi ni kitabu cha maombi na sifa cha biblia.
3. kwanzia enzi za kale hiki kitabu kimetumika kwa kujitoa katika maombi, sifa na waumini.
4. Maombi, kuimba, Yote ni moja wapo ya kuabundu Mungu.
5. Jooni tumuimbie Bwana tumfanyie shangwe kwa. (Zaburi 95:1)

SURA YA ISHIRINI NA MOJA:

1. Sulemani
2. Haya yametajwa katika kitabu cha mithali 1:1-6.
3. Waisraeli, lakini ukweli wa maisha yasiobahatishwa kwa waumini wote.
4. Ujuzi wa kikawaida ni wa maana katika maisha bora. Mithali ni mkusanyiko wa maneno ya hekima na kanuni kutoka kwa Mungu
5. Heri mtu yule aonaye hekima, Na mtu yule apataye ufahamu. (Mithali 3:13)

SURA YA ISHIRINI NA MBILI:

1. Sulemani
2. Utayarishi wa utafiti wa maisha kando na Mungu.
3. Israeli na waumini wana lengo la kutilia mkazo matatizo ya vijana..
4. Maisha bila Mungu ni bure. .Hii ndiyo jumla ya maneno, yote yamekwisha sikiwa, Mche Mungu nawe uzichike amri zake, maana kwa jumla ndiyo impasayo mtu.(Mhubiri 12:13)

SURA YA ISHIRINI NA TATU:

1. Sulemani.
2. Kuonyeshana uhusiano kati ya Yesu na kanisa kama inavyo onyeshwa na uhusiano wa ndoa.
3. Waisraeli na Wamini wote.
4. Muundo wa upendo kati ya mme na mke ni sawa na uhusiano kati ya kanisa na Mungu.
5. Maji mengi hayawezi kuzimisha upendo, wala mito hawezi kuuzaamisha, kama mtu angetoa badala ya upendo mali yote ya nyumbani mwake, Angedhalauliwa kabisa. (Wimbo ulio bora 8:7)

SURA YA ISHIRINI NA NNE:

1. Isaya.
2. Marudio na kuhakikisha.
3. Yuda.
4. Ukatili huleta kukataliwa tomba huleta ulegeshwo.
5. Sisi sote kama kondoo tumepotea, kila mmoja wetu amegeukia njia yake mwenyewe, na Bwana ameweka juu yake maovu yetu sisi sote. (Isaya 53:6)

SURA YA ISHIRINI NA TANO:

1. Yermia.
2. Kuwaonya juu ya hukumu ijao ya walioshikwa mateka na kuwahimiza watubu.
3. Yuda..
226
4. kuangamia kwa nchi ni kutokana na kutomtii Mungu. 5. Niite, nami nitakuitikia, nami nitakuonyesha mambo makubwa, magumu usiyoyajua. (Yermia 33:3)
Lakini Bwana akaniambia, usiseme, mimi ni mtoto; maana utakwenda kwa kila mtu nitakayekutuma kwake, nawe utasema kila neon nitakalokuamuru. usiogope kwa sababu ya hao maana mimi nipo pamoja nawe nikuokoe, asema Bwana. (Yermia 1:7-8)

SURA YA ISHIRINI NA SITA

1. Yeremia.
2. Huleta tomba iletayo ulegesho wa kiroho.
- 3 Wayahudi Wenye walikua mateka mji wa babiloni.
4. Mungu ni mwaminifu kwa hukumu na pia kwa Huruma.
5. Ni huruma za Bwana kwamba hatuangamii, Kwa kuwa rehema zake hazikomi. Ni mpya kila siku asubuhi, uaminifu wako ni mkuu. (Lamentations 3:22-23)

SURA YA ISHIRINI NA SABA:

1. Ezeieli.
2. Ezeieli alitoa onyo kwa kutekwa nyara ,harafu akatabili juu ya kutekwa nyara huko baada ya kutndeka.
3. Yuda.
4. Mungu huamulisha mambo makuu ili nchi yote ijue yeye ndiye Mungu.
5. Nami nikatafuta mtu miongoni mwao, atakaelitengeneza boma, na kusimama mbele zangu mahali palipobomoka kwa ajili ya nchi, nisije nikaiharibu, lakini sikuona mtu.(Ezeieli 22:30)

SURA YA ISHIRINI NA NANE:

1. Danieli.
2. Kuonyesha venye Mungu hulinda mienendo ya mwanadamu.
3. Wayahudi waliotekwa nyara..
4. Mungu wetu ni mkuu na huheshimu waomuheshimu.
5. Na walio hekima watang'aa kama mwangaza wa anga na hao waongozao wengi kutenda haki watang'aa kama nyota milele na milele. (Daniel 12:3)

SURA YA ISHIRINI NA TISA:

1. Hosea.
2. Kuonya Waisraeli kuhusu dhabi zao na kuwalejesha kwa Mungu.
3. Ufalme wa kasikasini wa wana wa Israeli.
4. Ufahamu wa kawinda unachochea huruma
5. Lisikieni neno la Bwana, Eenyi wana wa Israeli: kwa maana Bwana ana mateto nao wakaao katika nchi, kwa sababu hapana kweli wala fadhili, wala kumjua Mungu katika nchi.. (Hosea 4:1)

SURA YA THELATHINI:

1. Yoeli.
2. Kuwaonya Wayuda kwa dhambi zao na sababu ya kutubu na kujua mipango ya Mungu.
3. Yuda.
4. Hata katika umoja wa hukumu,Mungu anapanga kuwabariki watu wake baadaye.
5. Hata itakuwa,baada ya hayo,ya kwamba nitamimina roho yangu juu ya wote wenye mwili;na wana wenu,waume kwa wake,watatabiri,wazee wenu wataota ndoto,na vijana wenu wataona maono.Tena juu ya watumishi wenu,wanaume kwa wanawake,katika siku zile,nitamimina roho yangu. Yoeli 2:28-29)

SURA YA THELATHINI NA -MOJA:

1. Amosi.
2. Kuwaita waisraeli wamrudie Mungu..
3. Israeli.
228
4. Hata sasa Muito kwa Miji "Jitayarishe kukutana na Bwana"
5. Basi nitakutenda hivi ,Ee Israeli,nakwasabababu nitakutenda hivi,ujiweke tayari kuonana naMungu wako,Ee Israeli. (Amosi 4:12)

SURA YA THELATHINI NA MBILI:

1. Obadia.
2. kuonya ghadhabu ya Mungu sababu ya dhambi.
3. Edomu.
4. Mungu anashusha chochote kilichoinuliwa kwa dhambi.
5. Ujapopanda juu kama tai, ijapokuwa kiota chako kimewekwa kati ya nyota, nitakushusha kutoka huko; asema Bwana. Obadia 1:4)

SURA YA THELATHINI NA TATU:

1. Yona.
2. Kusundi haikuwa tu kuhubilia nineve, bali ilikuwa ya kuwahakikishia waisraeri kwamba wokovu siwar Wayahudi tupu.
3. Ninawi
4. Wokovu haujazuiliwa na rangi, desturi au kizuizi kinginecho. Tazama Warumi; 10:13.
5. Neno la Bwana likamjia Yona mara pili, kusema, Ondoka, uende ninawi, mji ule mkubwa; ukaihubili habari nitakayo kuamuru.. (Yona 3:1-2)

SURA YA THELATHINI NA NNE:

1. Mika.
2. Mwito wa kutumbu kusuia hukumu.
3. Waisraeli na wayuda.
4. Mungu anahukumu wanaonyanyasa watu wake. 229
5. Ee mwana damu,yeye amekuonyesha yaliyo mema; na Bwana anataka nini kwako,ila kutenda haki,na kupenda rehema, na kwenda kwa unyenyekevu na Mungu wako! (Mika 6:8)

SURA YA THELATHINI NA TANO:

1. Nahumu.
2. Kuonya kuhusu hukumu ya nineve, Mji mkuu wa Asariane ulioteka nyara watu wa Mungu
3. Nineve.
4. Jihadhali kwani Mungu hulipisha maovu.
5. Bwana ni Mungu mwenye wivu,naye hujilipiza kisasi;Bwana hujilipiza kisasi, naye ni mwingi wa hasira;Bwana hujilipiza kisasi juu ya adui zake,huwawekea adui zake akibi ya hasira.
(Nahumu 1:2)

SURA YA THELATHINI NA SITA:

1. Habakuki.
2. Kuwaamsha Wayuda katika mahitaji ya kiroho na kuwaonya kuhusu hukumu kutoka kwa Mungu.
3. Yuda.
4. The just shall live by faith.
5. Ee Bwana, nimesikia habari zako, nami naogopa; Ee bwana fufua kazi yako katikati ya miaka; katikati ya miaka tangaza habari yake; katika ghadhabu kumbuka rehema. (Habakuki 3:2)

SURA YA THELATHINI NA SABA:

1. Sefania.
2. Kuwaonya waisraeli na dunia yote kuhusu siku za mwisho.
3. Waisraeli.
4. Kusudi la Mungu wetu ni kuokoa.
5. Mungu akiwa katikati yetu ni mwenye huruma, Anaokoa, na atafurahia zaidi ya 230
Bwana Mungu wako, yu katikati yako shujaa ewezaye kuokoa; atakushangilia kwa furaha kuu, atakutuliza katika upendo wake, atakufurahia kwa kuimba. (Sefania 3:17)

SURA YA THELATHINI NA NANE:

1. Hagai.
2. kuwaqjaza waisraeli na hamu ya Mungu na kuwajurisha viongozi jukumu la kulijenga hekaru tena.
3. Waisraeli.
4. Kujenga jumba la Mungu Vyema kwa waomwamini na haki.
5. Basi sasa bwana wa majeshi asema hivi, zitaafakarini njia zenu. (Haggai 1:5)

SURA YA THELATHINI NA TISA:

1. Zakaria.
2. Kuwaagiza wasraeli wamalize hekaru.
3. Waisraeli
4. Mungu hujadili uhusiano wa binadamu na dunia.
5. Katika siku hiyo watu wa nyumba ya Daudi, na wenyeji wa yerusalemu, watafunguliwa chemchemi kwa dhambi na unajisi. (Zakaria 13:1)

SURA YA AROBAINE:

1. Malaki.
2. Kuita dunia yote ya waisraeli kwa kumtubu na kuurudia wema.
3. Waisraeli.
4. Kutumbu na kuludia kutenda wema zote ni mfano mwema wa kusamehewa thambi.
5. Kama kwa kweli hatasikia, na hata itilia moyoni mwake, kulitukusa jina langu, asema Bwana Mungu, nitaituma laana kwako, na nilaani baraka zako:
Kama hamtaki kusikia,na kama hamtaki kutia moyoni ili kulitukuza jina langu asema bwana wa majeshi, basi nitawapelekeeni laana.
. (Malachi 2:2)